

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ภาคผนวก ก
ประวัติผู้ให้สัมภาษณ์

ประวัติย่อผู้ให้สัมภาษณ์

คนที่ 1	ชื่อ	พระครูคำมูล วรธมโม
	วัน-เดือน-ปี เกิด	5 เมษายน 2493
	สถานที่อยู่	บ้านเลขที่ 91 หมู่ที่ 9 ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
	ประวัติการศึกษาสูงสุด	สำเร็จการศึกษานอกโรงเรียนเทียบเท่ามัธยมปีที่ 6
	อาชีพ	พระภิกษุ ตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดโสภณาราม
	ประสบการณ์การเรียกขวัญ	เคยเรียกขวัญประเภทต่าง ๆ เช่น ขวัญนาค ขวัญแต่งงาน ขวัญผู้ป่วย ขวัญในโอกาสเลื่อนตำแหน่ง
	รางวัลที่ได้รับ	-
คนที่ 2	ชื่อ	ศาสตราจารย์ขัมณี พยอมยงค์ (หมอขวัญ)
	วัน-เดือน-ปี เกิด	2 มีนาคม พ.ศ. 2473
	สถานที่อยู่	บ้านเลขที่ 254/1 บ้านยิ่งมณี อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
	ประวัติการศึกษาสูงสุด	สำเร็จปริญญาโท สาขาภาษาและวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
	อาชีพ	รับราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ระดับ 10 ตำแหน่ง ศาสตราจารย์ ในสาขาวิชาภาษาไทยและวรรณคดีไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ประสบการณ์การเรียกขวัญ	ทำพิธีกรรมทูลพระขวัญร่วมกับหน่วยงานราชการและเจ้านายฝ่ายเหนือ ฯลฯ และเรียกขวัญทุกประเภท
	รางวัลที่ได้รับ	ปี พ.ศ. 2531 - ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกวีประจำจังหวัดเชียงใหม่ จากคณะกรรมการ ปี พ.ศ. 2531 - ได้รับรางวัลกวีโลกจากผลงานด้านกวี จากสถาบันกวีนานาชาติ ณ เมืองมัทราส ประเทศอินเดีย

คนที่ 3	ชื่อ	จันทร์สม สายธารา
	วัน-เดือน-ปี เกิด	1 เมษายน 2485
	สถานที่อยู่	บ้านเลขที่ 99 หมู่ที่ 4 บ้านป่าและ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
	ประวัติการศึกษาสูงสุด	สำเร็จชั้นประถม 4
	อาชีพ	ผู้จัดรายการวิทยุ FM 100 มรดกล้านนาเสียงสี่สารมवलชน
	ประสบการณ์การเรียกขวัญ	มีประสบการณ์เกี่ยวข้องการเรียกขวัญในรูปแบบการจับขอมัดขวัญลูกแก้ว ขอเรียกขวัญบ่าวสาว
	รางวัลที่ได้รับ	<p>ปี พ.ศ. 2531 - ได้รับเชิดชูเกียรติในฐานะบุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาศิลปะการแสดง เพลงพื้นบ้านของจังหวัดเชียงใหม่ จากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>ปี พ.ศ. 2536 - ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์ (วรรณกรรมมุขปาฐะ) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ</p> <p>ปี พ.ศ. 2539 - ได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง เพลงพื้นบ้านขับซอ</p>

- คนที่ 4 ชื่อ ชินกร ไกรลาศ (นามแฝง)
 ชิน ฝ่ายเทศ (นามจริง)
 วัน-เดือน-ปี เกิด 22 มีนาคม พ.ศ. 2489
 สถานที่อยู่ บ้านเลขที่ 161/344-5 ซอยบุปผาสวรรค์ ถนนจรัลสนิทวงศ์
 ประวัติการศึกษาสูงสุด สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 อาชีพ นักร้องลูกทุ่ง
 ประสบการณ์การเรียกขวัญ ทำขวัญนาค
 รางวัลที่ได้รับ ได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทานชนะเลิศประเภท ข ในเพลงขอยศพระลอ
- คนที่ 5 ชื่อ ประพัฒน์ ไชยชนะ
 วัน-เดือน-ปี เกิด 23 ธันวาคม 2486
 สถานที่อยู่ บ้านเลขที่ 79 หมู่ที่ 7 ตำบลหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
 ประวัติการศึกษาสูงสุด สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก เรียนต่อโรงเรียนแพทย์แผนโบราณภาคเหนือ จนสอบเกสรกรรมประกอบโรคศิลป์แผนโบราณ
 อาชีพ ค้าขายและปรุงยาแผนโบราณภาคเหนือกับรับทำขวัญนาค และ โอกาสในพิธีการต่าง ๆ
 ประสบการณ์การเรียกขวัญ เรียกขวัญนาค (ลูกแก้ว)
 รางวัลที่ได้รับ ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดทำขวัญนาค (ฮ้องขวัญนาค) ระดับภาค 8 จังหวัดภาคเหนือ
- คนที่ 6 ชื่อ สนั่น ธรรมธิ
 วัน-เดือน-ปี เกิด 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2502
 สถานที่อยู่ บ้านเลขที่ 142 หมู่ที่ 4 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
 ประวัติการศึกษาสูงสุด สำเร็จปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ภาคผนวก ข

ขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับเรื่องขวัณ

พิธีกรรมเรียกขวัญผู้ป่วย

พิธีกรรมเรียกขวัญผู้ป่วยจะทำในโอกาสที่เกิดการเจ็บป่วยไข้ขึ้น โดยมีญาติพี่น้องร่วมใจกันจัดพิธีกรรมเพื่อต้องการให้ขวัญของผู้ป่วยให้กลับคืนมา การเรียกขวัญผู้ป่วยแตกต่างจากการเรียกขวัญธรรมดาทั่วไป เพราะว่าปู่อาจารย์จะต้องให้ญาติผู้ป่วยไปทำการช้อนขวัญที่ถูกทำนายทายทักว่าไปสะอึกหรือผู้ป่วยบอกมาเองก่อน หลังจากนั้นปู่อาจารย์จึงทำการปิดเคราะห์และทำพิธีกรรมเรียกขวัญ เพื่อให้ขวัญกลับคืนมาโดยสมบูรณ์¹

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. เตรียมบายศรี
2. ปู่อาจารย์จะเป็นผู้ทำพิธีเรียกขวัญโดยอ่านคำเรียกขวัญให้ขวัญที่หายไปให้กลับคืนมา
3. เมื่ออ่านคำเรียกขวัญจบก็จะผูกมือ โดยจะผูกมือซ้ายก่อนตามความเชื่อที่ว่า ผูกมือซ้ายขวัญมา ผูกมือขวาขวัญอยู่ ขอให้ขวัญกลับคืนมาและขอให้อายุมันขวัญขึ้นเป็นจบพิธี

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. เครื่องบายศรีใบจัน (ชาวล้านนานิยม)
  - ใบตอง
  - ดอกไม้
2. ภาชนะบายศรี
  - ข้าวปั้น 1 ปั้น
  - กล้วย 1 ใบ
  - ไข่ต้ม 1 ลูก
  - ดอกไม้รูปเทียน
  - ค้ายขาว²

¹มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย, (เชียงใหม่ : ศ.ทรัพย์การพิมพ์, 2529), หน้า 213.

²มณี พยอมยงค์, ฤกษ์คำทางวัฒนธรรม, (เชียงใหม่ : มนุษยศาสตร์, 2514), หน้า 21.

พิธีกรรมเรียกขวัญบ่าวสาว

ชาวล้านนาจะมีค่านิยมเมื่อผู้ชายได้ผ่านการอุปสมบทมาแล้วถือว่าเป็นผู้ใหญ่สมบูรณ์แล้วมีความรับผิดชอบชั่วดีสามารถที่จะครองตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยพ่อแม่อีก สถานภาพก็เริ่มเปลี่ยนจากบุตรที่มีพ่อแม่เคยเลี้ยงดูกลายมาเป็นผู้ใหญ่ซึ่งต้องเลี้ยงดูตนเอง ดูแลครอบครัวและพ่อแม่ เมื่อถึงวัยอันสมควรจะมีครอบครัวได้แล้วจึงมีพิธีแต่งงานเกิดขึ้น ในงานแต่งงานก็จะมีพิธีเรียกขวัญบ่าวสาวเพื่อให้เป็นสิริมงคลและให้กำลังใจแก่บ่าวสาว ซึ่งต้องเปลี่ยนสถานภาพมาอยู่ร่วมกัน³

สำหรับการเลือกฤกษ์ยามทำพิธีกรรมเรียกขวัญบ่าวสาวหรือกินแขกแต่งงานของชาวล้านนาตามความเชื่อจะยึดเอาวันหัวเรียงหมอน โดยจะดูจากตาราง 2 แถว คือ แถวบนมี 15 ช่อง แถวล่างมี 15 ช่อง ตามจำนวนข้างขึ้นและข้างแรม แถวบนเป็นเดือนข้างขึ้น แถวล่างเป็นเดือนข้างแรม นับช่องแรกตรงกับ 1 ค่ำไปหา 2 จนถึงช่อง 15 ถ้าช่องไหนมีรูปคล้ายคนนอนเอาหัวเรียงกันวันนั้นคือวันหัวเรียงหมอน ถือว่าเป็นวันที่ควรแต่งงาน ถ้าหัวดำ หัวไม่ดี หัวอยู่หว่างขาไม่ดี หัวเรียงลงไม่ดี สามเดือนเลือกเดือนกู่ ควรเว้นเดือนเข้าพรรษา

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. เมื่อขบวนแห่ขันหมากเจ้าบ่าวมาถึงบ้านเจ้าสาวแล้ว
2. เจ้าบ่าวจะมอบสินสอดทองหมั้นแก่เจ้าสาว
3. เข้าพิธีเรียกขวัญบ่าวสาว พิธีนี้จะเรียกขวัญรับขวัญเพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่คู่บ่าวสาว โดยมีบายศรีสู่ขวัญ
4. ผู้ทำพิธีคือ ปู่อาจารย์ จะกล่าวบทเรียกขวัญ
5. เชิญญาติเจ้าบ่าวสาวมาผูกข้อมือเจ้าบ่าวสาว พร้อมทั้งมอบเงินให้ทองเป็นขวัญถุงแก่คู่สมรสครบถ้วนก็เป็นอันเสร็จพิธี

³สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ชีวิตไทยชุดอดีตชอยเฮา, (กรุงเทพฯ : อรุณกาลาดพร้าว, 2537), หน้า 36.

⁴ศรีเลา เกษพรหม, ประเพณีชีวิตคนเมือง, (เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538), หน้า 60.

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

บายศรีซึ่งประกอบด้วยดังนี้

1. ใบตอง, พาน (ชั้น, สูง)
2. ดอกไม้
3. ฐูปเทียน
4. ค้าย⁵

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

---

⁵สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ชีวิตไทยยุคฮิตตอยเฮา, หน้า 36.

พิธีกรรมเรียกขวัญลูกแก้ว

การเรียกขวัญลูกแก้วเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับโอกาสที่มีการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคน กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานะ “คนดิบ” มาเป็น “บรรพชิต” พิธีกรรมเรียกขวัญลูกแก้วจัดได้ เป็นสื่อในการช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการปรับตนจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่ง ดังนั้นจุดมุ่งหมายหลักของผู้บวชคือเป็นการร่วมกันให้กำลังใจแก่ผู้บวชให้เกิดความอบอุ่น เป็นการปลุกฝังความมั่นคงทางด้านจิตใจและค่านิยม การบวชเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทิตะของบุตรที่มี ต่อมารดา โดยบิดามารดาบวชหวังได้รับอานิสงส์จากการบวช

สำหรับการเลือกฤกษ์ยามทำพิธีกรรมเรียกขวัญลูกแก้วนั้นจะจัดช่วงเดือนพฤษภาคม มิถุนายน กรกฎาคม ของทุกปี

ขั้นตอนการทำพิธี

1. ลูกแก้วจะมานั่งที่หน้าขันบายศรี ส่วนปู่อาจารย์จะนั่งอยู่ด้านตรงข้าม โดยมีขันบายศรีตั้งอยู่ระหว่างกลาง พร้อมกันนั้นก็จะมีบิดามารดาตลอดจนญาติพี่น้องที่เคารพนับถือมานั่งร่วมอยู่ขณะประกอบพิธี
2. เมื่อพร้อมแล้วปู่อาจารย์ก็ทำการเรียกขวัญ จะเริ่มไหว้ครูก่อนด้วยการยกเครื่องขันตั้งที่วางไว้ใกล้ ๆ แล้วก็ยกขันบายศรีจรดที่หน้าผาก พร้อมกับกล่าวคำนมอรัลถึงครูบาอาจารย์ผู้ซึ่งได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการเรียกขวัญให้แก่ตน พร้อมอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งช่วยคุ้มครองในการประกอบพิธีนั้น กล่าวเสร็จก็ยกภาตเครื่องขันตั้งวางลงไว้ข้างตัว
3. ก่อนเรียกขวัญปู่อาจารย์จะทำการปิดเคราะห์ เพื่อขับไล่เสนียดจัญไรสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ออกจากตัวลูกแก้ว สำหรับการปิดเคราะห์ดังกล่าว อาจารย์จะให้ลูกแก้วยื่นมือทั้งสองข้างออกมา พร้อมกับหงายฝ่ามือลงมาปลายนิ้วหลาย ๆ ครั้ง อย่างช้า ๆ พร้อมกับกล่าวคำปิดเคราะห์ควบคู่กันไปด้วย เมื่อกล่าวจบอาจารย์ก็จะเอาค่านั้นทิ้งไป
4. ปู่อาจารย์จะโยงปลายค้ำจากขันบายศรีส่งให้ลูกแก้ว ลูกแก้วจะต้องพนมมือถือไว้ ส่วนปลายค้ำอีกข้างหนึ่ง อาจารย์เป็นผู้ถือ พร้อมกับกล่าวคำเรียกขวัญลูกแก้ว พอถึงการพรรณนา ค้ำผูกมือแล้วอวยพรให้ลูกแก้วจบแล้วก็ม้วนค้ำที่ถือนั้นกลับคืนไว้ในบายศรี
5. ปู่อาจารย์จะผูกมือลูกแก้วด้วยการให้ค้ำจากขันบายศรีมาผูกที่ข้อมือข้างซ้ายและข้างขวาตามลำดับ พร้อมกับกล่าวคำผูกมือ เมื่อปู่อาจารย์ผูกมือลูกแก้วเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะให้บิดามารดา เจ้าภาพ และญาติผู้ใหญ่ที่มาร่วมในพิธีเข้ามาผูกมือลูกแก้วทีละคน เมื่อผูกมือเรียบร้อยแล้วก็เป็นอันเสร็จพิธีเรียกขวัญ

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

เครื่องที่ใช้ประกอบพิธีกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. เครื่องบายศรี

ล้านนานิยมเรียกว่า “ใบศรี” เพราะเอาใบตองมาเย็บเรียงกันเป็นนมแมว และเรียกบายศรีว่า “ขันใบศรี” เนื่องจากภานระรองรับบายศรีใช้พาน ล้านนาเรียกว่า “ขัน” หรือ “สลุง” สำหรับภายในขันบายศรีนี้จะใส่อาหารสำหรับขวัญ ประกอบด้วย

- ข้าวเหนียวสุก 1 ปั้น
- อาหารคาว เช่น ไข่ต้ม (มักใช้ไข่ไก่) ปลา เนื้อ
- อาหารหวาน ประเภทขนมต่าง ๆ เช่น ขนมนางเล็ด ขนมชั้น
- ผลไม้ เช่น ส้ม กล้วยน้ำว้า
- หมาก พลุ บุหรี่ เมี่ยง
- ค้าย

2. เครื่องบูชาครู

ล้านนาเรียกว่า “ขันตั้ง” ซึ่งปู่อาจารย์ใช้ไหว้ครู ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- ข้าวเปลือก 1 กระตง ข้าวสาร 1 กระตง
- ผ้าขาว ผ้าแดง อย่างละ 1 ผืน (เล็ก)
- หมาก พลุ ซึ่งทำเป็นคำ ๆ ละ 8 กรวย
- ดอกไม้รูปเทียนใส่ลงในกรวยอย่างละคู่ ๆ ละ 8 กรวย
- หมากแห้ง 1 ห้ว
- เงิน 56 บาท
- น้ำส้มป่อย 1 จอก⁶

---

⁶ในฤมล เรื่องรังษี, คำเรียกขวัญลูกแก้ว : การศึกษาด้านรูปแบบและเนื้อหา, (เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537), หน้า 36-42.

พิธีกรรมเรียกขวัญวัวควาย

ชาวนาถือว่าควายเป็นสัตว์ที่มีพระคุณยิ่ง มีคนจำนวนไม่น้อยไม่ยอมฆ่าหรือรับประทานเนื้อโค กระบือ เพราะถือว่าทำลายชีวิตผู้มีพระคุณ หลังจากการไถเพื่อหรือคราดทำให้เนื้อนาให้เหมาะแก่การปลูกข้าวค้ำนาแล้ว ชาวนาก็มีความสำนึกในใจว่าการได้ค่าดีผู้มีพระคุณจนขวัญหนีดีฝ่อ ดังนั้นการทำพิธีเรียกขวัญวัวควายสัตว์เลี้ยง โดยความเป็นจริงแล้วการจัดทำพิธีเรียกขวัญก็ด้วยความเชื่อที่ว่า เมื่อเรียกขวัญแล้วควายก็จะมีขวัญดีและก็จะส่งผลให้มีลูกมากและอายุยืน

สำหรับการเลือกฤกษ์ยามทำพิธีกรรม เว้นวันเสียบ เว้นสงกรานต์ เว้นวันขึ้น 14 ค่ำ แรม 14 ค่ำ (เป็นวันบ้านสลับ) แต่จะเริ่มตั้งแต่เดือน 6 มีนาคม

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. นำควายไปอาบน้ำชำระล้างให้สะอาดแล้วนำมาผูกไว้
2. นำเครื่องเรียกขวัญมาตั้งในบริเวณคอกควาย พร้อมกับอุปกรณ์เครื่องใช้ในพิธีกรรม
3. เริ่มประกอบพิธีกรรม ปู่อาจารย์ก็จะอ่านคำเรียกขวัญ ตลอดถึงคำขอขมาต่าง ๆ แล้วให้เจ้าของควายนำควายไปผูกที่เขาควาย แล้วนำเอาหญ้าอ่อนที่เตรียมไว้ไปให้ควายกินเป็นเสร็จพิธี เมื่อเสร็จก็ให้คำบูชาครูแก่ปู่อาจารย์ แล้วตัวเองนำเครื่องเรียกขวัญมีไก่ต้มไปรับประทานในครอบครัวและจากเพื่อนบ้าน โดยมีความเชื่อว่าหากทำเช่นนั้นจะทำให้ควายมีลูกแพร่หลาย

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. ดอกไม้รูปเทียน
2. ข้าวสุก 1 กล่อง
3. ไก่ต้ม 1 คู่
4. เหล้า 1 ไห
5. เครื่องบายศรีนมแมว 1 สำรับ
6. บายศรีปากชาม 1 สำรับ
7. หญ้าอ่อนใส่ถาด 1 สำรับ
8. ด้ายสำหรับผูกเขาควาย

9. น้ำดื่มใส่คนโท 1 สำหรับ⁷

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

---

⁷นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, มณี พยอมยงค์, พิธีกรรมและความเชื่อทางเกษตร, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2531), หน้า 14-15.

พิธีกรรมเรียกขวัญช้าง

พิธีเรียกขวัญช้างแก้วจะจัดทำขึ้นเนื่องจากคติความเชื่อที่ว่าสัตว์ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย มีขวัญทั้งหมด 32 ขวัญ ประจําอยู่ตามอวัยวะต่าง ๆ 32 แห่ง บางครั้งเราได้ทุบตีหรือมีเหตุอันทำให้ขวัญหายไปเป็นเหตุให้ช้าง ม้า วัว ควาย เจ็บไข้ได้ป่วยหรือมีอันเป็นไป จึงทำพิธีทำขวัญขึ้นในสมัยก่อนทำปีละ 1 ครั้ง แต่ปัจจุบันทำเฉพาะในกรณีที่ช้างมีอันต้องพลัดพรากจากเจ้าของ หรือซื้อช้างมาใหม่

วันฤกษ์ถือเหมือนการทำพิธี คือจะไม่ทำในวันพุธและวันพระ ส่วนมากจะทำในวันอังคาร

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. เริ่มจากควาญช้างนำช้างมาอยู่ตรงหน้าพิธี
2. ผู้ทำพิธีอยู่ห่างประมาณ 4 เมตร โยงสายสิญจน์จากบายศรีไปยังช้าง
3. ผู้ทำพิธีบริกรรมคาถาเริ่มจากบูชาครู คู่ขวัญ และทำนํ้ามนต์ แล้วนำนํ้ามนต์รดตัวช้าง
4. นำบายศรี 3 อัน ให้ควาญช้าง นำด้ายสายสิญจน์ รูป และดอกไม้ มัดหูช้างหรืองาช้างตามลำดับ เป็นอันเสร็จพิธี

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. บายศรี เป็นบายศรีชั้นเดียว 3 อัน มีเครื่องประกอบได้แก่ ใก่ด้ม 1 ตัว กระทงอาหาร กาวมีข้าวและกับข้าว เช่น แกง รูป 2 ดอก ส้มป่อย ดอกไม้ขาว ดอกไม้แดง อ้อย 1 มัด ด้ายสายสิญจน์ยาวประมาณ 20 วา เหล้าขาว 1 ขวด และอ้อย 1 ท่อน
2. ขันครูหรือขันตั้ง ประกอบด้วย รูป 8 คู่ ดอกไม้ขาว ดอกไม้แดง ข้าวสาร และเงิน 12 บาท
3. ขันนํ้าส้มป่อย ขันนํ้าซึ่งปกติใช้ขันเงินแล้วก็มีนํ้าใส่ผักส้มป่อย ใบหนาด และใบพุทรา⁸

⁸ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูลำปาง, พิธีเกี่ยวกับช้างในศูนย์ฝึกลูกช้างลำปาง, (ลำปาง : ก่อเสริมการพิมพ์, 2536), หน้า 34-41.

พิธีกรรมเรียกขวัญข้าว

ชาวล้านนาไทยเรียกต้นข้าวว่า “ข้าวปี” ข้าวเบาเรียกว่า “ข้าวคอก” ฤดูกาลเก็บเกี่ยวของภาคเหนือจะมีในราวปลายเดือนพฤศจิกายน สำหรับข้าวคอกหรือข้าวเบาเดือนธันวาคม-มกราคม สำหรับข้าวปีหรือข้าวหนักของทุกปีในวันที่ชาวนาขนฟางข้าวหรือฟ่อนข้าวมาสู่ตารางหรือลานตากข้าว ตามวิธีเดิมก่อนมีเครื่องสีเอาเมล็ดออกจากรวงข้าว ชาวนาชายหญิงก็พร้อมจะตีข้าว คือฟาดข้าวกับแคะไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ หรือมีจะนั้นก็ตีอยู่แล้ววิธีไหนจะสะดวกอย่างไร

ก่อนตีจะตีหรือนวดข้าวในลานนั้น ชาวนาจะทำพิธีสำคัญในชีวิตของเขา คือ การขอบคุณแม่เทพธิดาโพสพหรือแม่โพสพที่บันดาลให้พืชของเขาออกงามสมบูรณ์ พิธีนี้จะเป็นการขอบคุณข้าว

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. เริ่มด้วยเจ้าของนา นำเครื่องบวงสรวงมาวางไว้ในตาราง ที่นำเอาฟ่อนข้าวมากองรอบ ๆ
2. บู้อาจารย์จะทำพิธีอัญเชิญแม่โพสพมารับเครื่องบวงสรวงสังเวย และขอให้ช่วยพิทักษ์รักษาข้าว ตลอดถึงให้ความสวัสดิ์แก่เจ้าของนา (พิธีกรรมนี้จะเป็นการสังเวยแม่โพสพ)

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. ดอกไม้รูปเทียนใส่พาน
2. กระจก หวี แป้ง น้ำหอม ใส่ในถาด
3. เครื่องประดับ เสื้อผ้าสตรีที่ใหม่ ๆ
4. ข้าวสุก
5. ไก่ต้ม 1 คู่^๑

พิธีกรรมเรียกขวัญขึ้นเรือนใหม่

การจัดพิธีกรรมการขึ้นเรือนใหม่จะจัดขึ้นก็ต่อเมื่อปลูกเรือนเสร็จเรียบร้อยแล้ว การขึ้นเรือนใหม่มีด้วยกัน 2 อย่าง คือพิธีเล็กและพิธีใหญ่ พิธีเล็กจะขึ้นเรือนที่สร้างด้วยไม้ไผ่ พิธีใหญ่จะขึ้นเรือนที่สร้างด้วยไม้จริง ๆ และมีการจัดพิธีกรรมใหญ่โต พร้อมด้วยมีการจัดพิธีกรรมเรียกขวัญเรือนใหม่ด้วย ซึ่งพิธีเรียกขวัญนี้จะมี เพื่อเสริมให้พิธีขึ้นเรือนใหม่สมบูรณ์

สำหรับฤกษ์ยามให้เลือกวันวันเสี่ยประจำเดือน

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. เริ่มด้วยให้พระภิกษุหรืออาจารย์หาฤกษ์หาวันที่เป็นมงคลให้ โดยจัดให้มีงาน 2 วัน คือวันเตรียมงาน (แต่งดา) และวันขึ้นเรือน

2. ในวันเตรียมงานตั้งแต่เช้า ชาวบ้านก็มาช่วยกันแต่งดาเครื่องครัวทาน คือ สานกัวยดินข้าง เนื้อเป็นภาชนะใส่เครื่อง ไทยทาน และแต่งดาขันตั้งจำนวน 3 ชุดด้วยกัน

ชุดที่ 1 นำไปเปลี่ยนเครื่องขันตั้งที่ตั้งไว้ตั้งแต่เริ่มการปลูกสร้าง ซึ่งสายดอกสายพลูแห้งเหี่ยวไปหมดแล้ว

ชุดที่ 2 เตรียมไว้ให้พระสงฆ์ใช้ปิ่นขันเจริญพุทธมนต์

ชุดที่ 3 เตรียมให้กับอาจารย์ที่จะทำพิธีถอนดินเสาเรือน

ในวันเดียวกันชาวบ้านก็จะมาช่วยแต่งดาเครื่องบูชาทำวุ้น 4 เครื่องบูชา และข้าวปลาอาหารสำหรับเลี้ยงบูชาหอเจ้าที่อารักษ์ทำสะตวงถอนดินเสา 4 สะตวง

เมื่อถึงตอนเย็นอาจารย์วัดจะมาทำพิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 เพื่อบอกให้ท่านทราบว่าจะมีงานพิธีขอให้ท่านมาช่วยคุ้มครองอันตรายแล้วจึง ไปขึ้นและบูชาหอเจ้าที่อารักษ์เพื่อขอให้รักษาเขตแดนของบ้านไม่ให้สิ่งชั่วร้ายเข้ามาได้ และอาจารย์วัดจะนำสะตวงไปวางไว้ที่โคนของเสาเรือนทั้ง 4 ทิศ แล้วกล่าวคำถอนดินเสาทางทิศเหนือก่อนแล้ว จึงถากเอาไม้ดินเสาใส่ในสะตวงให้คนนำออกไปส่งทางทิศเหนือให้พื้นเขตบ้าน และจะทำการถอนทิศตะวันออกไปตามลำดับ และถ้าอาจารย์วัดเป็นผู้ถือขันตั้งของการปลูกเรือนก็จะทำพิธีปลดขันตั้งด้วย โดยการยกขันขึ้นกล่าวคำปลดขันเมื่อว่าจบก็คว่ำขันลงพื้น

ถึงเวลา 20.00 น. จะนิมนต์พระสงฆ์ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปมาค้างนอนที่เรือนใหม่ 1 คืน ในเวลากลางคืนพระสงฆ์ที่มานอนจะทำวัตรสวดมนต์เหมือนกับอยู่ในวัด และมีการเทศน์ธรรมตามคัมภีร์ การที่พระสงฆ์มานอนค้างคืนเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล และสวดมนต์ขับไล่เสนียดจัญไรให้ออกพ้นจากบ้านเรือนไป

3. เมื่อถึงเวลาตี 1 ถึง 2 ชาวบ้านก็เตรียมอาหารเลี้ยงขึ้นเรือนใหม่ พอถึงเวลาตี 5 พระสงฆ์จำทำวัตรเช้าเหมือนกับอยู่ในวัด เมื่อสว่างแล้วเจ้าของเรือนโดยชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวจะถือขันดอกไม้รูปเทียนและเครื่องรางของขลัง ป้ายสาที่จฉบับที่การค้ารับตำราต่าง ๆ สะพายเดินนำหน้าหญิงเป็นภรรยาที่จะหาบข้าวสาร หิ้วพวงเงินพวงคำเดินตามหลัง ลูกสาวจะหาบน้ำเย็นตาม ลูกคนอื่น ๆ ก็จะถือเครื่องเรือนอื่น ๆ ตามกันขึ้นไป

4. หลังจากนั้นพระสงฆ์ก็จะสวดมงคลสูตร ชาวบ้านที่มาแล้วจะมากันพูดทักคำที่เป็นมงคลว่า “ระวังบันไคจะหักเนื้อเพราะข้าวของเงินค่าได้ไหลขึ้นสู่เรือน” หรือพูดว่า “ข้าวของเงินทองไหลเข้าไปเต็มเรือน”

5. เมื่อขึ้นไปถึงในบ้านก็เก็บข้าวของเข้าที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นชาวบ้านญาติมิตรพี่น้องก็จะพากันมาร่วมขึ้นเรือนใหม่ ผู้เฒ่าแก่จะถือขันใส่ดอกไม้รูปเทียน และจะนำเอาข้าวสุกจากบ้านใครบ้านมันมาเพื่อร่วมตักบาตรกลางเรือนใหม่

6. เสร็จแล้ว หนุ่มสาวจะช่วยกันจัดอาหาร

7. เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้วพระสงฆ์องค์ประธานจะยกขันตั้งหรือขันครูขึ้นกล่าวคำโองการครุบาอาจารย์ แล้วอาจารย์วัดจะนำไหว้พระรับศีล พระสงฆ์สวดมนต์ ชาวบ้านนำข้าวสุกที่นำมาจากบ้านร่วมใส่บาตรกับเจ้าภาพ

8. เมื่อพระสงฆ์สวดมนต์จบ อาจารย์จะกล่าวคำขอขมาทาน กล่าวอัญเชิญเทพยดาให้มาเป็นพยาน กล่าวคำเวนทาน และกล่าวพรเรียกขวัญเรือนใหม่

9. เจ้าภาพถวายเครื่องไทยทานและขันข้าว จนครบตามจำนวนพระสงฆ์ พระสงฆ์จะอนุโมทนาให้พรอุทิศบุญไปถึงญาติพ่อแม่พี่น้องของผู้เป็นเจ้าภาพ อุทิศไปหาเทวดาอินทรีพรหม อุทิศไปหาเปรตผีทั้งหลายทั้งปวง

10. จากนั้นอาจารย์นำกรวดน้ำแผ่เมตตา กล่าวคำขมาแก้วทั้ง 3 คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

11. พระสงฆ์ผูกข้อมือให้กับเจ้าภาพและคนในครอบครัว จากนั้นจึงฉันเช้าแล้วพากันกลับวัด

12. เมื่อพิธีกรรมทางศาสนาเสร็จแล้ว เจ้าภาพจะเลี้ยงเหล้าอาหารแก่พี่น้องชาวบ้านที่มามงานทุกคน

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. กว๊วยตานใส่เครื่องไทยทาน 3 ชุด
2. เครื่องบูชาท้าวทั้ง 4
3. ข้าวปลาอาหารสำหรับเลี้ยงบูชาหอเจ้าที่อรัญญ์
4. สะตวงถอนดินเส้า 4 สะตวง
5. ขันดอกไม้รูปเทียน
6. เครื่องรางของขลัง
7. พับสาที่จอบันที่กัณฑ์รับคำราต่าง ๆ
8. ดาบ
9. หาบข้าวสาร
10. พกเงิน
11. พกคำ
12. หาบน้ำเย็น¹⁰

---

¹⁰ศรีเลา เกษพรหม, ประเพณีชีวิตคนเมือง, หน้า 112-116.

พิธีกรรมสื่อนขวัญ
(ฮ้องข้าวเอาขวัญ)

พิธีกรรมสื่อนขวัญจัดทำขึ้นตามความเชื่อที่ว่า เมื่อใดที่เกิดอุบัติเหตุ รถชน หกล้ม จนทำให้เกิดอาการสะดุ้งตกใจอย่างรุนแรง แต่ยังไม่ถึงขั้นตายและเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ก็ต้องทำพิธีไปสื่อนขวัญเจ้าชะตาที่ตกหล่น ตามสถานที่นั้น ๆ ให้กลับคืนมา
ขั้นตอนพิธีกรรม

1. เตรียมแหะ และกระทงข้าวปั้นกล้วย 1 ผลเพื่อนำไปสื่อนขวัญที่เจ้าชะตาได้ไปล้มเจ็บตรงนั้น
  2. ขณะที่กำลังสื่อนขวัญผู้สื่อนก็จะใช้แหะสื่อนขวัญพร้อมกับกล่าวเรียกขวัญ (ฮ้องฮ้องขวัญ) ในลักษณะกล่าวพูดเป็นโวหาร โดยไม่ใช้ร้อยแก้ว เพื่อให้ขวัญมาอยู่ในแหะ
  3. ภายหลังจากแยกแหะ พร้อมกับกระทงข้าวขวัญที่มีข้าวสุก บางแห่งใส่ไข่ต้ม ฝ่ายมัดมือ เมื่อมาถึงบ้านก็นำค้ายสายสิญจน์มัดมือเจ้าชะตา
  4. ส่วนกระทงข้าวขวัญก็นำไปไว้บนหัวนอน ของคนเจ็บภายใน 3-7 วันถึงนำไปทิ้งได้
- เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. แหะ
2. ข้าวสุก 1 กำมือ
3. กล้วย 1 ผล
4. ไข่ต้ม (บางแห่ง)
5. กระทงใบตอง¹¹

¹¹ ศรีเลา เกษพรหม ผู้เชี่ยวชาญแปลเอกสารล้านนาโบราณ (17 ธันวาคม 2542).

พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์)

ประเพณีการสะเดาะเคราะห์หรือส่งเคราะห์ เป็นพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อของมนุษย์ เป็นการทำให้พิธีทางไสยศาสตร์เพื่อนำมาใช้ให้เป็นที่พึ่งและก่อให้เกิดกำลังใจแก่ผู้เจ็บไข้ได้ป่วยหรือผู้ที่เชื่อว่าตนเองกำลังมีเคราะห์ร้าย ให้เกิดศรัทธาความเชื่อมั่นทำให้เกิดขวัญและกำลังใจในการประกอบสัมมาอาชีพขึ้นเพื่อที่จะดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ ประเพณีการส่งเคราะห์ของชาวล้านนาจะทำกันในโอกาสที่เมื่อมีผู้ใดคนหนึ่งเจ็บป่วยที่รักษาไม่หายหรือมีเคราะห์ร้ายประการใดประการหนึ่ง โดยมีความเชื่อว่าเมื่อได้กระทำพิธี “ส่งเคราะห์” แล้ว จะทำให้ความเจ็บป่วยหรือเคราะห์ร้ายอย่างใดอย่างหนึ่งบรรเทาหรือหลุดพ้นจากอันตรายหรือเคราะห์ร้าย

การส่งเคราะห์จะทำขึ้นเมื่อญาติพี่น้องเกิดความสลดหดหู่ใจกับเหตุการณ์ป่วยไข้ของผู้รับเคราะห์ ด้วยความเห็นความทุกข์ทรมานจนสุดความสามารถจึงต้องหาหนทางจัดทำพิธีส่งเคราะห์ โดยมีปู่อาจารย์จะเป็นผู้ทำพิธีพร้อมทั้งจะเป็นหมอ (หมอดู) ดูดวงชะดาราตี พิธีส่งเคราะห์มีหลายรูปแบบเช่น ส่งตัวเป็งตัวจน (ส่งเคราะห์ตามปีเกิด) ส่งเคราะห์บ้าน ส่งราหู ส่งท้าวทงส์ (ท้าวจตุโลกบาล) ส่งข้าวพระเมืองแก้ว ส่งเคราะห์เด็ก ส่งผีกะยักข์ เป็นต้น ปู่อาจารย์จะเป็นผู้ขอให้ญาติทำพิธีส่งเคราะห์อย่างไร

เมื่อทราบสาเหตุแห่งเคราะห์ ตามที่ปู่อาจารย์ได้ทำนายทายทักแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือขึ้นประกอบการส่งเคราะห์

การเลือกฤกษ์ยามที่เหมาะสมจะเลือกเอาวันปากปี วันที่ 16 เมษายน ในการสะเดาะเคราะห์บ้าน และเลือกเอาเดือน 9 มิถุนายน ในการสะเดาะเคราะห์เมือง กรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่ทำขึ้นทุกปี แต่การสะเดาะเคราะห์สามารถทำได้ทุกโอกาสถ้ามีเคราะห์

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. เตรียม “ขันตั้ง”
2. เตรียมเครื่องเช่นสรวงที่จะบดผลิส่งเคราะห์
3. โดยมีปู่อาจารย์จะเป็นผู้บอกให้ทราบว่าต้องจัดเตรียมอะไรบ้างในการส่งให้ผู้

เจ็บป่วย

ผู้ที่มีเคราะห์ร้ายประสบอยู่ โดยมากจะมี “ช่อตุงน้อย” ธงสามเหลี่ยมขนาดเล็ก เล็ก ๆ ทำด้วยกระดาษสีต่าง ๆ กว้าง 2 นิ้ว จะใช้สีอะไรนั้น ต้องกระทำตามตำราเป็นสีประจำวัน ต่าง ๆ ดังนี้

วันจันทร์	สีเหลืองขาว
วันอังคาร	สีดำ
วันพุธ	สีขาวเขียว
วันพฤหัสบดี	สีเหลือง
วันศุกร์	สีขาว
วันเสาร์	สีดำ
วันอาทิตย์	สีแดง

4. เตรียมเครื่องเพื่อใช้เป็นเครื่องเช่นสังเว

5. เตรียมเสร็จแล้ว ปู่อาจารย์ก็จะพาญาติพี่น้องของผู้ป่วยนำ “สะตวง” ที่บรรจุเครื่อง เช่นไป “ส่ง” ยังทางสามแพร่ง สีแพร่งหรือทิศทางต่าง ๆ หรือสถานที่ผู้ป่วยที่ถูกผีร้ายกระทำหรือ เจ้าที่เจ้าทางกระทำ (กรณีทำขึ้นในกรณีทำพิธีกรรมนอกสถานที่บ้าน โดยจะมีขี้เถ้าทำค้ำยันทำ ที่บ้าน แต่จะทำข้างนอก โดยปู่อาจารย์จะเป็นผู้ทำพิธี เสร็จก็จะกลับมาบ้านผู้ป่วยมา “ปลดขี้เถ้า” คือรับด้วยครุ แล้วก็ทำพิธีผูกข้อมุลบำรุงขวัญกำลังใจให้กับผู้ป่วย)

6. กรณีส่งเคราะห์ในบ้านผู้ป่วย หลังจากเตรียมเครื่องเช่นสังเวแล้ว ปู่อาจารย์ก็จะเป็นผู้นำกล่าวคำโองการเป็นทำนองว่าขอให้ผู้ป่วยหายจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่ถ้าวิญญาณกระทำก็ขอ อัญเชิญภูตผีเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ มารับเอาเครื่องเช่นสังเวสังเว โดยบอกอย่าได้มารบกวนอีก ขอให้โอสิกรรม อย่าได้ถือโทษโกรธเคือง และโปรดรับเอาเครื่องส่งที่ผู้ป่วยได้น้อมนำมาเพื่อขอขมา นี้ด้วย

7. หลังจากกล่าวเสร็จก็รดน้ำมนต์ พร้อมทั้งผูกข้อมุลบำรุงขวัญและให้กำลังใจผู้ป่วย

8. เสร็จพิธีปู่อาจารย์ก็จะนำเอาสะตวงเครื่องสังเวกลับไปด้วย โดยปู่อาจารย์จะเป็นผู้นำสะตวงเครื่องสังเวนี้ไปไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ควรไว้เป็นอันเสร็จพิธี

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. “ขี้เถ้า” มีเงิน 5 สติง ข้าวสาร ผ้านแดงและขาว
2. “ข่อยตุง” ใช้กระดาษเป็นสีตามวันต่าง ๆ
3. เครื่องเช่นสังเว มีดังนี้
  - หาดินเหนียวหรือขี้เถ้าเหนียวหรือกระดาษมาปั้นหรือตัดเป็นรูปคนบ้าง รูปราหู บ้าง รูปสัตว์ตามราศีเกิดบ้าง
  - จัดหากล้วย อ้อย หอม พลุ บุหรี่ เมียง อาหารคาว อาหารหวาน

- ถ้าเป็นผิตายโหง ผีกะ ผีปอบ ให้เตรียมอาหารดิบ เช่น ลาบเนื้อดิบ เหล้าโรงใส่
กระทงเล็ก ๆ

- เตรียมสะตวงทำจากกาบคั้นกล้วย ทำให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมเพื่อจะนำเครื่องสังเว
เหล่านี้ใส่ลงไป พร้อมกับปีกรง (ช่อตุง) สี่มุม

4. น้ำมันใส่ขมิ้นสัปปาย 1 ขัน

5. ค้ายสายสิญจน์เป็นผ้าฝ้าย¹²

---

¹²สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ชีวิตไทยยุคฮิตตอยเฮา, หน้า 161-167.

พิธีกรรมสืบทอด

การสืบทอดหรือการต่ออายุให้ยืดยาวออกไป หมายถึงการให้เป็นมงคลมีชีวิตอยู่อย่าง สุขสบายปราศจากโรคภัยทั้งหลาย ทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบทอดไป ความเชื่อถึงการสืบทอดนี้มี ตำนานปรากฏในคัมภีร์สืบทอดกล่าวถึง “พระสารีบุตรเถระ” จะมีอายุขัยเพียงแค่ 7 วัน จะมรณ ภาพ แต่ด้วยเหตุที่สมเด็จพระไปปล่อยปลากับปล่อยอีเก้งให้รอดจากการตายเป็นเหตุให้อายุของ สามเถระอื่น ด้วยตำนานนี้เองที่ทำให้ชาวบ้านล้านนา ไทยทั้งหลายนิยมขอการสืบทอดจนเป็น ประเพณีสืบทอดทุกวันนี้ ประเพณีสืบทอดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. พิธีกรรมสืบทอดคน
2. พิธีกรรมสืบทอดบ้าน
3. พิธีกรรมสืบทอดเมือง

สำหรับงานวิจัยนี้จะเน้นศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมสืบทอดในฐานะมองเห็นว่าพิธีกรรม สืบทอดนี้เป็นเพียงแต่พิธีกรรมร่วมกับพิธีกรรมเรียกขวัญเท่านั้น แต่รายละเอียดที่ลึกซึ้งทางพิธี กรรมสืบทอด ผู้วิจัยไม่ได้นำมาวิเคราะห์เจาะลึกใด ๆ ดังนั้นในภาคผนวกนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอ เฉพาะพิธีกรรมสืบทอดคนเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามในภาคผนวกในส่วนเนื้อหาขององค์ประกอบ พิธีกรรมนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอพิธีกรรมสืบทอดทั้งหมดเพื่อเป็นข้อมูลต่อการศึกษาต่อไป

1. พิธีกรรมสืบทอดคน

พิธีกรรมสืบทอดคนนี้จะจัดขึ้นในโอกาส เช่น เนื่องในวันเกิด วันได้รับยศศักดิ์ ตำแหน่ง วันขึ้นบ้านใหม่ ญาติใหม่ หรือไปอยู่ที่ใหม่ บางครั้งเกิดเจ็บป่วยหมอคุกทหายว่าชะตาไม่ดี ชะตาขาด ควรจะทำพิธีสะเดาะเคราะห์สืบทอดต่ออายุเสีย เพื่อให้หลุดพ้นจากโรคภัยและภัย อันตรายต่าง ๆ

การเลือกฤกษ์ยามให้เลือกทำพิธีกรรมไม่ให้ตรงกับวันเสียดของเดือนคือ วันขึ้น 14 ค่ำ แรม 14 ค่ำ

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. นิมนต์พระสงฆ์ที่ตนเคารพนับถือมา 9 รูป หรือมากกว่านั้น
2. พระสงฆ์มาพร้อมแล้ว เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
3. ปู่อาจารย์นำไหว้พระอาราธนาศีล

4. พระสงฆ์ผู้เป็นประธานให้ศีล
5. ปู่อาจารย์อาราธนาพระ พระสงฆ์รูปที่ 3 ชมนุ่มเทวดา
6. ประธานนำสวดมนต์ ชินบัญชร สวดสืบชะตา มงคลจักรวาล และคำสวดทั่วไป พระที่สวดผู้สืบชะตาและลูกหลานจะเข้ามานั่งในซุ้มเครื่องสืบชะตา ซึ่งตั้งไว้หน้าพระสงฆ์
7. นำค้ายสายสิญจน์เวียนรอบศีรษะของซุ้มเข้าพิธีสืบชะตาขณะพนมมือ
8. ได้รับบทสวดถึง “อเสวนา จะพาลานัง” ผู้สืบชะตาจะต้องจุดเทียน น้ำมันตั้งขณะที่สวด
9. สวดจบเจ้าภาพจะจัดให้มีเทศ 1 กัณฑ์
10. เทศน์เสร็จมีการผูกมือให้ผู้สืบชะตา พระสงฆ์จะประพรมน้ำมันให้
11. เจ้าภาพถวายภัตตาหารและไทยทานแด่พระสงฆ์ เป็นจบเสร็จพิธี

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. กระบอกน้ำ 108 หรือบางครั้งเอาเท่าอายุ
2. กระบอกทราย 108 หรือบางครั้งเอาเท่าอายุ
3. บัน ไคชะตา 1 อัน
4. ลวดเงิน 4 เส้น
5. ลวดทอง 4 เส้น
6. หมากพลูผูกติดเส้นด้ายในลวดเงินลงคทอง 108
7. ไม้ค้ำ 1 อัน
8. ชั่งไต้ 1 สะพานข้ามน้ำขนาดยาว 1 วา 1 อัน
9. ช่อ (ธงเล็ก) 108
10. ฝ้ายค่าดิง จุกน้ำมัน (ด้ายยาวเท่าตัวผู้สืบชะตา) 1 สาย
11. กล้ามะพร้าว 1 ต้น
12. กล้วยคิบ 1 เครือ
13. เสื่อ 1 ผืน
14. หมอน 1 ใบ
15. หม้อใหม่ 2 ใบ (หม้อเงิน หม้อทอง)
16. มะพร้าว 1 คะแนง (ทะลาย)
17. ธงค่าดิง (ธงยาวเท่าตัว) 1 ผืน
18. เทียนเล่มบาท 1 เล่ม

19. ค้ายสายสิญจน์ล้อมรอบผู้สืบชะตา 1 กลุ่ม
20. บาตรน้ำมนต์ 1 ลูก
21. ปลาสำหรับปล่อยไปทำอายุผู้สืบชะตา
22. นกหรือปูหรือหอย
23. พานบายศรีนมแมว 1 สำหรับ

2. พิธีกรรมสืบชะตาบ้าน

การสืบชะตาบ้านจะจัดขึ้นในกรณีที่คนตายติด ๆ อยู่อาศัยในบ้านนี้ประสบความเดือดร้อนเจ็บป่วยกันไปทั่วบ้าน ลักษณะแบบนี้ชาวล้านนาเชื่อว่าบ้านนี้เกิดอุบาทว์หรือมีเรื่องอะไรที่ทำให้ “จืดบ้าน” “จืดเรือน” ชาวบ้านจึงร่วมกันทำพิธีขจัดปัดเป่า อีกประการหนึ่งเมื่อปีใหม่สงกรานต์ ล่วงไปประยวันปากปี ปากเดือน ปากวัน ได้แก่ วันที่ 16 17 18 เมษายน ชาวบ้านจะกำหนดเอาวันใดวันหนึ่งสืบชะตาบ้านเพื่อให้เป็นมงคล

การเลือกฤกษ์ยามให้วันวันเสียด คือ วันขึ้น 14 ค่ำ แรม 14 ค่ำ

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. นิมนต์พระสงฆ์
2. ปู่อาจารย์ทำพิธีไหว้พระรับศีล อาราธนาพระ
3. พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ สืบชะตาบ้าน ประชาชนจะนั่งจับค้ายสายสิญจน์ หรือนั่งในวงล้อมด้วยสายสิญจน์เข้าพระสวด
4. ประชาชนเอาค้ายล้านนาเรียกว่า “ฝ้ายลวง” มาขอให้พระสงฆ์ผูกมือ ผูกขวัญไว้และอวยชัยให้พรเพื่อความสุข
5. พระสงฆ์จะพรมน้ำพระพุทธมนต์ และหว่านโปรยข้าวสาร ข้าวเปลือก ทั่วบริเวณบ้านแต่ละบ้านเพื่อสุขสวัสดิ์

3. พิธีกรรมสืบชะตาเมือง

การสืบชะตาเมืองของชาวล้านนาไทยได้มีมาแต่สมัยโบราณกาล โดยได้รับอิทธิพลความเชื่อในเรื่อง ฟ้า-ขวัญ-เมือง ของชาวไทอาหม คุณรณี เลิศเลื่อมใส ผู้วิจัยเรื่องนี้ได้กล่าวไว้ว่า จักรวาลทัศน์ ฟ้า-ขวัญ-เมือง เป็นระบบความเชื่อดั้งเดิมหรือศาสนาดั้งเดิมของชนเผ่าไท ชาวไทเชื้อ

ว่าจะมีผีประจำเมืองแต่ละเมืองแต่ละบ้านมีจิตวิญญาณของตัวเอง คือ มีขวัญเมืองและขวัญบ้านเป็นจำนวนมาก ขวัญเหล่านี้เป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ต่างเกาะอยู่บนสายเมือง (สายคือเมือง) ชุคหนึ่งเดียวกันที่โยงไปสู่ที่เดียวกันคือฟ้า

“ฟ้า-ขวัญ-เมือง กล่าวคือเป็น “เมือง” ที่ปกคลุมด้วย “ฟ้า” และเชื่อมต่อกันด้วย “สายเมืองคือขวัญ” หรือสายเมืองถึงขวัญ อันคือสายใยที่ทำหน้าที่ทรงไว้ซึ่ง “ขวัญ” สายเมืองคือขวัญมีความหมายเทียบเท่ากับจิตวิญญาณของบ้านเมือง¹³

จากการศึกษาความเชื่อของชาวไทอาหม ซึ่งถือเป็นระบบความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่าไท ชาวล้านนาในฐานะที่มีเชื้อสายชนเผ่าไทที่ได้รับการแผ่กระจายระบบความเชื่อในเรื่อง “ขวัญเมือง” ดังกล่าวนี้นี้ด้วย แต่ถ้าแม้ว่าหลักฐานความเชื่อของชาวล้านนาจะไม่ปรากฏเด่นชัดในเรื่องความเชื่อเรื่อง “ขวัญเมือง” เช่นเดียวกับชาวไทอาหม แต่ก็ได้รับอิทธิพลความเชื่อเช่นเดียวกันมานาน แต่ปัจจุบันอาจเป็นเพราะความเชื่อดังกล่าวนี้อาจได้ถูกกลืนไป พร้อมทั้งได้ถูกคัดแปลงประยุกต์มาในรูปแบบของการสืบชะตาเมือง การสืบชะตาบ้าน เป็นต้น

พิธีกรรมสืบชะตาเมืองหรือการสืบ “ดวงชะตาเมือง” บางครั้งด้วยเหตุที่ดวงชะตาเมืองมีความเคราะห์ทั้งหลายเข้ามาทับดวงเมือง ทำให้เมืองนั้นชะตาตก ชะตาไม่ดี และชาตาขาด จึงเป็นเหตุให้ผู้อยู่อาศัยในเมืองนั้นจะได้รับความเดือดร้อนเป็นทุกข์ด้วยโรคภัยไข้เจ็บและได้รับเคราะห์กรรมต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อการใช้บ้านเมืองสงบสุขและประสบความสำเร็จรุ่งเรืองอุดมสมบูรณ์ ด้วยความเชื่อเทพารักษ์ที่อยู่เบื้องบนจะช่วยอำนวยให้สมปรารถนา จึงต้องมีการทำพิธีกรรมสืบชะตาเมืองเพื่อให้เกิดสิริมงคลโดยทำกัน

โอกาสในการจัดทำพิธีกรรมจะทำขึ้นทุกเดือน 9 (มิถุนายน) ของทุกปี หรือทำในกรณีบ้านเมืองเกิดเหตุการณ์มีสัตว์เข้าในเมืองเช่น ค้างคาว เป็นต้น เพราะกลัวจะเกิดภัยอันตรายแก่บ้านเมือง จึงควรสืบชะตาเมือง

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. นิมนต์และเตรียมเครื่องบูชาไปยังวัดต่าง ๆ
2. ปู่อาจารย์ใหญ่ประจำเมืองจะจัดเตรียมพิธีการ โดยจะเอาเชือกและฝ้ายล้วง (สายสิญจน์) วางบนมวมเวียงคือ เวียนรอบกำแพงเมืองทุกด้าน แล้วโยงจากประตูข้างเผือก, ประตูสวนดอก, ประตูเชียงใหม่, ประตูท่าแพ เข้าสู่กลางเวียงให้นำเอาเงื่อนเข้าสู่ได้อาสนะของพระพุทธรูป

¹³รณี เลิศเลื่อมใส, ฟ้า-ขวัญ-เมือง จักรวาลทัศน์ดั้งเดิมของไทย : ศึกษาจากคัมภีร์โบราณไทอาหม, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541), หน้า 139.

และอาสนะพระสงฆ์ และให้เอาสายลัญจณ์ต่อจากอาสนะพาดโยงไปตามตรอกและบ้านทุกบ้านในเมือง โดยโยงไว้ที่สูงพ้นจากการเหยียบย่ำ

3. เตรียมทำ ปิคไว้ที่ประตูเมืองทุกแห่งแห่งละ 1 อัน

4. เตรียมเครื่องต่าง ๆ ที่ใช้ในประรำใหญ่กลางเวียง ซึ่งเป็นที่รวมส่วนประรำพิธีกรรมประตูเวียงก็จัดเช่นเดียวกัน โดยให้ประตูแห่งประตูเวียงแต่ละแห่ง (มุม) ให้เตรียมเครื่องดังนี้

- ข้าวเปลือกข้าวสาร 1 หมื่น
- เมียง 1 หมื่น
- หมาก 1 หมื่น
- ผ้าขาว 3 ฮำ (พับ)
- ผ้าแดง 3 ฮำ (พับ)
- เงิน 1 พับ
- คำ 1 ร้อย
- ไม้เงิน 3 ดอก
- ไม้คำ 3 ดอก
- เทียนเงิน 3 คู่
- เทียนคำ 3 คู่
- เทียนเล็ก 12 คู่
- หมาก 12 ขด
- สวดยหมากพลู 12 สวดย
- สวดยดอก (กรวยดอก) 12 สาย
- มะพร้าว 3 กระเนง (ทะลาย)
- กกล้วย 3 เครือ
- อ้อย 3 เล่ม
- สาดใหม่ 3 ผืน
- น้ำดันใหม่ 3 ตัน
- หม้อใหม่ 3 ลูก
- น้ำบวย (กระบวย) 3 ลูก

5. เตรียมขันตั้ง (พานครุ) จัดเท่ากับประตูเวียง ซึ่งจะมีการทำพร้อมกันในแต่ละ

ประตู

6. การบูชาเทวดารักษาประตูเมือง โดยจะมีปู่อาวจารย์จะกล่าวคาบูกาสาวงเทพยดา
รักษาประตูเมือง

7. พระสงฆ์ก็จะรดน้ำมนต์รอบ ๆ ประตูพิธี
8. ทุกคนที่มางานก็จะนำสายสิญจน์กลับไปบ้านของตน

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

1. เจดีย์ทราย 1,000 กอง
2. ธงขาวขนาดใหญ่ 1,000 ผืน
3. ช่อขาว (ธงเล็ก) 1,000 ผืน
4. ผางมะทึบ (ถ้วยประทีป) 1,000 ดวง
5. น้ำมันจากผลไม้
6. เงิน
7. ทอง
8. ทอง
9. ข้าวดอกคอกไม้ 1,000 ดอก
10. ไม้ค้ำใหญ่ 9 เล่ม
11. ไม้ค้ำอ้อย (เล็ก) เท่าอายุเมือง
12. เชือกคาเขียว 9 เส้น
13. คาเหลว 1 อัน
14. กล้าหมาก (กล้ามะพร้าว) อย่างละ 9 ต้น
15. ลวดคอกไม้เงิน ดอกไม้ค้ำ กระบอกน้ำ กระบอกทราย กระบอกข้าวเปลือก
กระบอกข้าวสาร เท่าอายุเมือง
16. ผ้าขาว 9 ฮ้า (พับ) ผ้าแดง 9 ฮ้า (พับ)
17. เงิน 12,000 บาท
18. ค้ำ 12,000 บาท
19. เทียนเงิน 9 คู่
20. เทียนค้ำ 9 ค้ำ
21. เทียนเล็ก 12 คู่
22. หมาก 12 ชุด
23. ห่อหมาก ห่อพลู 12 ห่อ

24. สายดอกไม้ (กรวย) 12 สาย
25. มะพร้าว 9 คะเนง (ทะลาย)
26. กลัย 9 เครือ
27. อ้อย 9 เล่ม
28. สาคใหญ่ 9 ผืน
29. น้ำตันใหม่ 9 ตัน
30. หม้อใหม่ 9 ลูก
31. กระบวยใหม่ 9 ลูก¹⁴

---

¹⁴มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย, หน้า 89-101.

พิธีรดน้ำคำหัวหรืออวยพรปีใหม่ (สงกรานต์)

ประเพณีคำหัวเป็นขั้นตอนหนึ่งของประเพณีสงกรานต์ คือในวันพญาวัน วันที่ 15 เมษายน หลังจากทำพิธีทางศาสนา “คำหัว” หรือเรียกว่า การวะผู้เฒ่าผู้แก่ บิดามารดา ญาติพี่น้อง ผู้อาวุโส เช่น ครูบาอาจารย์ ผู้บังคับบัญชา ผู้ว่าราชการจังหวัด ฯลฯ หรือบุคคลในหมู่บ้านนั้น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปู่อาจารย์ ฯลฯ เป็นต้น (พิธีรดน้ำคำหัวเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวที หรือเคารพนับถือของชาวล้านนา โดยการแสดงการขอภัย การให้อภัย การให้ความเคารพในหมู่คณะ ในสังคม และแสดงความรักใคร่สามัคคีกัน)

ขั้นตอนพิธีกรรม

1. เตรียมเครื่องคำหัว
2. เมื่อขบวนไปถึงแล้วก็ยกเครื่องสักการะมอบแก่ผู้ใหญ่ สิ่งสำคัญที่จะต้องมียกคือขัน (สลุง) น้ำมัน ส้มป่อย ต้องนำเข้ามาพร้อมกับพานดอกไม้ธูปเทียน นั่งพับเพียบลงพร้อมกันแล้ว มีผู้กล่าวคำขอขมา
3. เมื่อพ่ออยู่แม่อยู่ (ผู้อาวุโส) รับของจากผู้มารรดน้ำคำหัวแล้ว ก็จะให้ศีลให้พรตามจำนวนการให้พรอันไพเราะ
4. ในขณะที่ผู้มาคำหัวก็จะพนมมือรับพร
5. พอหลังจากกล่าวคำให้พรจบ ก็จะมีการสนทนาทักทายสารทุกข์สุขดิบ เจ้าของบ้านก็จะเตรียมอาหารเบา ๆ มาต้อนรับขับสู้ และมีการรดน้ำผู้เฒ่าผู้แก่ จากนั้นผู้มาคำหัวก็ลากันกลับไปแห่งอื่นต่อไป

เครื่องใช้ในพิธีกรรม

เครื่องใช้สำหรับ “คำหัว” นี้จะจัดให้เหมาะสมตามความสัมพันธ์ของบุคคลและจัดตามคุณวุฒิของผู้ที่เราจะไปคารวะ ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 อย่างดังนี้คือ

1. เครื่องคำหัวแบบพิธีการ

การไปคำหัวเป็นหมู่เป็นกลุ่ม ตกแต่งด้วยเครื่องคำหัวแล้วแห่ไปเป็นขบวนสำหรับไปคารวะเจ้าเมือง สมัยนี้มีกจัดขบวนไปคำหัวผู้ว่าราชการจังหวัด หรือบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ทุกคนจะแต่งการพื้นเมือง เอาดอกไม้ธูปเทียน เครื่องคำหัวแบบพิธีการมีดังนี้

1.1 พานดอกไม้หรือชั้นดอกไม้ ใต้ออกไม้เทียน 1 คู่ รูป 1 คู่ เทียนรูปคือรูปสมัยโบราณ ซึ่งทำจากกระดาษสีพื้นดอกไม้หอมไว้ภายใน เช่น ดอกสารภี ทำให้มีขนาดเท่าเล่มเทียน

1.2 ต้นดอกไม้ พุ่มดอกไม้ด้วยไม้หรือทองเหลือง รูปทรงเป็นสามเหลี่ยมมีโพรงว่างตรงกลาง สำหรับดอกไม้หลายชนิดมาจัดรวมกันเป็นต้นดอกไม้ก็ได้

1.3 หมากสุม คือ การทำโครงเป็นต้นพุ่มนำเอาผลไม้มาปักใส่ไว้ที่โครงไม้หรือโครงเหล็กที่เตรียมไว้

1.4 หมากเบ็ง คือ การทำโครงด้วยไม้หรือทองเหลืองเป็นโครงพุ่มสูงประมาณ 1 ศอก แล้วเอาหมากสุกดิบประมาณ 24 ลูก มาผูกติดกับโครง ซึ่งลักษณะเช่นนี้ชาวล้านนาเรียกว่า “เบ็ง” จำนวน 24 เป็นสัญลักษณ์ถึงปัจจัย 24 ซึ่งอยู่ในอภิธรรม 1 คัมภีร์

1.5 สวหหมากพลู คือ การเอาหมากพลู ยาสูบ เปลือกก้อ มารวมห่อด้วยใบตองเป็นรูปกรวยแหลมสำหรับตั้งไว้ในถาดหรือสลุ

2. เครื่องพิธีแบบธรรมดา

ประกอบด้วยดอกไม้รูปเทียน น้ำมัน สัมป่อย หมากเมียง บุหรี่ บางทีก็ใส่เงินทองด้วยก็ได้ เครื่องบริโภคน้ำต่าง ๆ เช่น ผลไม้ตามฤดูกาล เช่น มะพร้าวอ่อน กล้วยดิบหรือกล้วยสุกเป็นเครื่อง แต่ง มะพร้าว มะม่วง จำพวกผักได้แก่ พริกสด พริกแห้ง หอมเทียม (กระเทียม) หอมบัว (หอมแดง) ถั่วฝักยาว มะเขือ กระหล่ำปลี ฯลฯ บางครั้งก็เป็นเครื่องอุปโภคใช้สอย เช่น ผ้าเช็ดตัว ผ้าเช็ดหน้า ฯลฯ เป็นต้น¹⁵

¹⁵สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ชีวิตไทยชุดอีศอชยเฮา, หน้า 226-

บายศรี

บายศรีเป็นเครื่องที่ใช้ในพิธีกรรมเรียกขวัญ ซึ่งเดิมทีก่อนหน้านั้นการเรียกขวัญสมัยก่อนจะเรียกแบบง่าย ๆ 2 แบบ คือ หนึ่งเรียกโดยการกล่าวแต่ใช้คำพูดว่า "ขวัญเอ๋ยขวัญมา" ในกรณีเวลาเด็กหกล้มร้องไห้ผู้ใหญ่หรือแม่เฒ่าก็จะเข้าไปปลอบ การเรียกขวัญแบบนี้จะเป็นการเรียกขวัญแบบขั้นต้น สองเรียกโดยการใส่กระทงที่ใส่ข้าว กับ กล้วย 1 ผล กรณีนี้สมัยโบราณจะนิยมใช้กันโดยทั่วไป แต่พอมีการจัดพิธีกรรมขึ้นจึงหันมานิยมใช้บายศรีเพื่อให้เกิดความเป็นทางการ

คำว่า "บายศรี" นั้นมาจากคำว่า "บาย" เป็นภาษาเขมรแปลว่า "ข้าว" ส่วนคำว่า "ศรี" เป็นภาษาสันสกฤต ตรงกับภาษาบาลีว่า "ศิริ" แปลว่า "มิ่งขวัญ" หรือศิริมงคล ดังนั้นคำว่าบายศรีจึงแปลว่า "ข้าวขวัญ" ความหมายอีกในหนึ่ง "บายศรี" คือภาชนะสำหรับใส่อาหาร หรือสำหรับกับข้าว¹⁶

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2528 ให้ความหมายไว้ว่า เครื่องเชิญขวัญหรือรับขวัญ ทำด้วยใบตอง รูปคล้ายกระทงเป็นชั้น ๆ ¹⁷

"บายศรี" ชาวล้านนาเรียกว่า "ใบศรี" เรียกพานบายศรีว่า "ขันบายศรี" ใช้สำหรับรองรับบายศรี คำล้านนาเรียกว่า "ขัน"¹⁸

สำหรับบายศรีของล้านนา มีขนาดใหญ่เล็กตามลำดับดังนี้

1. บายศรี เก้าชั้น ใช้ในพิธีทูลข้าวขวัญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

2. บายศรีเจ็ดชั้น เดิมใช้ในพิธีทูลข้าวขวัญสมเด็จพระบรมราชินีนาถ แต่ต่อมาภายหลังพิธีทูลข้าวพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีแล้ว เมื่อจะมีพิธีทูลข้าวขวัญสมเด็จพระบรมราชินีนาถก็ได้เปลี่ยนเป็นบายศรีเก้าชั้น ดังนั้นบายศรีเจ็ดชั้นจึงใช้ในพิธีทูลข้าวขวัญเจ้าฟ้า และพระราชอาคันตุกะชั้นประธานาธิบดี

3. บายศรีห้าชั้น ใช้ในพิธีทูลข้าวขวัญขอเจ้านายชั้นทรงกรม หรือพิธีบายศรีชั้นเสนาบดี

4. บายศรีสามชั้น ใช้ในพิธีสมรสของชั้นหลานองเจ้านายฝ่ายเหนือ

5. บายศรีชั้นเดียว ใช้ในพิธีที่ก่อให้เกิดมงคล เช่น พิธีสมรส ทำบุญบ้าน หรือสืบชะตา¹⁹

¹⁶ เสถียร โกเศศ, การศึกษาศิลปะและประเพณี, หน้า 259.

¹⁷ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, หน้า 210.

¹⁸ เสถียร โกเศศ, การศึกษาศิลปะและประเพณี, หน้า 292.

¹⁹ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมศรีนวล ณ เชียงใหม่, (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป, 2535), หน้า 77.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ภาคผนวก ค

วรรณกรรมพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับเรื่องขวัญโดยตรง

คำเรียกขวัญลูกแก้ว

พุทธมงคลมาตมมสรรพทุกขา ปมัญจเรฯ

ธมฺโม มงคลสมภูโต คมภีโร ทูทโทโส อณฺ

ธมฺมมงคลมาตมมสรรพทุกขา ปมัญจเรฯ

สงฺโฆ มงคลสมภูโต ทกฺขิณฺเอย โย อนุตฺตโร

สงฺฆมมงคลมาตมมสรรพโรคา ปมัญจเรฯ

อชฺช โส อชฺช เซอ โย อชฺช ลาโก อชฺช มงฺคโล

อชฺช ในวันนี้ดีเป็นวันดี

อุตตม โยครวยเรื่อ

ได้แผ่นหล้าสายอร

จงอุปเทส โหรา

ไชยยาตั้ง โสค ไสสรี

เป็นวันชนะหมู่มัจจุ

เป็นวันพ้นจากทุกข์โสภ โทสา

ไชยชนะปราบฝูงหมู่มัจจุรณนั้นนาและโจรา

อชฺช ในวันนี้เนาคุณล้ำเลิศ

ตามกฎหมายว่ามีหลายแห่ง

ตามกัมพิริโหราท่านครองจงออก

สอคล้ายเบญจาถ้ำวันถึทุเอกาโท

วันนี้ก็ควรสูงเข้าทำวัน

อังการไฟคู่พุทธเจ้าคู่เมณฺฐนทอรเรื่องฤทธิ

อุตตม ไชคค้ำคุณคน

ราหูเมษแม่ภูมมา ก็เป็นคติในคาคีสะอาด

นักปราชญ์เจ้าว่าหมดไส

ใช้อังการลงคุณหาร...ที่ประสงค์

เสสอุตตมชาคค่าควรคำก็ยามนี้

พระยาอินท์ทั้งเสกที่ต่อลวคชนะไอสวาก็ยามนี้

พระเจ้าชนะแล้วฝูงหมู่มารก็ยามนี้

พระยาสุรราชได้นางหนุ่มน้อยชื่อปภาวดีก็ยามนี้เจ้าม โห สดคนมีประหญาปัญญาอนุภาพ

เป็นวันศรีอมริตสโชค

มโนเนื่องลุ่มฟ้า

พระจันทร์จอร์แจจเจต

คุณอันมายิ่งโยชน์

เป็นวันดีแก่แก่นกล้า

เป็นวันพระสัพพัญญูได้โปรด

เป็นวัน ไชยมหาลาภ

ดูประเสริฐยิ่งกว่าปีเดือนวันยามทั้งหลาย

ฟ้าดีแสงก็ว่าได้เสสห้าสี่หกสอง

หื้อเป็นขอดเจ็ดหาร

ก็ยังมีหลายมวลหมู่

พระทิศพระจันทร์ย้ายรวายสี่ถูกลูกชื้อมหาไชย

อาทิตย์ได้อูจาธนมหาโชค

มีนะลงได้ตาเสส

ข้าเอาเป็นวันไทแก่ใส่

ซัดตาลงบได้ขาด

ถวयरพิผจญชนะพอกก็ยามนี้

ฝูงหมู่มารทั้งมวลจักเอาแทนแก้ว

แผ่นกไสชนะช้างหลายสารตัวใหญ่ก็ยามนี้

ได้ชนะเทพทัตพรหมณ์ก็ยามนี้
 ชื่อสุชาติก็ยามนี้ศรีโสภาล้ำเลิศ
 ปลุกกล้วยเกิดเป็นเครือคำก็ยามนี้
 ข้างจ๊กมัดมือแทนพระนาคแก้ว-
 เทวดาลงมาป็นโชค
 บ่หมองรู้ได้ดอกไม้คำพระญาณก็ยามนี้
 มาสู่เจ้าวเรทิกาก็ยามนี้
 มาเป็นเจ้าแก่ไพร่ก็ยามนี้
 ก็พากแผ่นยามมงคลอันสะอาด
 ฟังเทอะมหานชนทั้งหลาย
 ว่าอนิจจังทุกขังเป็นอันลำบาก
 ผู้ที่จ๊กกล่าวตามลาย
 เหมือนแม่เผิงเล็กแล้วไปชมรัง
 ยังบังเกิดร้อนเพียงไฟ
 แคร่ร้อนหากมัวเมา
 หันแม่น้ำใจว่านาที
 น้ำทะเลปนเขนกัด มีโสมนัสชื่นชม
 เสโทเหงื่อลวดกลับหาย
 จับลางพร่องนั้นมาได้เกิดมาแล้ว
 ทือท่านได้ข้าใส่คาบแสงฉาย
 เอาเชือกมัดจำเลขเล่น
 ตกแดนไกลแหล่งหล้า
 บางพร่องเกิดมาเป็นคิมูลมั่ง
 บางพร่องเกิดมาเป็นทุกข์การกินลำบาก
 เครื่องอาภรณ์ก็มีฝืนจ๊กถ่าย
 เทียวดินมือยาวลักหลอก
 จับเอาตัวไฟขังไว้ยังคุคดอก
 บางพร่องก็ได้ทำงานตราครุฑลำบาก
 ได้ทรงทุกข์ผานเมื่อนานชะล่า
 บางพร่องก็ขังสามสิบวันแปนเขต

พระยาอินทได้นางหนุ่มเหน็บมาเป็นเทวี-
 คำเล่ากลายเป็นน้ำแก้วก็ยามนี้
 ทือ ได้อยู่สวัสดิศกดิ์ก็ยามนี้
 ทือท้าวโสภเป็นเจ้าปราบชุมพุกก็ยามนี้
 มีโบทขรพิศสัพรากมือแม่ยักษ์-
 เจ้าเมืองจัมปาไพราธนาเอาโพธิสัตว์เจ้า
 บู่เจ้าจ๊กใสชื่อลูกหลานคนก็ยามนี้
 เป็นยามพ้นจากทุกข์โทษและพยาธิอันตราย
 ทั้งยังชายผู้มานั่งถ้อยอยู่คาง
 คนเกิดมาเป็นมनुสชาติชู้ชิงชาย
 ยังเมื่อตนเราทั้งหลายมาเอากำเนิด
 หลอนสามสิบสองวันพระนาคยังบ่พร้อม
 พร้าเหมือนนึ่งคนเดินทางไกลไพยาก
 ไพแข็งดินเขาคอยใหญ่
 หันน้ำคือลงอาบ
 ลวดสบายยังอยู่
 ได้เป็นหมู่ฝูงสัตว์ได้กัดกินหย้า
 ลางพร่องก็ขายเป็นค่าเงินตำ
 เอาไว้เส้แกว่งตีไพ
 ไกลบอกฟ้าอยู่ชอชวอธ
 มีเงินค่าหลายร้อยหลายพันดูทางกิน
 เจ้าน้ำหากขอทาน
 เสือผ้าขาดนอนหนาว
 เสียเจ้าพนักงานก็เกิดหัน-
 บางพร่องนั้นบ่ได้ออกนอกเรือนจำ
 ได้ออกกลิ่นนอยากอาหาร
 กันหมคพร้าเทิงทัน
 บางพร่องก็ขังสี่ห้าหกเดือนเสสพอดี

บางพร่องก็ขัง ได้สืบลีลห่าปี
 บางพร่องหัวก็พองอกในเรือนจำ
 ชีวิตขาดตายไฟก็ยังมี
 บางพร่องเกิดมาก็พบไล่แก้วทั้งสาม
 บางพร่องลักษณะเล่าดูหมอง
 บางพร่องก็หักงอยถ่วนตีนมือ
 บางพร่องก็สองตีนแก่งหาทาง
 คำปากสวทใจกัด
 สติลแปลกมันบ่เหมือนท่านทั้งหลาย
 ก็เกิดมาเอาชาติเสียบ่ตาย
 แม่จกเอาเข้าไล่บวกรช้ำแควนไกล
 แม่จกหื้อทานเข้าบิณฑบาต-
 ก็ยังปุดอารมณ์จมนั่งค่อย
 หนึ่งหนาวเอาเลี้ยงลูกเมียแพงดีกว่านา
 บางพร่องเกิดมาเป็นผีแต่หน้า
 เกิดมาเป็นคนก็ยังผิดแผ่
 แต่ตนมันก็ยังเหมือนต่าง
 มันจกเกิดมาเป็นคนดี ๆ
 ก็วิบากพากพาเป็น
 ทุกผู้แห่งชิงชาย
 คือนั่งได้หมากไม้หมูนกกา
 กิ่งก้านงอกบานงาม
 ผุ่งสัดต์ล่าหากิน
 มีรสใหญ่ถึงสาร
 บางพร่องก็มีรมงาดั้นใหญ่
 สุกบ่หอมลัมฝาด
 บางพร่องก็ยังคิดกินดั่งเก่า
 ผุ่งนอกเกาะหล่นขวันเพดดั่งนั้นก็ยังมิ
 แครร้อนต้องลมดี
 ผุ่งนอกจึงบินมาดอม

จึงได้พื้มออกจากคุกตอก
 บางพร่องก็มรณังเมี้ยนจาก
 บางพร่องเกิดมาเป็นดีเลิศแล้ว
 บางพร่องก็ยังดั่งามดั่งเก่า
 รูปสามลีสองปล้วน
 บางพร่องมุขคือปากแหวง
 บางพร่องตายอดฟางหูก็หนวก
 อู้อาจัดต้านแตก
 จับตางพร่องนั้นนา
 ต่างจิกขงขวยหื้อทานนั้นนาบมีสังสักอขาด
 จักถือศีลใสก็ช้ำแควนร้าย
 แก่ลูกสิข้พระพุทธรเจ้าคนชื่อ โคคม
 แม่จกทานสั๊กหน้อยก็กลัวเลี้ยง
 ว่าเข้าป่าหากินก็ยังมิ
 น้ำตาย้อยอยู่แวน
 มองทวยเหล่าเององค์
 จิตใจมันนั้นสั้นปานผี
 นี้นานอกก็สั่งว่ามาดูยาก
 กัมมียากเขนตคแต่่ง
 จาอุบายเทียมแพก
 ทุกบุปผาดวงดอก
 เถิงรูปงาม...
 เป็นอาจิลขวกไขว่
 มีรสหวานอร่อยกินล้า
 มดแมงได้บินดอม
 หล่นขวันอยากคคดิน
 บางพร่องพวยในเน่าหนอนเงาะ
 บางพร่องนั้นนาก็กำลังเป็นจึหน่วยจื้อน
 ลมฟาดผิวก้านกิ่ง
 สุกแต่จ่อมปลายชอด

มีแต่เส้นมคมอตราวี	ฝูงคนเราอันเกิดมาในโลกนี้ไ้
เปรียบเหมือนหมาก ไม้ นั้น ชูคนแม่ดีหลี	มังคะละดีเป็นห้อง
ดีคืออยู่เอาไชยก่อนเทอะ	
ทูลโยธมมวิเสโส วันนีนาดูล้ำเลิศ	ข้าจักกล่าวกำเนิดแห่งรูปจันทร์
เหตุว่านามธัมมมาตคแต่งต่าง	ฝูงคนเราอันเกิดมา-
ในมนุสสโลกอันกว้างเหมือนกันนั้นชูต่นๆ	เวรและกัมม์หากมาจน
มาของหื้อพ่อแม่แห่งเจ้า	หื้อมีคำรักคำแพง
ใคร่แฝงไม่ฝ่าไหลเลื่อนเนื้อเปนนอนเคียว	คำรักนั้นเข้ามากลมเกลียว
ใจเรรวนตั้งจักเป็นบ้า	บได้หันตนตัวก็พอได้หันแต่เสื้อและผ้า
ก็หากแล้วคำเจตนา	เวรจักมาเป็นคู่เสพสั่งอยู่ตามปาเวณี
อยู่ไปหลายเดือนหลายปีหลายนาที่ขวนเข้า	เพราะดวงจิตอันว่าใจแห่งเจ้าควรเกิดแล้ว
จึงสระเศ็กลงมาตั้งอยู่ในมัตถลุงค์กระหม่อมพ้อ	ได้เจ็ดวันถึงเท็งทัน
จึงกลาดกลาดสระเศ็กลงสู่ห้องท้องพระแม่มาดา	แม่มาดาก็ยืนเวทนาลำบาก
เพียงคั่งใจจักขาด ข้าจักขาดหายเกือบสูญหายมรณาต	
ได้วันละเจ็ดคาบไปตลอด	ดีฎฐันตาเข้าหื้อทั้งหลายหื้อครั้งควรเพียร
เดมพอเดือนครบแล้ว	จิตต้องแข็งเท่าเววตา
ยังมยุราตัวสะอาด	นางมยุราชชื่อนกยูงคำ
สามเดือนทำจอจวน	ยังไปครบถ้วนหุดา
พระอภิธัมมาจึงสระเศ็กลง	ได้เจ็ดวันไคว่เข้าเป็นขึ้นดูกเอนมี
พร่องแปลเข้าคั้งต่อแต่หัวที่	พระอภิธัมมาสังคิมิเข้าก่อนตั้งต่อมเปนตา
เจ็ดวันมาแถบใหม่	วิกังคะเข้าใส่หื้อเปนหู
หื้อ ได้ยินรู้แจ้งจอด	เจ็ดวันรอกมาวัดตฤกถาเข้าสู่
รักษาพร้าพร้อมหมู่ลมเทียวทั้งเจ็ดวันบขาด	บุคละปัญญุดติเข้าใส่ปากหื้อเปนชีวหา
หื้อรู้เจียรจาเสียงออก	กล่าวด้านตอบเปนคำ
เท็งเจ็ดวันมาไคว่	ถดาวัตถุเข้าใส่หื้อเปนใจ
หื้อปราสรัยคีครอด	คิดค้นสอดไพมา
มีวิชาหลายอย่าง	คำคิดตั้งเปนสาย
เจ็ดวันขยายมาไคว่	ขมกเข้าใส่หื้อเปนตัว
ก็มาอย่าซ้ำมัวๆ	เปนหุ่นเปนแห่งจันอยู่ต่นหยุ่น
ทั้งเจ็ดวันลงมารอด	ถดาวัตถุเข้าจอดรักษา

เปนลมเที่ยวพกเดี่ยวให้ข่อยอก
 เปนหูดาคะกึ่ง
 เปนนัวยายเลียบออก
 เปนหนังสือหลุมอยู่
 มโนพุทธชยะเสด็จควมเข้ามาอวบทั้งตัว
 “พุทธ” อยู่ฟางขวา “ธา” อยู่ฟางซ้าย
 ประสมกันถ้วนถี่
 มีห้าอันบ่พอน
 บ่หื้อมีคิ้วไสสว่าง
 บ่มีคิ้วขี้เฒ่า
 ที่โห้งสวดเปนนรอย
 ร้อนรนแผ่หัวใจ
 จึงเข้าฝากตนตัว
 เกิดเปนนางมีมา
 กล่าวตันตอบเป็นคำ
 หื้อออกปากเสียงจา
 ก็มาชะหลุดๆ มาขิ้น
 ก็มีอายุขาวขึ้นแก่แล้ว
 อนิจจังกูบ่เป็นที่หมั้น
 แม่ลาวท้องโรคา
 แม่ขำมาทอดคนตายก็ยังมี
 แม่ได้อยู่เดือนซีแต่แรก
 ได้เจ้อจันรสเร้า
 สองตามัวมีคิ้วหายใจฝัดคอกตัน
 ละลูกอยู่ตายไฟก็มี
 พ่อแม่พ้อย ได้มาหย่าร้างจากเสียดกัน
 ว่าโอยทุกซังแสน โสก
 กัมมอัน ไคมาเทิงทวยไต่
 จีบกลางพร่องนั้นนาเกิดมาแล้วกำลังหนุ่มน้อย
 สังขารวัยบ่เที่ยง

เปนแขนสอกและแต่งขา
 ตีนมือจึงมีหลาย
 ข้อมแขนสอกกวัดไคว
 พระธัมมเจ้าหนูทั้งเจ็ด
 “นะ” อยู่หัว “โม” อยู่ตา
 “ยะ” บ่ย้ายจากดินผม
 ปัญจะคือวีเปนขันธ
 รูปร่างขันธเข้าก่อนหื้อเป็นตัว
 วิญญาณขันธเข้าลู่วางเปนนจิตต์หมั้นเที่ยง
 เวทนาขันธาหื้อรู้ทั้งเจ็บและทังปวด
 เมื่อลมชอยหนาวแก่
 หื้อรู้ในลำปาก
 ขามมีคิ้วบ่สว่าง
 สัญญาขันธาหื้อรู้เจียรจาเสียงออก
 เปนระบับาระบาศ
 สังขารขันธเปนนอายุวันมัดผูก
 จีบกลางพร่องนั้นนาเกิดมาแล้ว-
 ถือไม้เท่าลำแล้วลำ
 จีบกลางพร่องนั้นนาเกี่ยวกินตายแต่ในท้อง
 จีบกลางพร่องนั้นนาแม่ก็มากินอยาหื้อหลุหลอด
 จีบกลางพร่องนั้นนาเกิดมาแล้ว-
 ได้กินคิดเผกอาหาร
 หนักหน่องเกล้าเมาหัว
 ไพหาหมอบ่ทันมาสู่
 จีบกลางพร่องนั้นนาเกิดมาแล้วกำลังหนุ่มน้อย
 มาละลูกไว้หื้อเปนก้าพริ้วพรากออยู่พายหลัง
 วิปโยคอันได้มาถึง
 พระยามัจจุราชไล่เลยมาทัน
 พ้อยว่ามีอายุหมั้นสิ้นตายไฟ
 รู้ขัวเหียงคับหาย

ข้าจักกฎหมายไว้หื้อ
 เข้ามาพรวงกันอยู่
 ปฐวีมีชาวเอ็ดโกธากในตน
 บ่หื้อมีคิ้วไสสว่าง
 อาโปแจตั้งอยู่
 ธาตุพาเป็นอ้อออก
 เตะไฟมีสี่หมูปนไฟลุกจี่สนเผา
 ลูกปนไฟเผาจี่
 จึ่งเกิดมาเป็นตนมีแรงอันใหญ่
 บ่หื้ออัยนกล้าวจุหลอก
 ชูตึงเองตัวเก่า
 อยู่กึ่งพิงเขยขึ้น
 มีชูอันพราพร้อม
 ก็ว้างได้ทุกขัโสกต้องมากหลวงหลาย
 ยามเมื่อมาเกิดก่อนหัวที่
 รูปำขันโธทุกขัทัน
 ยามเมื่อแม่นายมาขึ้นกินเผ็ดเค็มส้มฝาด
 รูปำขันโธไหวห้วน
 เวทนาวอนลำปาก
 ยามเมื่อแม่นายจักลูกอย่าง
 ลูกอย่างเปรียบเหมือนเอาค้อนคว่างกลางหวา
 กากใจจักขาดหิวลง
 เอาสองตีนย่ำตัวคุด
 เอาสองตีนขู้อับหลัง
 เอาหน้าจมูบสันหลัง
 คู้มควงคู้ทั้งสอง
 มีพร้อมคู้หลายแขง
 คู้นคะคำวนอนหงาย
 ก็มาเหมือนนั่งคั่งนกกูกบั้งทำนายนายพราน
 ทุกขัแท้ไซ้พอดี

หื้อเปนที่ธาตุท่งสี่เปนกอง
 มีสี่หมูดุติ
 วาโยลมมีหกโกธากในตัว
 บ่หื้อห่างเปล้ามีแรง
 สิบสองกุ่มนำนม
 กล่าวค้ำนค้อบอกอาโป
 อาหารเอาใส่อันเก่าใหม่สุกไฟ
 ธาตุท่งสี่เปนตน
 แม่พะระเจ้าใส่หื้อเปนตัว
 พระธาตุเจ้าออกพาเปน
 ชูปังเปาตัวคิง
 เถิงสี่หมื่นแปดพัน
 ยามเมื่อเจ้ายังอยู่ในห้อง
 ข้าจักกฎหมายไว้หื้อก่อน
 ปฐวีธาตุแสนลำปากกว่ากาโย
 เปนทุกขัยักล้นบิบเบียนแดง
 ยินชะลาบทั่วกาโย
 เปนทุกขัหลั่นเพื่อนคลอน
 เปนทุกขัยักหัวใจ
 เทียวไฟทางไกลไหนๆ
 เหมือนนั่งปาวลงห้วยหาด
 ยามเมื่อนายอยู่ในองค์ตักดำ
 หน้าแม่พอกหุ้มอยู่
 เอาหน้ามาะหลังติดดูก
 เอาสองมือกำคู้มอยู่
 ซ้ำว่าสาบเหมนหอมลงสู่
 ยามเมื่อแม่นายมานอนสะเคงและกลิ้งท้าว
 การจักผายบ่ห้วง
 จิตบ่หวังขึ้นไซ้
 เตนนาที่มารอด

ลีบเดือนจวดนมทัน
 สองพันสี่ร้อยยามบ่เสสเทงดี
 พระวินัยเจ้าจักมาใส่
 พระมารดาเจ้าครางเสียวๆ เหมือนใจจักขาด
 กันพันจากองค์ท้องแม่
 ลวคบ่ท้วงบ่คิงสักหยาด
 เจ้าก็หากลืมชาดเก่า
 เจ้าออกมาอินล้าปาก
 นิดเดียวเจ้าก็พอรู้คิงตัวเป็นอันฟ้าวฟิ่ง
 ตัวแห่งเจ้าตม ไฟคิ้วน้ำเสทัง
 นอกกลิ้งเกลือกอยู่มามัว
 เจ้าจิ่งร้องรำให้ยู่อะแลฯ
 ผีนึ่งชื่อว่าสรีวิลาสเมืองลังกา
 ผีนึ่งชื่อเอกอั้งแสงรัสมิวันแสงคำแล้วลืมคู้
 ผีนึ่งชื่อยอดคนาคอรสนแส่ว
 ผีนึ่งชื่อว่าอยู่ส่วสศตึกทุกคำเข้า
 สมบัติทันทุกสิ่ง
 ผีนึ่งเกิดจากเมืองส่วรค์ทิพย์เทพ
 เป็นผีกคนเรหาควรบอร โภค
 เป็นลายลงครือดอก
 ผีนึ่งชื่อว่าจ่าเจืองผิดตะหวา
 เหลืองะไ่ขาวผ่อง
 เป็นผ้าอันแพงค่า
 ผีนึ่งนั้นมาชื่อว่าแสนสาววัยแฉ้ม-
 บ่ควรดีหุ้ม
 ยามเมื่อเจ้าพันจากคัพพะมารดาแท้คิหลี
 เนื้ออ่อนเกลี้ยงได้ถูกใส่ผ้ากาสา
 เขาจิ่งเอาดั่งมาใส่ไว้ว่าคูดี
 ผีพ้อเกิดแม่หลังมีนมาเอาบ่ได้
 ตามปาเพณียังหัวคันไค

สามร้อยวันเปนเขต
 จิ่งมีลมกัมมัวหวาดเข้ามาถูกพรากตีไฟ
 เปนลมใหญ่คินเทียว
 ยามเมื่อเจ้าหากอยู่ในโจง
 ตกคาดแผ่ลืมคิง
 พระวินัยเจ้าหากเอาคิ่น
 ละท้องเปล่ามารดา
 จิตเจ้าบ่ขาดยังค้ำงเท่าโยบัว
 ลมคักคั่งออกทางคัง
 หังใจมันและขิ้นเลือด
 เจ้าอุคตคนตัวจักดาบได้
 เขาจิ่งเอาเพรมาปกเอาเจ้ามีหลายผีน
 ผีนึ่งชื่อว่าจิงจุมปาหลงเลข
 ผีนึ่งนั้นนาก็มาหอมกลิ้งคู้ยอดพระยามอญ
 ผีนึ่งหุ้มแหวบ้านทำนก็บ่กระหังคังหนี
 บ่มีความ โสภเกล้าสังสักอัน
 ช้างม้ามิ่งเงินคำ
 เปนผ้าวิเสสมาทางลำพา
 เปนผ้าลูกหากควรทรง
 มีทั้งลูกนกบินสนสอดเสียวไพมา
 มาแต่ท่าสะพาไกล
 วัลณะส่องใสแสง
 ผีนึ่งชื่อว่ายอดคนาคอรต้องแฉ้ม
 แล้วยก็ผ่อลงคู
 เขาจิ่งเอามาหีบรวมกันหื้อเจ้านอน
 เขาจิ่งเอาเข้าไฟคักสี่ลูปเลี้ยง
 ยามนั้นนาทรกาจิ่งจักร้องให้
 บางพร่องนั้นนาก็มากังกำบัง
 บางพร่องก็เอาไฟทีบไฟตี
 เรียกร้องจะไปใจว่าผีเหยยผี

คັນสูไกรได้ตั้งก่อนน้อยคนนี่
 คັນพันวันนี้ยามนี้ไฟ
 สูอย่าเอาไฟได้
 เพื่อบ่หื้อนายร้องไห้
 เพื่อหื้อนายมีอินทรียจิตใจอันหมั้น
 อันหนึ่งนั้นนาก็กลัวนายจับบตีใจ
 เขาจึงเอาผ้าขวันมาวางไว้
 หลอนหากเจ้าได้ออกมาหื้อลมดี
 ขวันตั้งฟุ้งบ่อยู่คิหนีไฟที่บ่ควร
 จุ่งมาอยู่กับเนื้อ
 ยามนั้นฝูงญาติทั้งหลาย
 ว่าหื้อหลับคินอนคิเทอะเจ้า
 หื้อเจ้าได้อยู่กำสับล้างพระศาสนา
 ยามเมื่อแม่นายมาอยู่กำเดือนไฟ
 แม่นายก็มาหีบคินแต่น้ำร้อนแม่บยินถ้ำ
 ของคินใดคิๆ ถ้ำๆ รสหวานเคมส้มฝาด
 มีทั้งพริกเชือกและเกลือเคม
 คันว่านายร้องไห้แม่ก็ลุกหอบฮุ้มเจ้าคินนม
 แม่ก็มากล่อมเจ้านอนหลับ
 เพราะแม่ก็มีใจใส่หื้อยจำเริญนา
 เพื่อรักษานายลูกรักแม่คนดี
 จีเยี่ยวรากอดเอา
 เสื้อผ้าชุ่มตื้นตึงอ้ง
 ่างเทียวหากบ่เทียวแรง
 กลางคิน ไชห่มผ้าหุบลูบเนื้อ
 กลัวนายเจ็บนายเป็นพ่อแม่ก็สาธุมาอยู่เฝ้า
 อาบนำหื้อเจ้าวันละสามที
 เพราะว่ากลัวนายจับบ่เอาเหมือนท่าน
 บุญเกิดกับเลี้ยงง่าย
 กลางคินตลอดรุ่ง

จุ่งมาเอาวันนี้ยามนี้
 บ่เป็นลูกเขาเป็นลูกคนเรา
 เขาจึงมาสะกดสะกันไว้
 ทำฉนั้นนี้แล้วจึงจักดี
 ขวันตั้งฟุ้งบ่อยู่หนีไกล
 จักคินนมบ่ได้
 เรียกร้องจะใจว่ามาหาเทอะขวันลูกแม่คนดี
 หลอนขวันนายได้สะคู่จ
 ขอเชิญชวนสามสิบสองขวันแห่งเจ้า
 จุ่งมาติดผ้าและเสื้อหื้อหลับคินอนคิ
 จึงเอาผ้าขมามัดแขนพระสมสรี
 คันเจ้าให้ขมาแล้ว
 พ่อแม่เลี้ยงเจ้านี้มาก็เป็นอันยากนักหนา
 แม่นายก็มาอดอยากกลั่น
 มาเป็นทุกข์ยามเมื่อแม่นายมาอยู่เดือนและอยู่กำ
 มีทั้งแกหวานและอ่อมต้ม
 ของหวานเหมนแม่ก็บ่ได้สูดกลิ่นและสาบคมได้
 แม่ก็มาจูบชมคมกระหม่อม
 เยียะการกับแต่เล็กแต่หน้อย
 แม่ก็บ่ได้หลับเข้าๆ และลูกขวยๆ
 เสื้อผ้ามีซ้กตก
 นั่งจุกหงาดตลอดรุ่ง
 จามไอนั้นไข่วั่ววด
 เพื่อกลัวนายแพงจักสะคู่จล้งหลงไหล
 เพื่อกลัวนายหนาวนายเขน
 แม่มาบ่อนเข้าเข้าวันละสามคาบ
 คินมือคิค่อยแปลงเอา
 คำคิคำอ่านบ่อับบ่พับ
 เสื้อผ้าถ้ามีหลายผืน
 แม่ก็บ่หื้อเนื้อเจ้าได้เปียะชุ่มเป็นหอ

ค้นว่าได้สามสิบวันพอพันไฟแล้ว
 แม่ก็เอาไฟซัดสี่อบน้ำ
 รากเลี้ยงไว้หื้อใหญ่
 เลี้ยงไว้หื้อใหญ่กินแรง
 บ่หื้อมคเมงมาดอมได้
 แม่ค้อยอุ้มขวางแขนสอก
 อดทำเพียรเลี้ยงลูก
 ค้นถึงเวลานี้มาแม่ก็อุ้มนายไพนอนไว้
 นอนก็งุ่นนอนเทอะสายตา
 สายอะลิ่งตั้งตัวแม่เอ้อซาๆ
 แม่อย่าไฟอ่อนให้
 ค้นว่าได้สามสี่เดือนไฟแล้ว
 ค้อยสะหลีค้อยิดไฟยังบ่พอไฟไกล
 ได้หื้อคืบคืบคืบ
 ใหญ่ด้วยอันพ่อแม่หากรักษา
 กลัวไฟที่บ่ข่างหลอนตก
 สามขวบเท็งเหนียวเหน็น
 พ่อแม่ก็มาเป็นทุกซ์ย่อน
 ก็กลัวรถชนและจัวควายเลขไล่กันมา
 กลัวภัยร้ายมาเบียดเบียน
 เพราะว่กลัวเรือค้อยงุงกิน
 ยามเมื่อเจ้าไปทันแก่ที่อู้แต่ปากและจา
 มาะคืออืดอ้อนหัวใจพ่อแม่ขึ้นเขยนาน
 พ่อแม่บ่ได้กำค้อนไม้ไล่ทวยตี
 บือนแล้วแย่งเป็นคำ
 ก็กลัวแก้วแม่จกต่างกลางคอก
 ค้นว่าลูกรักเจ็บเป็นป่วยไข้
 ค้นว่าลูกรักเจ็บหูและตา
 ค้นว่าลูกไข้เนื้อร้อน
 ค้นว่าลูกรักกินสังอันใดบ่ดีปลำ

แม่ค้อยรักษาลูกแก้วแม่โดยดี
 ว่าลูกรักสองราที่นานอจกเกิดมาค้ำสองรา
 จักได้หื้อการศึกษา
 ค้อยปฏิบัติเปิดแปลง
 ยามเมื่อเจ้าไปทันใหม่หื้อแม่ก็ค้อยอุ้มค้อยขวาง
 อุ้มออกนอกและในเรือน
 เลี้ยงไว้หื้อลูกอยู่สวัสดิ
 แม่ก็กำไกวยูกูว่าเอ้อซา
 หลับก็งุ่นหลับเทอะซาควัว
 หลับก็งุ่นหลับเทอะสายตา
 แม่แก้วแก้วใช้จักไกว
 ก็มีเพียรอันขัวและคืบ
 ยังค้อยไฟค้อยคืบ
 พร่องเกิดมาเป็นคนนี้นานอจกสังว่ามาคูกาก
 แต่นั้นมาขัวว่าคลานและนั่ง
 แม่ก็ไฟยกเอาเจ้าไว้ที่เก่าอยู่เล็งๆ
 กำลังพอเล่นเหล่นสอดไพมา
 ค้นว่าลูกรักสายใจไฟเหล่นกลางถนน
 กลัวลูกรักเป็นอันคราย
 หลับแล้วแม่ก็ยังไฟเทียนมาส่อง
 เป็นทุกซ์จัดจินพ่อแม่
 ค้นหั้นพ่อแม่มาไฟไพนมาที่เล่นมาค้อน
 ค้นพ่อแม่ได้อาหารพ่อแม่ก็ป็นให้
 จิ้นปลาบ่บีดแบ่ง
 จิ้นปลาต้อคก้าง
 แม่ก็บ่ได้คำทอหื้อลูกรักแม่ได้ให้
 พ่อแม่ก็เปลี่ยนกันไฟหยา
 พ่อแม่ก็อดสาธุมาอยู่เอื้อ
 พ่อแม่ก็เปลี่ยนกันหุบกันกำ
 พ่อแม่ก็เปลี่ยนกันโลมกันลำ

ค้นว่าลูกรักอยากเข้า
 ลูกรักแปนเพื่อและไคล
 ลูกรักนอนฟางข้าง
 ยกเอาหัวลูกรักขึ้นใส่เหนื่อหมอน
 มารักลูกสายใจนี้นานอมาหนักแสนลำ
 บมีที่จักค่ายเคนบ้างบึง
 ค้นว่าลูกรักอยากกินปลาพ่อแม่ก็ไพอหาเอามาไว้
 พ่อแม่ก็เปลี่ยนกันไปหา
 ซื่อได้แล้วก็รับรวมมา
 จึงจักมาเรียกร้องว่าลูกรักแม่เหยียมาๆ
 ลีบสี่ลีบห้าขวบแก้วมาเถิง
 จับกลางพร่องนั้นนาก็ยังมีสารูปหน้าปุ่นชม
 พ่อแม่ก็มาวางอารมณ์ตายละ ไพอเล่า
 ว่าโอยทุกจังแสน โสก
 กัมมมาเทิงทวยได้
 จับกลางพร่องนั้นนาลูกก็จ้ำมาตายละจาก
 เซ็ดน้ำตาเสียวจะใจ
 คองมาเสียงลูกตนแต่เล็กแต่หน้อย
 หวังว่าได้นอนหลับเรียกใช้
 หวังว่าจักได้เอาไว้ใช้และปีคปีว
 หื้อพ่อแม่แปนทุกซัยกอยู่หลอตตาย
 เสียงลูกเค้าไว้หวังว่าจักได้โปรดเสิงสุข
 ลวคบได้กินน้ำบ่าพาแรง
 ซุ่มแล้วหากชมขวัน
 บัดนี้เจ้าจึงมาเลงหัน-
 จึงเข้ามาสู่เรือนเรา
 รู้แจ้งที่เรียนมา
 โจเซชบานอีค โอค
 ผุงแปนญาติกาแห่งเจ้า
 หลอนเพียธิมาหนงหนีบ

พ่อแม่ก็ยังหื้อกินทันใจ
 พ่อแม่ก็เอาน้ำมาสะตางอาบล้าง
 พ่อแม่ก็กล่อมมาขนอน
 พ่อแม่น่าขนอนกล่อมกลิ้งละล่อมหลับไฟ
 มาหนักยิ่งกว่าฟ้าดินแดน
 ค้นว่าลูกรักอยากกินชิ้นพ่อแม่ก็เปลี่ยนกัน ไพอหา
 ค้นว่าลูกรักอยากกินเข้าหนมและผลไม้
 ซื่อด้วยเงินตราบาทได้
 เถิงเคหาแห่งห้อง
 ลีบสองลีบสามปีถ้าพัน ไพอแล้ว
 จับกลางพร่องนั้นนาก็ยังหื้อพอเพิงแก่นกล้า
 จับกลางพร่องนั้นนา-
 มาละลูกเค้าหื้อแปนกำพร้าวากอยู่พายหลัง
 วิปโยคอันใดมาเถิง
 พระยามัจจุราชไล่เลยทัน
 มาหื้อพ่อแม่แปนทุกซัยกร้องให้หา
 โจ โสกไหม้ววน
 หวังว่าจักได้อยู่หื้อกินกับ
 เสียงลูกเค้าไว้
 พ้อยว่าเอาตนตัวตายละจาก
 พ่อแม่มาเสียงเสียบเล่าเสียดายบมีประโยชน์
 พ้อยมาม้วยมุดตายไพอกว่า
 ลูกรักแพงเสียงยาก
 ยังสาสนาพระโคตมคนผ่านแก้ว
 การหนักเบารู้ดี
 บรรพชานักบวชใจอ้างอวดทางทาน
 คีคคั้นสอคเทิงหา
 อันบ่ทันถ้ำแก่ชรา
 หายใจตีบอกคั้น

ปัญจันรค์ดับขาดม้างจากเมืองคน
 ได้ตกแห่งห้องหว่างอบาย
 ทั้งขมวดฟ้าเพงธัมม์
 อย่าได้คิดค้นสอด ไพมา
 จักเอาตนตัวเปนมหานาวาเหล็กกว้าง
 หื้อได้ถึงเนรพานเมืองมิ่ง
 กาละควรเป็นห้อง
 ตติโย อุตตมวิเสโส
 พระเจ้าเกิดแล้วลวครัตร์ประหญา
 คูลิ่งยิ่งกว่าปีเดือนวันยามทั้งหลาย
 เปนเอกจันท์รับเพิงอันคงอันชอบ
 ทุกผู้แห่งยงชาย
 เข้าตอกตามสภาพใส่ขันหากยอเคน
 แวดล้อมแห่เอามา
 มาเป็นสามเณรและภิกขุอันเพิงพาว
 พระเจ้าแต่งไว้ว่านาคามุต
 จึงมาตัดเกสแก้วกเสา
 เอาแหวนธำรงค์มาใส่ก้อย
 ความเห็นอเลิศล้ำ-
 น้ำพุทธานคอบ
 หมคไสคีขึ้นช้อย
 บัดนี้ข้าจึงมาลงหันยังดาวดิงสา
 ไพตกคงต่างค้ำ
 กลัวไพตกแสนขอกกล้า
 กลัวไพตกเสี่ยยังเกาะคอนคงใหญ่
 จึงพากันมาหยิบบายศรีเรียงรอบ
 ประดับตายเป็นหมัน
 จิเทียบตามหางนาคและมาลา
 มีทั้งเข้าตอกคอกไม้คิลาลัย
 มีทั้งคอกเค็ดเค้าหนามขอ

หลอนได้วางจิตตัวตนบ้อม
 หวังเอากุศลส่วนบุญนายอันเอาตนออกบวช
 หื้อเจ้าจำชื่อไว้หื้อตลอด
 หื้อเจ้าตั้งใจว่า-
 เอาท่านซึ่งข้ามพ้นจากห้องโอมวิภูฏสงสาร
 ดับทุกสิ่งทั้งมวล
 ตีค้อยอยู่อาไชยก่อนทออะ
 วันนี้น้ำคูถ้ำเลิศ
 ชนะมาราหลายสิ่ง
 จึงพากันอ่อนน้อมพร้อมเพียงใจกัน
 ประกอบด้วยโยนิโสวรสิการอวตารคดแต่ง
 จึงขงขวยเอาคอกไม้และเทียนงาม
 แต่งแก่ถรลงเคร์
 ชังขารกาและขรราวาส-
 อายุชวาคมแพ่ง
 ตนบริสุทธฺ์เลิศแล้ว
 เอาวัดคณินใหม่มาทรง
 เอาสายล้อยมาแขวนคอ
 เหมือนนึ่งยอคแต่ฟ้าลงมา
 ขำราคราบขัตติ
 ไสสว่างล้อยดั่งเดือนเพง
 สามสิบสองขวันพระนาคเจ้ากลัวไพล่าหลง
 กลัวไพตกต่างทำวดินแดน
 ตกฝ่ายน้ำท่าสาคร
 ที่แม่น้ำไขว่นาที
 ใหญ่หน้อยถอคเดียวปลาย
 มีหลายชั้นแก่นคูกาม
 มีทั้งบุปผาและควงคอก
 คอกควงโคหอมรสเร้า
 คอกชอมกอสองสิ่ง

ช้อนห่อจิ้งควงบาน
 ดอกตะหล้อมและคำแระ
 ดอกเขมได้งามแต่ลี
 มีทั้งสลิดสลาดและสับันงาคลาดเขามิขาย
 ดอกช่อนน้อยบานทัน
 ดอกบัวแวงงามตา
 หอมแพ้งใจหลง
 เค็ดแล้วห่อกับกัน
 ร้างสาวกล่าวขอยขอน
 แม่ฝั่งฟ้ากินตอม
 มีทั้งเอื้องฝั่งและเอื้องสามพอย
 เอื้องมอนใจหอมเมิน
 เอื้องช้อยไม้และเอื้องลึงกา
 เอื้องช้างน้ำขอเค็ด
 เขาก็หากไพเราะเอามา
 เอามาลอยไว้ลมกอง
 พุคช่อนปลอดงามตา
 ดอกแก้วยิ่งหอมนวล
 บุนนาคล้อมบานหลาย
 มีทั้งดอกพันเพื่อนจังกอร
 ดอกผักตบช้ำถมถอง
 บานเสดลิวเรียรคูหนาว
 แม่นปลุกท่านเฒ่ามัว
 เป็นคู่เต้าไพมา
 จับวางพร้อมนั้นหาได้แล้วก็หากเอามา
 พร่องก็บานไพแล้วสะพู่
 เพราะเหตุดอกไม้มีหลายแห่ง
 เก็บได้แล้วเอามาขังอยาด
 ดอกท่านมีหลายสิ่ง
 มีทั้งกล้วยจันทร์แล้วค้าว

ดอกสัณฐานสอดช่อน
 ดอกพุดแปลงปลุก
 รสขมมีคูอาจ
 มีทั้งคอกนางกลายบานเบ่งส้อย
 ดอกมลิวลิลีหอมชื่น
 มีทั้งดอกสะบันงาแกมกิ่ง
 มีทั้งดอกกาละวงบานแปนช่อ
 บุนใจหวนแก่บัว
 หอมควอนรสเร้า
 สัณฐานหอมกิ่งเน็ง
 มีทั้งเอื้องกาบหอยดวงใหญ่
 มีทั้งเอื้องเงินหาได้
 มีทั้งเองหมายนาแก่คร้าว
 เอื้องปากเป็ดและเอื้องลูกเงาะ
 เขาก็หาเอามาหือได้
 มีทั้งคอกกาสะลองบานปลายยอด
 มีทั้งดอกเก็ดละหวาบานหลามกิ่ง
 ดอกคำแสนสวนปลุกช่อม
 ดอกบัวผายแผ่กว้าง
 คอนนิลูปบานแช่น้ำ
 มีทั้งคอกบัวทองและคอกจิว
 มีทั้งคอกกวาวบานตามก้าน
 นกชมหน้ทุกคำเช้า
 เหตุว่าดอกไม้ทั้งหลายนี้ไม่มีมาก
 จับวางพร้อมนั้นก็ยังมีทั้งบานเพื่อแล้ว
 บางพร้อมนั้นก็กำลังบานอยู่จุมจี
 ตามฟ้าตั้งแต่เดิมมา
 ส้อมแล้วเอามาคาคบายศรี
 กล้วยอ้อยยิ่งเต็มขัน
 กล้วยดิบข้าวสุกเหลืออง

มีทั้งนางนิเหนนอนอ่อนห้อย
 เป็ดป่องวางเสียงเจี๊ยบ
 เปนแต่หวไห่ยกกว้าง
 ไผ่อยู่ป่าข้างค่านคงขวาง
 เสียงเสื่อ โคร่งร้องเขือกเขยนคง
 ที่พระพุทธรเจ้าปไว้ศาสนา
 ลมพัดแขกกวัดไกว
 มัวมีดหม้อมอยู่ปลายคอย
 ขวันเจ้าอย่าไผ่จมชายสมุทย์ฟองใหญ่
 หันแต่น้ำเขียวๆ กับชอกฟ้า
 เสือกงัวเถื่อนทวยตามลูกคลื่น
 อโนทัยเล็กบ่ไซ่ตั้ง
 ขอสามสิบของขวันพระนาคเจ้า-
 ขวันเจ้าจูงมาฟังยังมี โหรีและพิณพาทย์ค้อง
 มีทั้งไมโคร โฟนสมัยใหม่
 เสียงพิณดัง โต้ขด่งมีทั้งดิ่งจักเข้และซอสาย
 เสียงกลองตะ โพนนั้นเสียงส่ง
 กลองแสะกวนออกหมู่
 เสียงเนืองน่านกอดเกี่ยว
 เสียงน่านเนิงยะตบหมู่ชะหม้อง
 เสียด้านมีก้อง
 เปนที่อุ้งจินทูลขวันพระนาคเจ้า
 จูงมาทรงเครื่องปริจารอันวางไว้บนสะโตก
 ค้ำตามผืนนี้หากเป็นค้ำพระพุทธรธาตุนประเสฐ ผ้าสามผืนน้ำแควนถ้ำลีส
 แคว้นประเสฐยิ่งกว่าผ้าทั้งหลาย
 ตามพระพุทธรธาเรียกไว้
 อาจกล้าจักได้เต็มสว่างหันลือโลก
 ทั้งองค์อินทร์และเทเวศร์
 ทานก็จักเหาะขานมาตรวจ
 เปนสามณเระและพระภิกขุ

เกาะกันกิ่งช้อยโอด โอบยคราง
 บิน ล้อเลียบเอาเอว
 ขวันเจ้าอย่าได้คึดใจไผ่อ้าง
 แคมกว้างทรายฟานเปบกุ๊กก้อง
 ขวันเจ้าอย่าไพล่าหลงในคง ไพรมิดเล่า
 มีแต่หินผาดคงคาหยาแพรก
 หันเตไปเลิสลื้อม
 ผ่อนนคอยท้อง โท่งเปนที่หม่มหมองใจ
 ฟองเด็นไล่เปนเปลว
 ลมคลื่นกล้ำฟ้าดฟองเฟือน
 ปูนแตกคั่นคกใจ
 เสียงดั่งกระครื้นชูคั้นวัน
 จูงรีบมาพลันแล้วจูงยินดี
 มีทั้งกลอนซ้องและซอลม
 เสียงหน้อยไห่กวนกัน
 พิณสี่สายคึดทักที่ทูลขวัน
 เกิดเทิง โหยงเสียงนวล
 เทิง โหม้งตีคู่ชิงกัน
 มีทั้งกลองม่านเงี้ยวและมองเซิง
 เสียงกลองค้องสนั่นก้องเนืองน่าน
 เพียงคั่งเสียงพาทย์ค้องเมืองสวรรค์
 ขอสามสิบสองขวันพระนาคเจ้าอย่าได้พรากสันดาน
 ขวันเจ้าจูงมาบอระ โภคยังแผ่นค้ำกาสา
 บัจก็มีที่กฎหมายเทียมเบรียบ
 ว่ารงไชยแห่งพระอรหัต
 เปนที่พ้นจากทุกข์โทสมลทิน
 ทุกท้าวเขตจักกवाल
 ในวันนี้ทานจักเอาเจ้าไพบวช-
 ทรงค้ำจิวอรวิสุมทร

เจ้าก็จักได้พ้นจากเขตมราวาส
 ท่านจักหาไฉยังนามะชื่อใหม่
 ที่ไหนเจ้ายังบ่แจ้งขุ่นใจความ
 กับองค์ท่านเจ้าพระอุปัชฌาย์
 อย่าได้ขาดสักเวลา
 หื้อเจ้าได้ทสนาธัมม์โปรด
 จักโปรดบิดตามารคาแห่งเจ้า
 เจ้าจงอดสากเพียรพาก
 ในข้อหนึ่งนั้นเจ้าอย่าได้ไผสนุกชุกชนชุ่น
 สวมมาลาถูกริ่งเดิน
 เจ้าจงหลีกเว้นห่างหนีไกล
 ในข้อหนึ่งนั้นเจ้าอย่าได้เสพสุราภัญญา-
 เหล้นหมากสกาและแผ่นก้ำย
 เจ้าอย่าได้ให้ล้นการพนันชนกวางชนไก่
 คบหมู่หลายพาแ่อ้ว
 เหล้นก้ำย โคนก้ำยสี่
 ทวายุปลาหรือน้ำเต้า
 เจ้าอย่าได้นับพาโลเคินเที่ยว
 ยังขอหน่น้อยใส่
 จักพาตัวจมนวินาส
 ไผเที่ยวตลากับอุบาสิกา
 วิดริงเดินเพดโขนหน่ง
 ทางบ่ประเสีฐเจ้าอย่าได้ประสงค์
 เจ้าอย่าได้คู่่มสาหา
 ยักกิ่งล่อ ไผมามันบ่เป็นผลสังสักสิ่ง
 เจ้าอย่าได้ปฏิบัติด้วยการสนุกน้อยใหญ่
 เรียกว่าอดิชาตอกุศล
 เจ้าจงจำใส่ใจไว้ชู้บหมบท
 ก็คงว่าจักได้อานิสงส์
 บวชเป็นพระภิกษุได้

เปนสิสสาแห่งพระอุปัชฌาย์
 ตามวินัยบัญญัติให้วุฒิเรื่องรุ่ง
 เจ้าจงจักถามเอารากเค้า
 หื้อเจ้าได้จำสิลบิณฑบาตร
 กันถึงวันอุโบสตา
 มันยังเป็นผละประ โขชน์
 ทั้งครอกเชื้อหมู่หงส์พันธุ์
 มันจึงจักได้พ้นจากทุกข์ยากจึงจักได้ถึงสุข
 เจ้าอย่าได้ไผดูหุ่และคอน โขนหน่ง
 เหล้นลีเกรวางโพหรือง
 มันบ่ใช่คลองพวยในสมณเพศ
 ย่าฝั้นอย่าเสพติดให้โทษ
 เหล้นหมากรูกลาวคั่นพันน
 หกวิ่งไล่ชนงัวและควาย
 เหล้นบะแก้วและเทงโป
 ประสมลิบยี่อืดและแปดเก้า
 เทงก้ำยเค้าเขย่าไฮโล
 จดกระเบนเคี้ยวและเอาผ้าเคียนหัว
 มันบ่ใช่เป็นการสมณณ์
 ในข้อหนึ่งนั้นเจ้าอย่าได้-
 คบหมู่พาพวกเหล้น
 เยื่องปาบั้งคักบั้งเกิด
 นาริจงสะหลุ่ม
 เจ้าอย่าได้ซัดตาเลงผ่อ
 ในข้อหนึ่งนั้นเจ้าอย่าได้ตะมะด้อและล่อปลากัด
 มันบ่ใช่เป็นการกระทำหยาบหยามก็จักผิด โอวาท
 เรียกว่ามหาโจรปล้นพระพุทธานุสาสนา
 เจ้าอย่าได้สลั่งปลั่งพลาดลิมหลง
 บวชเป็นสามเณรได้สามลิบสองกับปี
 หกลิบสี่กับปีหมั้นเที่ยง

มันบ่ข้วแห่งยงสูญหาย
 อย่าหื้อได้ไปนเพรียงบึงมอดกับพระศาสนา
 เจ้าอย่าได้เสียคั่นออกตลอดสองประการ
 เป็นที่ตั้งเกิดการกุศล
 ทุกคำเจ้ารวายตรี
 จุ่งหื้อเจ้าได้ไปนสังฆราชของค์ธัมม
 แก่มนุสชาติและเทพา
 นิ่งร้อยชาวขบเข้าพระวสา
 สัพพะโรคโภภภัย
 อย่ามาเบียดเบียน ไกลแห่งกายา
 ชัยชนะปราบหมู่ศัตรู
 นิ่งแทนแก้วเทศนาธัมม
 หื้อได้สววกุศลอันใหญ่กว้าง
 หื้อได้ขี้สะเพาคำร่วมห้อง
 หื้อได้ถึงเนรพานเป็นที่แล้ว
 จุ่งมาทรงศีลคืออันวิลาสไรรื่อง
 เจ้าก็จักได้ทรงเพศเป็นสรณณ์
 หื้อเจ้ามีใจไผ่ปราณี
 ขอสามสิบสองขวันพระนาคเจ้าจุ่งมาฯ
 ขวันปาทาทั้งคู่
 จุ่งมาทั้งขวันสะคือและขวันท้อง
 จุ่งมาทั้งขวันคออของและแขนปล้อง
 ขอสามสิบสองขวันพระนาคเจ้า-
 จุ่งมาสู่กายา
 ขอพระนาคแก้วจุ่งอยู่ส่วสศคีก่อนเทอะ
 เต กายา สมมุคตา จิตตวิญญาณา
 ดังนี้สามสิบสองขวัน-
 ผู้กักน้อมถวายยัง โภชนาเลขหลายเขื่อง
 เครื่องครัวเลยเขาคกแต่งตั้ง
 จึงมาหีบบายศรีแต่งใช้

เจ้าจุ่งรักษาภายไว้หื้อเป็นประ โยชน
 ทิทันตาคั้งหมั้น
 คือว่าคันถรรุระและวิปัสสนาธัมมควงประเสฐ
 เอาไว้สำหรับองค์แห่งเจ้า
 หื้อเจ้าได้ไปนลูกสิกข์พระมุนีตนองอาจ
 จุ่งหื้อเจ้าได้ไปนที่แขงขอน้ำน้อมกราบ
 อายุที่ฆาจุ่งหื้อเจ้ามีอายุยืนเที่ยงแท้
 สัพพะอันตรายทุกข์โสก
 สัพพะจิงไรอย่ามาลุ่มเสียด
 มหาเดชาเจ้าจุ่งมาเดชะเรื้องราบ
 หื้อเจ้าได้เป็นครูสอนตั้ง
 หื้อได้นำเอาสัทธาผู้เข้าขึ้นสู่ฟ้าและเมืองบน
 ขอบนญเจ้ากว้างล้อมโรงงาม
 หื้อได้พ้นจากท้องโอมวิญญสงสาร
 ขอพระนาคแก้วจุ่งได้โปรดปราณี
 เจ้าจุ่งมาทรงยังผ้าผืนเหลืองอันวิเสส
 สายสิริอุคมแหบนญใหญ่
 อย่าไฟโสกก็โสกเส้า
 จุ่งมาทั้งขวันหูและขวันคา
 ขวันนิ้วคูตินมือ
 ขวันคิ้วโก่งค้อมโงงค้อง
 จุ่งมาทั้งขวันแหลพร้อมหมู่หลังแเอว
 อย่าไฟคนเดยวันบอยู่
 ปริปุณณาพร้อมแล้ว
 ทสุธา โหนุติ
 พระนาคเจ้ามาพร้อมแล้ว
 อันแปนเครื่องเสวย
 ไล่ขันอันกว้างหลายอันมี
 เจาะคำได้เทียบงาม

ปีกตายตามสภาพ
 ดอกน้ำมันลงจันทว
 อันใดเขงเขาก็เปล่งหือผ้อย
 มีทั้งเข้าหนมมะศาลและเข้าหนมเส้น
 มีทั้งกล้วยจันทน์และกล้วยไข่กล้วยนิ้วมือนาง
 น้ำตาลใส่หวานใน
 ขออาราธนาเชิญสามสิบสองขวันพระนาคเจ้า
 ชยตุภวิชยมงคลอายุ วุฒิสุขบัพลี จูงนักเทอะ
 โอทกัชลัธาริ
 เป่นน้ำบ่อแก้วเลิศระตะนะเชิงขริน
 น้ำอันนี้หากเป่นน้ำพระพุทธาตุนประเลฐ
 ปฏิสัฐานตั้งไว้
 กันผู้ใด ได้กินยอมมีโจบานเข้มกล้า
 ย่อมมียศศรีเทียงเท่า
 จูงม้านั่งล้อมพร้อมฉันเสวยแต่เทอะ
 สัพพตูก สัพพทา
 สัพพยาริอนทราย
 เคราะห์ขี้ไธมาหลอนก็หือตคไฟ
 เคราะห์ขี้ยัณกล้วตคไฟก็หือตคไฟ
 เคราะห์หืออยู่ถ้ำตคไฟก็หือตคไฟ
 เคราะห์เป่นหลิมหลั่งไหลมาก็หือตคไฟ
 เคราะห์หืออยู่ฝ้าประตุเรอนก็หือตคไฟ
 เคราะห์หือยักล้าอย่าคั้นมา
 เหมือนคำปากข้าหากจักปิด
 หือตคไฟแห่งห้องอเวฐิ
 ไข่หลอนเนื้อนี้อย่ามาทัน
 หือตคไฟทวยไฟไหลไฟทวยน้ำ
 เคกาย สมมตทา จิตตวิญญาทาสา โหนตติคังนี้
 ฝ้ายเส้นนี้หน้าหมันแก่น
 ข้างักพันธนาผูกไว้

มีทั้งเข้าหนมปาดและเข้าหนมวง
 ร้างสาวบ่าวหุมแปลง
 น้ำอ้อยอ้อยดูหวาน
 มีบ้วนอยู่เหนือขัน
 เข้าคัมวางกลีบใหญ่
 กินตามใจอย่าหม่นหมอกหม้อม
 จูงม้านั่งล้อมพร้อมฉันเสวยก่อนเทอะ
 น้ำอันนี้ในใสก็ใสเอยนคิลิสแล้ว
 ผู้ใดได้กินก็หายไข้ขาดพยาธิโรค
 คนล้าเลิศเชิงคราน
 กันโลกได้กินตาม
 ได้ลุ่มฟ้าอยู่สวัสสติ
 ขออ้งเชิญสามสิบสองขวันพระนาคเจ้า-
 สัพพ โรคาอุบาทว์
 เคราะห์พาวายเจ็บไข้ก็หือตคไฟ
 เคราะห์ตอมตุนอกบ้านก็หือตคไฟ
 เคราะห์หลวงหลายเท่าข้างเท่ามาก็หือตคไฟ
 เคราะห์กังวลมถึมก็หือตคไฟ
 เคราะห์หืออยู่ยงนาไร่เข้าก็หือตคไฟ
 หือตคไฟตามพระอังคารแหล่งหล้า
 สัพพอันตรายพยาธิหือตคไฟ
 โอมสัพพะทะ โอมสัพพะถอน
 สิบปีอย่ามาใกล้
 สัพพอันตรายยาวินาสันตุเด
 อย่าได้ขี้คั้นมาแต่เทอะ
 แม่นฝ้ายทิพพมุล
 ข้างักมัดแขนพระนาค ไร่อันชื่อนากาปุดตา

อันจักเข้าสู่ศาสนา
 หื้อขวันเจ้ากล้าคั่งวรชินปรการ
 ถัพพยธิ์จุงคลาจกจากกาษา
 หื้อได้เป้นลูกตักข์แก้วสามประการ
 ออย่าได้เหน้อยครันจากกาษา
 หื้อมันถุกประนอม
 หื้อมารักษาทุกแห่งอย่าเสียใจ
 ทุกข์โสกต้องกังวลจุงคลาตลาคแคล้ว
 นั้นจุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี

สุขิตา วิรุฬหา พุทธสาสนเ อโรคา โหนตุเต

พนธน์ พนธร์ย สุวทุติสุข

ฝ้ายเส้นนี้नावิสส

ขำจักมัดแขวนนาคาบุตรี
 ขำมัดขวันนายขำหมายขวันเจ้าไว้แล้ว
 อันนี้หื้อเป้นภิกษาหารอันใหญ่
 ลากตรงไปอย่ามีด
 ตาอย่าพรางหันปล่อง
 นั้นจุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี

โอวาทานุสาสนิ์สืบศาสนาไพพายหน้า
 จักปราบหนุมารเจียรจาก
 ผุงโรคาปราบแล้ว
 เศววิชาญาณแปดด้าน
 จุงมรักษาขังนามรูป
 คนตัวเรามีอายคนะมาตคแต่ง
 หังเจ็บในและปวดท้อง
 จุงสำเร็จแล้วขังวรปนิธาน
 อายุวัฒนัง สุขัง พลัง จุงนักเทอะ

ฝ้ายขาวเทศงามดี

สรีรัตนะดินาคแก้ว
 หื้อขวันเข้ามาอยู่หมั้นยืนยาว
 เปนเข้าได้แสนลง
 ไปอย่าพรีดหนทาง
 หื้อหันช่องทางเทียว
 อายุวัฒนัง สุขัง พลัง จุงนักเทอะ

(นฤมล เรืองรังษี ในวิทยานิพนธ์เรื่องคำเรียกขวัญลูกแก้ว
 : การศึกษารูปแบบเนื้อหา 2532)

คำเรียกขวัญป่าวสาว

อชฺษุชฺชโยโส อชฺษุชฺชโย อชฺษุชฺชโย โล อชฺษุชฺชโย ในวันนี้ก็เป็นวันดี
 เป็นวันไชยชาติอันใสเปล่ง
 พิมพาจะนุ่นจิวมา ได้เข้าก้ากาค้า
 เป็นวันมงคลดีแท้แล้วเลิศสนองเนื่อง
 ได้สวายนคอรบุรีใหญ่กว้าง
 นักปราชญ์จ้กกล่าวว่าเป็นวันหัวเรียงหมอนแถมหมั้น
 รั้มมีพระกล่าวไว้บทุมหายเสียด
 บุษเพสันนิวาสเจ็ดชั่วชาติล่วงแล้ว
 รั้มมีพระกล่าวไว้ท่าน ได้แถลง
 เคยได้เป็นคู่เมียกันแล้วเล่าในอนกขา
 ก็มาปะกันแถมแล้ว ไชริบไปคลคลา
 ตามพระกล่าวชี้ใจเป็น
 สองอย่างนี้จึงกลับกลาย
 อุปมาเหมือนคอกบัวบานงาม ไร่ไร่
 ตัวไปสมคืนไคว่
 ก็เหมือนสองเงื่องเจ้า ได้สมรสกันนี้เล่า
 บัดนี้จ้กปัดเคราะห์ออกจากกายาแห่งสองเจ้า
 ทั้งเคราะห์ปีเดือนวันร้ายกาจ
 เคราะห์เมื่อนั่งเมื่อนอนเหน็ดเหนื่อย
 เคราะห์โลกาอุบาทว์
 เคราะห์ลมฝนปลิวเป่า
 เคราะห์เมื่อคืนบ่หัน
 อย่าได้มาชุกอยู่กายา
 ทั้งเคราะห์เสียหมีแลช้าง
 หือตกหายจากกายาสองเจ้า ไพบวันนียามนี้เล่า
 สมคั้งคำพระภูธรกล่าวไว้ว่า สพฺพุตฺต สมฺปตฺตา สพฺพทฺฐกา สพฺพภยา สพฺพโรคา วินฺสฺสนตฺต
 สามสิบเคราะห์ทั้งสองคักไผเสียดแล้ว
 เจาค์หีบบายศรีบิคเป็นหมั้น
 เป็นวันมูลมังเท้าเลิศลาภา
 เจ้าเงาะมาได้เมรงนาดีเป็นวันนี้เนื้อเจ้า
 เจ้าสัพพสิทธิหน่อท้าวมา ได้นางเทพไกศอร
 เป็นสิริมงคลดีส้างเลิศเนื่องนอง
 สองเจ้าเงื่องขึ้น ได้สมรสเป็นคู่หน่อผัวเมีย
 เหตุที่เราได้มาเป็นผัวเมียตามรั้มมีพระเจ้า
 เคยได้เป็นคู่รักเมียแพง
 เหตุที่เราจ้ก ได้กันเป็นผัวเมียแพงก็มีสองอย่างเนื้อเจ้า
 กันเกิดมาในโลกาโลกได้
 อย่างหนึ่งนั้นนาเมื่ออยู่ในโลกาโลกนี้
 ได้ช่วยเหลือกันทุกสิ่ง
 ได้เป็นผัวเมียไฟทั่วหน้า
 คือไอสรน้ำกับตม
 กัมมเวร ไตติดตาม
 ก็เป็นแต่กัมมแต่ส้างหากพามา
 ทั้งเคราะห์ปีเดือนยามนั้นเล่าคือหือตกจากกาจยัง
 เคราะห์ปีเคราะห์ลาตเดินจร
 เคราะห์เมื่อ ไข้เมื่อยป่วยกายา
 ทั้งเคราะห์หนักพมาตตัวโจร
 เคราะห์ใหม่เก่าเมินนาน
 เคราะห์เมื่อวันบรู
 สามสิบเคราะห์หนานาอาจอ้าง
 เคราะห์ซ้างม้กหมู้งัวควาย
 พร้าคั้งน้ำกลิ้งคล้อกลาดจากใบบัวใบบอน
 ฟีน้องมิตรแก้วสหายคำก็มาตคแต่งงามดี
 หลายหลีบชั้นใส่องพาน

ลัพพะดวงคอกงามเขาคีเก็บมาแต่ง
 มีทั้งคอกมะลิซ้อนแลสะบันงา
 มีทั้งคอกกาล้อแลกาหลง
 หอมสะลาบถึงพรหม
 งามแทนอหฺลือเกิน
 แม่น ไทคอกอยู่ที่ไหนนั่นเล่า
 แม่นขวัญสองเจ้จ๋า ไทคอกอยู่ยังน้ำเป็นเพื่อนปูปลา
 เป็นเพื่อนเสื่อสิงห์กระหิงเรดช้าง
 แม่น ไทคอกแหวกหาดตามผาลาดแลคอกขันธ์
 ห้อมมาในกาละบัดนี้เล่า ห้อมอยู่สูงที่กายา
 ชันปลายิ่งของมัน
 ขอเชิญชวนเจ้ามารับลาภลาภา
 ได้ยินผู้ข่าเรียกกร้องเล่าจูงมาพลาตัน
 ผู้ข่าจักผูกมือถือขวันสองเจ้า
 มัดมือเบื่องซ้ายบห้อมขวันเจ้าหนี
 อย่าเป็นหม้ายเป็นร้างค้อมเช่นขาวชีวัง
 เป็น โกลานันอย่างอ้ออย่างอัน
 โกรธสังอันใดเล็กน้ออย่าไฟฟ้งฟ่ายหนี
 อย่าไฟเป็นค้อนค้ำแข่งบปมมงคล
 อย่าไฟคิร้าวห้อมเป็นผัวหนึ่งเมียเดียว
 จักทำอันใดคืออย่าไฟตามใจเองเดียว
 ลัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ธรรมสี่ประการนี้เล่า
 เมื่อมีธรรมสี่ประการนี้ไว้บได้ขัดขืน
 บได้คคต่าข้าเที่ยงเจริญดี
 ห้อมเป็นผัวแสงเมียแก้ว
 ชยตุภวัชชมมงคลฯ

มีทั้งคอกสะแลงอุอนหอมไกล
 มีทั้งคอกเก็ดละหวาลิลาคำห้อม
 มีทั้งคอกกะโยงแลคอกกุหลาบ
 คูบุนชมบูนผ้อม
 ผู้ข่าขออังเชิญสามสิบสองขวันเจ้จ๋า
 คีขอเชิญพลิกพอกคีนมา
 แม่น ไทคอกอยู่อรัญญากลางเถื่อนกว้าง
 คีเชิญรีบเรวมา
 ผู้ข่าจักเรียกกร้องเอาสามสิบสองขวันเจ้จ๋า
 ห้อมมาเสวยภุญธาหลายสิ่ง
 เขาटकแต่งทำมีมาก
 ขอเชิญมาทั้งสองเจ้จ๋า
 คันสามสิบสองขวันมาพร้อมแล้ว
 ตั้งแต่นี้ต่อไฟเล่าขอห้อมสองเจ้าเจริญดี
 ห้อมมีความดีสมสู่ต่าง
 เป็นผัวเป็นเมียกันแล้วอย่าผิดเตียงกัน
 คันผัวเป็นไฟห้อมเมียสลายใจเจ้าจูงเป็นน้ำเที่ยงเจริญดี
 ห้อมพิจารณาห้อมคิตีห้อมมันถูกต้อง
 มัดมือเจ้าทั้งสองคนคีห้อมมีปราณีแผ่กว้าง
 ข้างผัวเมียคีห้อมเจ้าผ้อมเลงเหลือย
 ห้อมปรึกษากันเนือเจ้า
 อย่าได้ประมาทหลงลืม
 เที่ยงมีอายุยืนเจริญก้าวหน้า
 อย่าได้เป็นผัวปรตเมียคี
 เที่ยงจักก้าวหน้าไฟนเคลัวเข้าสู่ความเจริญไฟ
 สพุพิติโยฯ

(อุคม รุ่งเรืองศรี จากหนังสือวรรณกรรมล้านนา
 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543)

คำเรียกขวัญผู้ป่วย

อหฺรฺเชยฺโส อหฺรฺเชยฺโย อหฺรฺมฺจฺกฺ โล อหฺชะ ในวันนี้ค้ำหากเป็นวันดี
 เป็นวันสรีโรไชเชิงกราน มีทั้งเครื่องอสังการเสื้อผ้า
 ตกแต่งไว้มานา มีทั้งชั้นแลปลา
 มีพวงมาลาดอกไม้ ผูกเงินคำมีบไว้
 เจ้าหากเกิดมาดี ลูกตากัดอนลักษณะถ้วนเลาถึงสมเพิงเพา
 แลเจ้าหากเกิดมายากเล่าหนักหนา ทรงครรรภ์พระมารดาเมินมาก
 สืบเดือนหากบวรมวลเจ้าจึงประสูติ ลางพร่องเกิดเป็นหูดเป็นเปา
 เนื้อบเลาเลี่ยนเกลี้ยง สูงคำพำหมืออนกัน
 สูงคำคำขามีหลายหลาก อันถูกลักษณะดีหายากหากมีแควนน้อย
 อายุยังปพอร้อยบ่พอพัน เถิงหกสิบเลิงสังขารหัวหงอก
 ตาเป็นหมอกจิกขุญาณ ท่วนเทียวสงสารหลายคำเน็ด
 เข้ามาเกิดร่วมศาสนา พระแต่งตั้งอปร โคยานค้ำบ่ประเสฐ
 บ่ปนที่เกิดแห่งสัพพัญญู ตามอุคอรขุเลบ่ข้อนจิง
 ค้ำบ่เหลือยิ่งกว่าขุมพูเรา ผูกเทวดาเขาเลงคู้แห่ง
 พระญานินทิงแต่งใช้ทวบุตรลงมาเวียน เอาชื่อแห่งตนบุญใส่ทลาบเงินไว้ถ้ำ
 ผูกใจหายบจักษุสาหล เอาหนิงหมามาจดชื่อไว้ขูอิงชาย
 เหตุนั้นเรากระทำบุญหลายมามาก บ่ควรดีเรียกยากแท้เล่า
 เพื่อว่าอายุเจ้าบ่พอร้อยบ่พอพัน บ่พอเป็นอันจั้นฟ้า
 ขวันเจ้าอย่าไพนั่งน้อยหน้าสู่เมืองผี จูงหื้อคินมาคิตั่งเก่า
 หื้อเจ้าได้ทำนแล้วทานเล่า บุญน้กกว่าบุญเก่าหลาย
 หื้อเจ้าได้วันเสียดจากอบายทั้งสี่ หื้อเจ้ามาอยู่ที่เรือนมงคล
 หื้อเจ้าสืบแทนตระกูลเผ่าพันธุ์วงพ่อแม่ ขวันเจ้าอย่าไพออยู่ยังโห่งนากลางป่า
 อย่าไพอขูขึ้นมาคาเกมหมุ่ครุฑนาคหลายเหลือ ขวันเจ้าอย่าพึ่งเมื่อเมืองฟ้าดูอยากคองหัน
 จูงคินมาพลัน โดยรีบ มังคลทิปคูดี
 ขวันเจ้าอย่าไพอคล่าเมืองผีต่างค้ำว ขวันเจ้าอย่าไพอเมืองต่างท้าวไอสวรร
 ขวันเจ้าอย่าไพออยู่สุขสรวลม่วนเหลี่ยน ที่เถื่อนถ้ำย่านน้ำวังดูหา
 ขวันจักขุตาทั้งคู่ ขวันดังจูงมาอยู่กับคังคมดอกไม้

วันหูเจ้าจูงมาอยู่กับหูไว้ฟังธัมม
 ห้อมมาทั้งวันแอมแล้วเลอวกลม
 วันท้องอยู่ย่ออาศัยคำกิน
 วันตื่นเจ้าอย่าแอมผ้ายลิตา
 วันเสยวันหัวเจ้าอย่าคลอน
 วันสับนิ้วอยู่ตื่น
 สามสิบสองวันเจ้าอย่าไฟเกมเดือนข้างกินขวี
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ที่บางโกล่าที่กลางไม้ใหญ่
 วันเจ้าอย่าไฟละอองคำคัลลือย
 จิมนางทวดาเขาแก้ว
 วันเจ้าอย่าไฟหลงเสียดงคำสรอกห้วย
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่กลางเดือนดาวยังฟ้า
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ที่ศาลาหลังสูงเก้าห้อง
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ที่สมุทท์หลวงแลคองคาใหญ่กว้าง
 วันทวารทั้งเก้าวันเจ้าอย่าไฟอยู่เมืองย่าเถ้าดอกชอนมาร
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ยังทำน้ำแลทางหลวง
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่กับเมลงแลนกแอนแหวัน
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่หมอกเจียวชอยยอย
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่จิมนกละข้างปากเปนคำคน
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่จิมหงส์คำแลไก่เดือน
 ที่นั่งนาเปนที่แฝงไฟหันแห่งทิพยาธอร
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ที่พระยอดคัลลือยเมืองไกล
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่เดือนถ้ำคีรี
 วันเจ้าอย่าไฟมาอยู่โขงชุมพูยวายนกว้าง
 วันเจ้าอย่าไฟเปนเพื่อนพระญาอยู่ในเมืองนาก
 วันเจ้าอย่าไฟสงวนม่วนเหล่นอยู่ในเทศ
 วันเจ้าอย่าไฟร้องรำให้ยู่ยอย ๆ
 วันเหล็กห้อมมาอยู่แห่งงามงาม
 วันรุคังกางวันแก้มจูงห้อมรีบเร็วพลันมาเค้อมแล้ง
 ห้อมมาทั้งวันแอมล้าปล้องแก้ว
 ห้อมมาทั้งวันถานานมั่งคั่ง
 วันแ่งอย่าได้อคเทียวคินหมั่นย้าย
 สามสิบสองวันเจ้าจูงมาดั่งเกาเทือะเนือ
 ห้อมมาทั้งวันสายคือวันคิ้ว
 วันเจ้าอย่าไฟอินแอมผ้ายลิตา
 วันเจ้าอย่าไฟเกมนางนีวอกค่าง
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ที่แม่ไก่สองหงอน
 วันเจ้าอย่าไฟเหล่นหมากกรุกหน้อยเลหมากสะกา
 วันเจ้าอย่าไฟเสวยเร็วจิมนายพราน
 ที่รุ่งควากินกล้วยที่ป่าไม้ไม่มีคน
 วันเจ้าจูงห้อม้วยหน้าคินมาเนือวันเจ้าเนือ
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ที่ฟ้าร้องแผ่นดินสุด
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ในท้องข้างเอราวัณเนือเจ้า
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่จิมรินแลยงยังป่า
 วันเจ้าอย่าไฟชมดวงคอกไม้
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่จิมนกละเขาตุ้แลนกละเขาทอง
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่จิมแม่กจาร์รอยแลนกละเขาตุ้กาเก
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่จิมแม่กเอียงค่างแลกระถั่วคำ
 วันเจ้าอย่าไฟเปนเพื่อนหมากนาวลิตน
 สามสิบสองวันเจ้าจูงมาเรียบร้อย
 ที่แม่ตาไหลตาคำลุ่มน้ำ
 ในคังริเทศท้องโขงเขตห้องเมืองอุดรชู
 วันอย่าไฟอยู่ท่าทางโนมา
 วันเจ้าอย่าไฟอยู่ฟากฟ้าเมืองสวรรค์
 ท้องโขงเขตเมืองไกล
 วันตื่นรอยคิ้วห้อมมาอยู่งามแ่ง
 วันขาคีห้อมมาอยู่ขาทังคู้
 จูงห้อมมาอยู่คังแก้มเปนอาจิน

ขวันตึนนายอันทองเทียวฝ้าย
งุงหื้ออู่ฮันยั้งเทียงเท้าเทือะเนือฯ

ขวันทึยกยักยักหื้ออู่ที่ไผที่มัน

(อุคม รุ่งเรืองศรี จากหนังสือวรรณกรรมล้านนา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

คำเรียกขวัญวัวควาย

คำร้อง/เรียกขวัญวัวควาย
 อังคะในวันนี้ดีเป็นวันดี
 เป็นการอันเกิดกับโลกหากสืบกันมา
 เช่นเมื่อปางเจ้าฟ้าพระญาศรีสุทโธมา
 อันสืบเค้าหน้าเมื่อสิทธิ์ดะออกไฟไถนา
 หื้อสืบให้ปนปาวะณปีไหนมีแลเพื่อ
 ผนตกน้านองท่าใหญ่
 เอาไถมาก่อแรก
 เอาเชือกปอมาผูกไว้หื้อหมั้น
 ไถไผมาชู้คำเช้า
 บ่เท่าแต่นั้นน้ำเคเอาไผ่มาแปลงเพื่อ
 เพื่อหื้อขี้ไถห้อมแหลกลปนผง
 ไผ่สีสุกงามเหล้มใหญ่
 มาตัดแล้วขี้สีเพื่อใส่หื้อเลี้ยง
 เต็กเบียงไล่ขี้เทิกแปลงผีก
 บึงแมงมาควี้ไล่หนี
 ต่อเท้ารอดเข้าปนกอ
 ผู้ขำมร่าเฟิงดูยังบุญคุณเจ้าทั้งสอง
 ผู้ขำกลัวปนวจีก็มีด้วยปาก
 เปล่งวาจาเขียนคำ
 ผู้ขำค้ขอขมายกโทษ
 ขอท่านมีความเมตตากรุณาขำ
 ผู้ขำค้รักแพงเพียงหัวใจแห่งผู้ขำ
 ผู้ขำจักหื้อได้พ้นจากไถแผ่นดินอันฮิดหัวลำปาก
 ผู้ขำค้จักแก้เสียยังการมัดแลผูกแอกวางคอ
 เชือกพัดล่องสี่ข้าง
 ขำขอโคณแลมหิงสาจุ่มเมตตายกโทษ
 ผู้ขำขอสมณะโทษ
 สรีรมังคละอันประเสฐ
 ใน โลกาแหล่งหล้า
 การกระทำไร่นาปลูกข้าว
 เป็นธัมมดาแต่งไว้
 เมื่อเดือน 11 สืบ 12
 ไฟแปลงไปละอาน้ำใส่เตมมา
 เอาเอกมาใส่ตัวคอ
 ไถเลียบบขอบคั้นตามริมคั้นมา
 ตลอดต่อเท้าเลี้ยงเขตขบวนนา
 หื้อมีแถมเจ็ดสี่
 บ่เท่าแต่นั้นขำไฟเอาไผ่บึงเลไผ่ซาง
 ลางพร่องไฟตัดไผ่ไผ่อันงามดี
 แปลงเบียงหื้อเลี้ยงนเกลี้ยงผับไคว
 ใส่ใจเจเลียกปลูกข้างามดี
 นาปีนาคอหื้อองามเหมือนต้นเข้าตลอด
 งามมีหน่อบัวรวมวลแล้วเลี้ยง
 ที่ได้กะทำการไถนาแล้วหื้อเลี้ยง
 ที่ได้ใช้ท่านลากแลไถนา
 คำที่ได้ใช้กินแรง
 สองเจ้าตัวประเสฐคือจัวเลควาย
 คำที่ได้ใช้กินแรง
 ตั้งแต่นี้ไฟหน้าผู้ขำค้บ่หื้อเจ้าได้โสกล้ำทุกขำกในทางกิน
 อดทุกขำกมานาน
 ผู้ขำจักแก้เสียยังปอเส้นใหญ่ไว้กับแอกน่อง
 ร้องคำวาววาวซำซำขำขำไฟเวียเวีย
 อย่าได้ไกรธและโกธา
 จักแก้ชือกละเหลือสายอ้อมกับสายคัง

บ่หื้อขวันเจ้าแก้วแก่น ไร่แหว่ล่าเหล่นนอนแรม
 กลัวเจ้าตายเสียบคางป่างเปล่า
 รัมมวชฌึงเกิดกับตัวตนคู่ชาติ
 ด้วยสมภารอันเจ้า ได้ชักลากผีแผ่นดินอันใหญ่
 บัดนี้ผู้ชักจกโถมมากุณเปนใหญ่
 ยังสุคัน โธทกะหอมอมใหญ่
 เปนมุลมลทินคิดแปดดินยามเมื่อสายแดดต้อง
 ผู้ชักก็นำไปผาลาชาดวงดอกไม้
 ขอขมาตามแต่โทษ
 ได้ค่าแลนบุตี่เชือกฟาคีค่าหย้อ
 ปลดเสียดังโทษ โทษยาขออย่าอาฆาต
 ผู้ชักกลัวเปนบาปกับมีข้าไฟต่าง ๆ นานา
 บัดนี้ข้าผู้ชักจกเรียกร้อง
 หื้อเจ้ามาอยู่สืบสิ่งก่อสมพาร
 อันเปนมนุสสโลกเมืองคน
 32 ขวันเจ้าหื้อ ได้มกินน้ำใสใบหย้ออ่อนเขียวงาม
 มีทั้งกล้วยอ้อยมากหวานใจ
 เหตุว่าเจ้าบรู๋ปากออกเหมือนคน
 32 ขวันเจ้าอย่าไฟล่าดงไพร
 หื้อผู้ชักได้ตื่นแลชะอะหา
 ตามแผ่นดินหย้ออ่อน
 คีหื้อเจ้ารำเพิงมาหาแหล่ง
 ข้าคักลัวรันขุนมาดอม ไต้เจ้า
 ขอหื้อเจ้าจุงมีอายุเล่ายืนนาน
 สัพพะผีอำแลผีเหงาอย่ามากลายใกล้
 หื้อเจ้าได้ถือเอายอดทานปารมี
 ตั้งจจรูฏฐานปารมีมีเมตตาอุปกขาปารมีไฟคู่ชาติ
 หื้อเจ้าได้สมพารเจ้านักปราชญ์
 ยามนั้นนาคนทั้งหลายบ่ได้หว่านกล้าไถนา
 อายุข้าแลเจ้าจกยืนแสนปี

กลัวท่านจกขยับเอาไฟข้าแลแกง
 ผู้ชักจกมัดขวันเจ้าหื้อเปนแก้วมงคล
 หื้อพ้นจากสัตว์ศัตรูจกาน
 ปลุกเข้าไว้หื้อผู้ชักได้กินเลทาน
 คีได้ตคเต่งพร้อมน้อมนำมา
 ไว้หื้อเจ้าได้รคเกล้าแลคำเนื้อตนตัว
 ยามเมื่อฟ้าร้องแลฝนฮ่า
 เข้าดอกได้แลเทียนงาม
 ยามเมื่อได้ใช้การ โกรธราวี
 หื้อเจ้าโคณามหิงสาขอละลค
 เปนกัมมร์กัน ไผมาในชาตินี้เสชาติหน้า
 ขอเจ้าจุงอดล่าหื้ออยู่สืบสิ่งสิ่งมา
 32 ขวันเจ้า โคณามหิงสา
 32 ขวันเจ้าหื้อ ได้มาอยู่สืบสิ่งเชียบานกับตัวผู้ชัก
 32 ขวันเจ้าอย่าได้โสกหมอง
 32 ขวันเจ้าจุงมาเสวยจำยามเสียดู่น้อย
 32 ขวันเจ้าอย่าเที่ยวล่า ไกลกลางดงไพรเขตนอก
 32 ขวันเจ้าอย่าไฟเววนอยู่กลางป่า
 32 ขวันเจ้าอย่าไฟกลาง ไกลทางอัน
 กันตวันขึ้นออกมาข้าคักปลอยหื้อเจ้าไฟชะอะว่าหากิน
 กันตวันคดส่องไฟใกล้คำ
 ผู้ชักแต่งเตาไฟไว้ถ้ำบ่หื้อเจ้าลำบากผานใจ
 หื้อผู้ชักได้กินน้ำบ่าค่าแรงมาคักได้หลายขวบเข้า
 สัพพะจิงไรอย่าได้กลายเกทา
 สัพพะหม้อนทรายคักหื้อดับวอด
 เนกขัมมะปัญญาปารมี วิริยะขันตี
 หื้อเจ้า ได้พ้นจากศัตรูจกาน
 เจ้าบุรีสะมิงมงคลลงมาเกิดเปนพระโนโลกา
 เปนดั่งข้าแลเจ้าคักได้สุขขีทั้งแท้
 สมบัติเรามีบ่ไร

คีจักได้พ้นจาก โคมสงสารไพหรน้ำ
 จิตาโรธัมมาอันว่าธัมมัทธังคีหือเปนคั้งร่มแสงเงา
 ภาวะ สัพพิทโย จุงหือเปนจัวรวางมคิ้วผ่อง
 สัพพรโรโคพยาธิมีหลายสิ่ง
 มโน หือเจ้าได้อยู่สุขจำเรญใจชูวันคืนค่ำเช้า
 จุงหือเจ้ามีอายุเล่าฮีนยาว
 ฐุทฒนาปจาฮีโนอย่าได้ขัวเหียงกัมหมาย
 หือเจ้ามีฮัง โยคมแท้คี่หลีๆ

กับเจ้าฟ้าคนชื่อว่าอริยมตไตรยบ่กลาดคลา
 เขาเปนนัศตรแก้วคู่มุงหัว
 วินัสตันตุงหือเปนที่หนองเกาะตัว
 วินัสตันตุงหือม้วยมิ่งคลาไพ
 วินัสตันตุงอันตราโยอายุวันฉั่ง
 ตะพะพะนิสะ นิจจังที่ขงหมั้น
 จิตตาโรธัมมาปรายโปรด

(อุคม รุ่งเรืองศรี จากหนังสือวรรณกรรมล้านนา
 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543)

คำเรียกขวัญช้าง

คริสต์วันนี้นี่ก็เป็นวันดี
 เป็นวันถูกพื้นซื่อนันทา
 อาจารย์เจ้ากล่าวว่าเป็นวันดีวันศรีไส
 นักขัตฤกษ์ก็เที่ยวขึ้นป่อง
 อชสูอชชไชยสวัสดิ์ไขกว่า
 ชาตีกากำเนิดเกิด
 อาโปธาติมาต่อ
 วาโยกุมอินทรีย์
 จึงได้ชื่อว่างคูโรคัพภา
 ทุกน้เหลื่อแรงเสพสร้าง
 อันอยู่แก่คงไพร
 บัดนี้เจ้าก็ได้เสด็จออกมา
 อยู่ล้าเลิศดีงาม
 ในชอกห้วยหินผา
 อันอยู่ด้าวแก่คงไพร
 หมอตามก็ไปไคว่
 เขาก็ผันผูกได้
 เจ้าก็หากเป็นเชื้อชาติฉัททันต์ด้าวประเสฐเทคี่หลี
 หื้อเจ้าอายุยืนได้พันปี
 เป็นคั้งสายฟ้าฟาดธรณี
 หื้อเจ้าได้ปกหม่ไพรฟ้าหมู่ประชา
 ร้อยขาวขวมเข้า
 มังคละสัน โตมังคละอายุวิณ โณ
 ถัพพิทโธภวันตุเต
 อชชะวันนี้ก็หากเป็นวันดี
 เป็นวันดีโชคฟ้า
 พ้อตัวดีตัวพี่ตัวใหญ่

เป็นวันศรีวันขึ้น
 เป็นวันไชยาอุปการ
 วันไคลวันมขักคลีลาแจงเสียง
 นักครววยศรีก็แมนได้วันนี้เทคี่หลี
 มังคละกว่าคาถา
 เมื่อเจ้าเข้าคั้งเกิดที่มีคฤวิถิตั้งธาตุ
 เตโชจับห่อหุ้ม
 สัจรวมมีคั้งนี้
 พระเจ้าหากลำแดง
 เจ้าก็ได้เข้าเกิดท้องช้างตัวแม่
 นับปีเดือนเทิงมาไคว่
 จากท้องช้างตัวแม่อันประเสฐ
 เจ้าก็ยังติดตามตัวแม่ไปทุกสรอก
 เจ้าก็เที่ยวไปมาตามหมู่
 ผุ่งหมอเฝ้าก็เกิดตาม
 หมออววยไล่ทวยทัน
 เขาเข้ามาไว้บนช้างแก้วมิ่งมงคลตัวเองอาจ
 หื้อขวันเจ้ามาอยู่สุขสงวนเที่ยงแท้
 หื้อเจ้ามีฤทธิ์อำนาจ
 หื้อเจ้ามียศคี่ลือท้าวฟ้าผับแผ่นเหล่า
 หื้อมีที่ฆมาเที่ยงแท้
 ดูข้าบปล่อยเจ้าอย่าไปไหนเถ
 พหูสุขโขเอหิลาโ
 ไชยมังคลัง ไชยตุควังคั้งนี้คี่หลีเทอะ
 เป็นวันก่าได้เบิกลี
 ข้าจักเรียกเอาขวันช้างแก้วกล้า
 อันอยู่ป่าไม้หิมพานต์คี่หื้อมา

ข้างจักเรียกเอาวันข้างตัวคือแก้วพ้อ   ก็ห้อมมาวันนี้แท้ทีหลี่
 เจ้าอย่ามีใจเหมือนคั้งข้างอุทรมตัวบ่คืออยู่กลางเดือน
 เจ้าอย่าไปเป็นเพื่อนข้างอยู่ป่าหล้ากลางดง
 เจ้าอย่าไปสรงอยู่ด้วยผู้เรศและเสื่อสิงห์   เจ้าอย่าไปวิ่งอยู่ด้วยวอกค่างและกวางทราย
 หื้อเจ้ามาอยู่สบายคืนเคล้า   หื้อมาอยู่กับเจ้าร้อยชาวขบเจ้า
 พอบบ่ปล่อยเจ้าไปไหน   ไข่เจ็บใจและปวดท้อง
 ทุกข์โสกต้องอย่ามี   หื้อมาอยู่สวัสดิ์เที่ยงแท้
 สามสิบสองขวันเจ้าจูงมาๆ   ตูข้าทั้งหลายก็แปลงเสร็จคาไว้ถ้ำ
 เพื่อว่าจักเจริญวันข้างแก้วกล้าพ้อมากิน   มีทั้งของเขียงจันชิดช้อย
 มีทั้งไก่คู่น้อยจามขาม   แปลงคิงมดกแต่ง
 กล้วยอ้อยแห้งกัทลี   มีทั้งเสื่อผ้าตีผืนประเลิจู
 มีทั้งผักไหมผืนเลิศอันเกิดแต่เมืองสวรรค์   มีทั้งผักแดงคันไทยเทศ
 มีทั้งผักพิเศษพอวา   มีทั้งเงินและตาพร้อมเสียง
 ตูข้าทั้งหลายกินอบน้อมมาป็น   เพื่อว่าจักอัญเชิญวันข้างแก้วกล้าพ้อมากิน
 อย่าหื้อเจ้ามีใจบ่ดี   เหมือนคั้งข้างพาลากัดบอบ
 เจ้าอย่าไปตัดกลองวงและงา   อย่าไกวหัวไกวตัวกวัดแกว่งไปมา
 เจ้าอย่าเอาใจเหมือนคั้งข้างพาลาตัวเคียดกล้า   แน่กว่ามัดเจ้าไว้กับกอหญ้าก็อย่าหื้อเจ้าหนี
 หื้อเจ้าแปลงใจดีเหยียดเชือกอันจักข้องหลักและคอ   แน่กว่าเชือกปอเท่าเชือกไก่
 อย่าหื้อเจ้าเอาใจใส่ว่าจักหลุดหนี   หื้อเจ้าแปลงใจดีหมั้นเที่ยง
 อย่าบิดเบี่ยงไปมา   ค้นว่าเจ้ายินเสียงกาและคนร้อง
 เจ้าได้ยินเสียงฆ้องและกลอง   เจ้าอย่ามีใจหมองตื่นตื่นตกใจ
 เจ้าได้ยินเสียงบอกไฟและลีนาค   เจ้าอย่ามีใจสลั่งพลั่งพลาตผาดผะหนี
 เจ้าได้ยินเสียงฟ้าร้องและลมตืออย่าหนีเข้าป่า   เจ้าได้ยินเสียงฟ้าผ่าอย่าหื้อเจ้ามีใจว่าจักกลัว
 ค้นว่าเจ้าหันวิวะทิง โทนและแรคร้าย   อย่าพาเจ้าหนี
 ค้นว่าเจ้าหันเสื่อหมี   อย่าพาเจ้ากว่า
 ค้นว่าเจ้าหันผีเสื้อ   อย่าพาเจ้าเล่นซ้ำพอสอง
 อย่าหื้อเจ้ามีใจหมองหม่นเส้า   หื้อขวันเจ้ามาอยู่หมั้นสวัสดิ์
 แน่กว่าขวันเจ้าหนีไปอยู่คีรีเดือนกว้าง   ก็ห้อมมาวันนี้
 แน่กว่าขวันเจ้าไปอยู่ดง ไกลแดนขอก   ก็ห้อมมาวันนี้

แม่นว่าวันข้างไปอยู่นอกเรือนแรมไพร ก็ห้อมวันนี้
 แม่นว่าวันข้างไปอยู่จิมข้างพังพลายตัวใหญ่ ก็ห้อมวันนี้
 แม่นว่าวันข้างแก้วพ่อไปอยู่แม่น้ำใหญ่ที่เกาะชาย ก็ห้อมวันนี้
 แม่นว่าวันเข้า ไปอยู่จิมข้างพังพลายตัวใหญ่ ก็ห้อมวันนี้
 แม่นว่าวันข้างแก้วพ่อไปอยู่ป่าไม้ไร่บางทาง ก็ห้อมวันนี้
 แม่นว่าวันข้างแก้วพ่อไปสนุกอยู่พงป่าหญ้า ก็ห้อมวันนี้
 แม่นว่าวันเข้า ไปอยู่ในเมืองสวรรค์เป็นคู่กันด้วยข้างที่นั่ง ก็ห้อมวันนี้
 แม่นว่าวันเข้า ไปอยู่เป็นคู่ข้างฉันทันต์ตัวเอกอ้าง ก็ห้อมวันนี้แท้ดีหลี
 บัดนี้จักกิตตนาแต่กล้า ขามเมื่อหมอลำไปไล่คล้อง
 ผูกหม้อพ่อแม่พี่น้องแห่งเจ้าผาดหนีไป เจ้าก็ได้สะดุ้งตกใจหนีไปทวยหมู่
 สังเวชอยู่แคว้น บัดนี้เจ้าก็ได้มาอยู่เมืองคน
 ได้มาเป็นช่างมกลตัวประเลื้อย อันเกิดกับบุญผู้อันเป็นเจ้าแต่ก่อนแท้ดีหลี
 แม่นเจ้าขับหนีอย่างกว่า แม่นเจ้าคำอย่าไปไหน
 แม่นเจ้าขับหัน ไปด้วยขอและก้อน อย่าหื้อเจ้ามีใจเคียด
 อย่าหื้อเจ้ามีใจเคียด เจ้าอย่าไปสังเวชหมองใจแท้ดีหลี
 บัดนี้ดูแม่พ่อทั้งหลายก็มาแปลงเสรีจดาไว้ถ้า ขออัญเชิญขวันข้างแก้วกล้าพ่อมากิน
 มีทั้งของเชียงจินชิตช้อย มีบ่น้อยพิงเพา
 มีทั้งหม้อเข้าเหล้าและจามยาม แปลงดิงมดคแดง
 กล้วยอ้อยแห่งกัทลี มีทั้งกุกุลภณชาพานยังกล้า
 มีทั้งใครไต้มน้ำเข้าหมั้นส้มป่อยคำหัว เพื่อว่าจักมาสรรเสริญคนตัวเจ้า
 หื้อหายยังมละมกลทิน เหมยหอกอันติดพอกตัวตน
 หื้อเจ้ามาอยู่ปนข้างมกลตัวกล้าเลิศ หื้อเจ้าประเลื้อยยิ่งกว่าข้างทั้งมวล
 สามสิบสองขวันเจ้าหื้อชวนกันมาพราพร้อม ก็ยวทอดล้อมกันมา
 หื้อมาทั้งขวันหัวและขวันหลังขวันแหล่ หื้อมาทั้งขวันแข็งและขวันขา
 หื้อมาทั้งขวันหูและขวันตา หื้อมาทั้งขวันวงและขวันงา
 หื้อมาทั้งขวันป่าทพร้อมเลี้ยง มากินหมากเหมียงและพลูยา
 ของภณชามีพราพร้อม หื้อเจ้ามากินอิมท้องเต็มใจ
 ร้อยปีพันปีก็อย่าหื้อเจ้าไปไหน ลัพพะพยาธิอันใดก็หื้อหายจาก
 ลัพพะพยาธิก็หื้อรับ กลับหาย ไปเสียในวันนี้แท้ดีหลี

หื้อเจ้ามีที่มาเที่ยงแท้
หื้อมาอยู่กับเจ้าคุ้มแก่นฮาวะชีวังแท้คี่หลี

หื้อเจ้ามีอายุยืน ด้ร้อยชวาวชวนเจ้า
เซຍຍຕຸ ກຳເຢຍຍມຸງຄຸລ

(ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว ปวีรรัตจากโบราณของวัดคอนแก้ว
ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

คำเรียกขวัญข้าว

สาธุข้าวเป็นเจ้า ที่บุญหนักเกิดที่ศักดิ์บุญใหญ่ ยังมีแม่ไก่ตัวหนึ่งชื่อว่าสุริยะมังติ ปังเปิงปา
 ระมิได้แปดร้อยอะลังซัย มาเกิดเป็นพระลำเลิศโลกา ยังมีพระยาวิรูปักขา คนจึงเลงข้าวพระเจ้าพ่อ
 ลงมาตั้งก่อเอาปฏิสนธิกำเนิด นำเอาเมล็ดข้าวมาเกิดที่สวนอุทยาน เป็นนิทานพระเจ้าว่าเมล็ดข้าวใหญ่
 เท่า ๆ กำมือ มีสารูปคือเหมือนดั่งมะพิกมะเต้า ผู้ข้าตั้งหลายจึงเอาไปถวายเจ้าฤๅษี อยู่ในคิริทนงก่อ
 เจ้าฤๅษีจึงย่อเลงควาข้าวอันนี้เป็นข้าวของวิรูปักขา อดสาไว้ถ้ำอุกนางฟ้าจักเกิดมาเมืองต้นบุญเรื่อง
 มหาราช ตามมหาชาติกะกุสันทะ เข้ามาเจ้าบ่าละเมล็ดข้าวเลื้อ เขาก็มาแบ่งแล้วแบ่งเย็บไว้ถ้ำ ผุ่งทั่ว
 หน้ายังจาย ปิดเป็นสายสืบคือ บ่อจี่เอ็งจื่อ แก่ประมะกับ ลำดับมาหลายชาติเป็นขมดลงมาเมล็ด
 ข้าวตรงใสงามบ่อเส้า ตามที่พระเจ้าครัสตรอง เป็นแนวกองถ้ำถ้อย เม็ดข้าวใหญ่น้อยเท่า ๆ กำมือ บ่อ
 ได้กำถ้อถกถาก นึ่งหุงหากเอากิน เลี้ยงอินทรียสบปากได้หลายชาติมีนมา เหตุนั้นนาคนดั่งหลาย
 บ่อได้ไถนาหว่านเกล้า แต่ก่อนยังมีแม่ป่าใจดำ มันบ่อก็ค้ำแยงหาเมล็ดข้าว มันมาแบ่งเย็บแบ่งเส้าบ่อ
 ต้นเสร็จแล้ว ขอนส่วนเมล็ดข้าวแก้วเกิดกับบุศ ก็ไหลมามูลมั่งเต้าไหลหลังเข้ามาสู่เย็บ ไหลไปเหนือ
 และล่องใต้ ย่าแต่หาที่ไว้ก็บ่อมีใจราวีกวีโครธ เกิดโลกะโลกโกนา ทำเอาหมอนมานูบตี สะเด็กตก
 แดกทั่วปรูพิพปโลล่ ตกไกลไกลในดงในไพรโงงเถื่อนถ้ำ เหลือเมล็ดหนึ่งนั้นจึงหนีไป ตกน้ำไหล
 ห้วยใหญ่ตามที่นางฟ้าอาศรัยมา จนเปลี่ยนฉายาชื่อใหม่ ข้าวนั้นไซร้จื่อแม่นางโพสพ ใ้จื่อตาม
 นางถกถาก ดั่งอย่างแม่หม้ายหากมูกัน มีใจค้นสั้มเสียดมาโชคเกียดบ่อรู้หาย เหตุนั้นจึงใส่ข้าวต้ม
 หลายว่าโพสพแต่เก้า トラบต่อเด้าหลายปี ที่นั้นยังมีลูกมหาเศรษฐีผู้หนึ่งนั้นนาจบแจ้ง เจดรู้หลาย
 เพศภาษาก็ไปหากินปลาที่แม่น้ำวังใหญ่ที่หินใจหวหลังจำ ยังมีปลาในคำตัวหนึ่งก็มาถูกหิงแห่ดองดิง
 บ่อได้ ร้องรำให้อยู่วาย ๆ ปลงตัวหลายว่าจักเสียลูกแก้ว โปรดจึงเคปึกเมล็ดข้าวโพสพออกหื้อ แรก
 ไ้ชื่อปลาในคำ ว่าของกินล้ำในโลกล กินแล้วหายจาก เมื่อยโรคนา ๆ เป็นไข้หนาวค้ออ่อนกินเสีย
 ก่อนแล้วมีแรง ของกินแบ่งป๊ะขิง กว่าแก้วสิ่งเงินกำ หาอะหยังมาเปรียบได้ ลูกเศรษฐีนั้นไซร้จึงตก
 ลง นางอยู่ในโงง เม็ดข้าวใหญ่จึงขุ่นค้อยออกมา สำแดงตรงเป็นนางขวัญข้าว จนตราบต่อเต้าเป็นมา
 จึงถลานับหลายชาติ เม็ดข้าวใสสะอาดงามเลา กลายเป็นเม็ดหน้อยน้อย เลิงศาสนาพระมุนีเรา สาธุ
 ข้าวเป็นเจ้าขวัญข้าวปีนั้นแล้วก็หื้อมา ขวัญข้าวแพร 3 เดือนนั้นหนา ก็หื้อมาใครแล้วดั่งขวัญข้าวกำ
 ข้าวแก้วก็หื้อมาอยู่ขังเย็บ ขวัญข้าวงามปวงอยู่เมืองจันแคว้นก็หื้อมา ขวัญข้าวว่าอยู่บ้านสักเมืองดง
 ขวัญข้าวกุมฝ่องอยู่แม้งัดเมืองสอย ขวัญข้าวกบอ้อยอยู่บ้านสรวงเจียงแสน ขวัญข้าวแดงอยู่อังวะ
 และหงสา ขวัญข้าวผองอยู่ละปูเจียงใหม่ ก็หื้อมาขวัญข้าววรากไผ่อยู่เจียงแสนเจียงหาวาก็หื้อมา ขวัญ
 ข้าวกลายอยู่บ้านถ้อเมืองของ ขวัญข้าวคอกทองอยู่บ้านอ้าเมืองเหนือ ขวัญข้าวหมากเขืออยู่บ้านก่อ
 เมืองกรุง ข้าวขว้าวตัวขุนเป็นใ้จื่อเจ้าหล้ากำพราแม่โพสพนางยมคค กิวก็อมดั่งอ้อมแก้วมะเน ไผ

บ่องามเปรียบเจ้าได้แก้วแก่นให้แม่โพสพ นางเต็มอกองค์แอนสง่างแก้วแก่นบ่อไขขา ตาไหลก๊วก็อบ
 คอดกป้องตาตำ แม่่นเจ้าไปตกขำใกล้ขอบฟ้าก็หือมา แม่เจ้าไปอยู่เมืองโพธิยาภิหือมาเตอะนาขวัญ
 ข้าวแม่เอ๋ย ตูจ้านี้มาก็มาแข่งย่ำยิ่งกว่าแก้ว ขอเจิญมาแล้วอยู่กับเล็กกับเย็บ ขอหือเมื่ออยู่กับเย็บหลง
 หลวง แม่่งามปลงมวขมหลวงหมวดเกล้า ขอมาสวยอาหารหมากเมียงเหล่าสุรา ตูข้าตามาสะปะนี้
 นา ๆ ขวักไขว้มีตั้งจันไก่อผู้แดงมีตั้งจันแกงและลาบ ตูข้าขอกราบอ้งเจิญรับกินมีตั้งเหล่าไหจันเมือง
 เทศน์เหล่าวิเศษภูถว มาเตอะนาขวัญข้าวเอ๋ย มามา สวัสดิ์นามะกำเจ้ากำพริ้วแม่โพสพ หือนางหก
 มาถ้วยอากาศหะวิลาศกลางหาว เหมือนตั้งดาวอยู่ยงฟ้าเหมือนตั้งเมฆฝงฝนอง หือเจ้ามากองใน
 เขตตามประเทศไสงาม เดือน 3 เป็นจักป๋อยไฟฟ้าเดือนห้าเป็นจักป๋อยไฟลาม หือมาตั้งขวัญขว้างลิ
 วะหุยาน ขวัญข้าวขางหุบ่องบ่องขวัญเคิมโคก็หือมาเตอะนา ขวัญข้าวเหยแม่่นางโพสพ หือนางหก
 มาคินเคียวอย่าจ้ำขอเจิมนางเจ้าหล้ามาเร็วพลันแต่เตอะ จัยยะตู่พะวังจัยยะมั่งละลั้งๆ จบเรียกขวัญ
 ข้าวแต่นี้ก่อนแลนาเหย

(พ่อหน้อยจันท์ จอมแปง บ้านสันปูเลย หมู่ 2
 หนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่)

คำเรียกขวัญเรือนใหม่

สุนัขขั้ตตั้ง

อุดมโยคยิ่งกว่าวันและยามทั้งมวลแท้ดีหลี
วัน ไท่ก็หมดปลอด
ปีนี้ก็เป็นปีแควนประเสริฐ
พญาจักรเกิดมาเป็นเจ้า โลกก็ปีนี้
84,000 หลังก็ปีนี้
เป็นสาธารณแก่พิวิศาจทั้งหลายฝูงอื่นก็ปีนี้
คนทั้งหลายเกิดมามีพยาธิ
เดือนนี้ก็เป็นเดือนศิลาเลิศ
2 สวรรค์ก็เดือนนี้
เทวดายอขึ้นบันคอยเงินคอยคำแกมตริระเศษฐีกี่เดือนนี้
แก้วก็เดือนนี้
ทุกคตะกระทำการบ่แล้วเทวดาหากมาช่วยคำสมภาร
ปู่ย่าผู้เฒ่าจักปลุกแปลงหื้อลูกหลานเป็นหอเรือนก็เดือนนี้
พ่อค้าได้เป็นเจ้าแก่ไพร่ฝ้ามนครี
เทวดาคิดใจต่อคนผาญคำชูสมภารหื้อได้เป็นเจ้าก็เดือนนี้
ดีหลี

อั้งชในวินนี้เล่าก็เป็นวันดีศรีไชโย

ท่าฝนแก้วตกกลงเวียงเขตุดนครเมื่อก่อนก็มีในวินนี้ กัลปพฤษ์หากเกิดกลางเมืองพาราณสีก็มีในวินนี้
ถ้าหากคำไหลหลงทำหน้ไปพ้อยคินมาสู่ท่าเก่าก็มีในวินนี้ เล่มสาขงข้าของอันเบาพ้อยเต็มคินมาก็มีในวินนี้
ผู้ขายไถนาได้ร้อยไร่ก่อนจ้ไถบังเกิดเป็นคามาทั้งมวลก็มีในวินนี้ ทุกคตะไปกระทำการสวนใส่ไร่ได้นางแก้ว
แตกไขมาไว้ค้ำชูตน

ลวดพันจากกังวลชูล่งก็มีในวินนี้

พี่น้องมาดอมสะสุ่ก็มีในวินนี้

เงินคามีเหลือจ่ายก็มีในวินนี้

ข้าของมีกายในแล้วบ่อกก็มีในวินนี้

จ้วควายมีเต็มคอกลูกเต้าออกเต็มเรือนก็มีในวินนี้แท้ดีหลี

อั้งชในวินนี้ก็เป็นวันดีศรีไชโย

ดีคถึวันก็หมดใส

ก็หากเป็นยอดพญาวันพญายามแท้ดีหลี

เจ้าเกิดมาโปรดฝูงสัตว์ก็ปีนี้

พญาอโศกสร้างธาตุพระเจ้า

พญาอาทนะได้มาฟังธรรมพระเจ้าแล้วรวมไว้บ่หื้อ

บ่ได้ต้องอุบาทว์อันตรายก็ปีนี้แท้ดีหลี

พญาอินทร์ตนประเสริฐได้นั่งแทนแก้วปราบ

พระมหาอาณันทจกก่อแรกสังคายนาธรรมก็เดือนนี้

พญาเวสสันดรหนีจากเมืองแล้วได้คินมานั่งแทน

ได้ถึงยังราชการได้เป็นเจ้าก็เดือนนี้

สองดินเชิญแก้วค้ำก็เดือนนี้

โชติกะเศษฐีได้สวสยสมบัติคิแทนพอกก็เดือนนี้

อันว่าความสวัสดิหื้อสมดังพรข้านี้ชู่ประการแท้

เป็นวันอุดมโยคอันอุดมดี

ข้าของหลังไหลมารวมก็มีในวินนี้

มีมิตรแก้วหมู่สหายดีก็มีในวินนี้

ใครไค้อันใดก็ได้ด้วยง่ายเหมือนคั่งหัวใจก็มีในวินนี้

ข้าช้อยจักแพร่พอกออกมาหลวงหลาย

ส่วนขามนี้เล็กก็หากเป็นขามดี
 พญาอินทร์หั่งศึกต่อลวดผาบแพ้ไอศวรรก็ขามนี้
 เพ็ญแล้วหม่อมราชวงศ์ขามนี้
 แม่บงกไล่เพ็ญข้างพลายสารตัวกล้าก็ขามนี้
 แม่ยักษ์ฉิมหน้าม้า ได้พรหมณ์พ่อค้ำมาเป็นสามีกก็ขามนี้
 เข้มโหดตนมีอานุภาพแพ้นบาศชื่อ
 พญาอินทร์ได้นางหนุ่มหน้าเทวีเจ้าชื่อสุชาคาก็ขามนี้
 ปลุกกล้วยเกิดเป็นเครื่องคำ
 ข้าวของมีแล้วก็จำแถมมา
 เทวดามาปั้น โขลกก็ขามนี้
 พ่อหมองได้คอกไม้ค้ำพญานาคก็ขามนี้
 ชาวเมืองจำปาไปราชนาเอาโพธิสัตว์เจ้าก็ขามนี้
 ขามนี้
 ได้กระทำการอันเป็นมงคลในปีเดือนและวันขามทั้งหมด
 สวัสดิ์แท้ดีหลี
 บัดนี้หมายมีผู้เป็นเจ้าของเรือน
 มาอยู่ในเรือนมงคลหลังใหม่
 ตัดไม้ไผ่คานงคี่
 หื้อเจ้าทั้งหลายได้อู่ที่ขังเท่าที่ขมา
 เป็นมงคล
 หื้อวุฒิเกิดกับตนหมั่นเที่ยง
 คุณวิเศษนาบุญต่างๆ
 ขามเมื่อตั้งแต่ค้ำปู่สังสะข่าสังสิมีแล้ว
 โลกเค้า โศทรหากับันนา
 เอกปีคุดมาตาอัยยะอัยก็เขาะขอนับแต่ค้ำมาถึงยอด
 เป็นจาริตประเวณีมาแต่ปู่สังสะข่าสังสิลงมาแล้ว
 บัดนี้ผู้ก้ำทั้งหลายก็พร้อมกันสันตุนฉันทะมีทุกหมู่ต่างคนต่างข่งรู้ใจ
 จึงชวนกันไปตัดฟันป่า ไผ่ขังป่าติดต่อผัจักขวาน
 ไผ่ผอกวางหักประทัดฟาด
 ขอไม้เครื่องพร้อมทุกเรื่องอันมี
 กล้วยทพรพิพจนุเพ็ญก็ขามนี้
 หม่อมราชวงศ์ขามนี้
 พญาอนุสรราชได้นางหนุ่มหน้าชื่อประภาวดีก็ขามนี้
 เกวัตตพรหมณ์ก็ขามนี้
 ขามนี้หน้าหากเป็นขามดีศรีศุภอันประเสริฐ
 ปกเสาศิงเกิดเป็นลำแก้ว
 ก็มาแม่ขามนี้มา
 พญาอโศกจักได้ปราบชมพูก็ขามนี้
 วิบอกรพิศพรากจากมือยักษ์มาสู่เจ้าวรกิตติกาขามนี้
 ปู่ย่าผู้แต่ปลุกแปลงลูกเต้าหลานเหลนเป็นหอยเป็นเรืออันก็
 เป็นเค้าแก่กริยาลูกเต้าหลานเหลนแห่งตนก็ได้ขึ้น
 สรรพเสาศีก็ยังมีอยู่หลายเหลี่ยม
 สวาธิวุฒิสวัสดิ์คิมหาจักรพรรดิเกิดในโลกนี้ให้ไว้
 ข้างจักถวายเป็นผลมาวาสาแห่งมนุษย์ชาติหากยกขอ
 หื้อตกแต่งก็หากเป็นริศแห่งดานายสืบสายมากับ
 ก็หากเป็นพรหมลงมาลวงแล้วตามอิตตา
 หื้อสร้างฆราวาสสืบมนุษย์ชาติบ่หื้อขาดตามมา
 หื้อเป็นขนาดตามพอครบคาน
 เอาห้องต่องนที่น้ำแม่ใหญ่

- จูดอกใกล้ทำริมชล พากันขนซักลากมาแตะซ้อมถากบูดเคา
 เต่าเลียบัดหมดโตศอกคู่ใส่ไปตามวิสัยแห่งช่างตัดเลี้ยงอย่างตามครุพิณณกันขันใหญ่
 พางเหล้าใส่ขันฟาย
 ตามเลขลายเคยห้างบ่หื้อผิดวังแห่งเครื่องเคหา
 มีนามผลว่าหื้อคั้งแก้ว
 คนิงขุ่นแก้วหื้อมั่งมุลมี
 ผ่นท่าแก้วเกิดปรากฏ
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าสืบบริบรอมของมุลมั่ง
 เหลี่ยม 1 ชื่อมหาธนังนำเข้าของมาสู่สมบัติคู่ทันใจ
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าเงินเชียงครานตราท่าเทือก
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามหาธัญญ์เกิดกับนางเต็มขุ่นเยียววงลั่นชื่อบูท่างจกจ่ายหื้อเททาน
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามหาสมุทราเล็กี่ลุ่มเงิน
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามีเงินล้านคือหมั่งเงินค้ำมั่งมุลหนาเอนก
 จดุดพันนามี่ 4 แจ่งชื่อ โขติแห่งเศรษฐี
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าคระสั๊กมหาธนาวางทุกที่เต็มถ้านถึบคณนา 80 ตรา นับ โกฎิ
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าเมณทกมีสุวรรณมิกคาเรียงรูปค้ำเหลืองรุ่งเรืองศรี
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามิกคาลเศรษฐีทิพถัมภ์ประภาติเรียกสู่งเงินค้ำคู่เต็มฉาง
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าธัญญ์ไชยเยียววางแสนสวยเงินค้ำช่วยแสวงหาเต็มฉรวาบูท่างจ่าย
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าไม่ชมพุหมายทวีปใหญ่
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าไม่ยังเถื่อนมาเป็นมงคลหื้ออูมิเกิดกับคนทุกเมื่อ
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าอูดมั่งกลเทศอูดมดีประคองคังจินตามถึท่อนแก้วข้อมหื้อแล้วค้อค้ำปรารธนาแก่เจ้าเรือนชูสิ่ง
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามหาธนาสิทธิค้ำยังเพื่อหื้อเจ้าเรือนได้อู่หมั้นสุขเสถียร
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามหาธนิข้อมหื้อกระทำเพียรหื้อเจ้าเรือนได้ถึงสุขมากบ่หื้อถ้ำบากอนทราย
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามหาธนังข้อมหื้อมีเข้าของหลายมุลมั่งอันใหม่หลังไหลมา
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามหาเศธาข้อมขงขวยหื้อเจ้าเรือนมีอานูภาพหื้อผาบแพ้เจ้าเล็กศัศรู
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าปริ โกฎิคาเต็มฉรวาบูท่าง
 หยังพสุธถัมภ์กานถัมภ์กานแต่งหื้อขอยกอนันตาคณมุดมั่ง
 ก็มาปกรังแรกบ่หื้อผิดแผกวันดี
 อูดมั่งกลนาทีวิเศษว่าหื้อเป็นกระบวนเศธรมของ
 เงินค้ำขังศึคูล
- พาทันขนซักลากมาแตะซ้อมถากบูดเคา
 ทรุถัมภ์งเสาเหลี่ยมใหญ่เรียกชื่อใส่ว่าเสามงคล
 รุกขชาติเหลี่ยม 1 ชื่อว่าเสานางเป็นคุณถ้ำเลิศ
 เต็มแถมยศถ้ำเลิศเข้าของเกิดเนืองนอง
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าเงินล้านข่งแสนค้ำ
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าอโนชัยแล้วพองเต็มทั่วห้องมุกดาหาร
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าเงินเต็มฉางปัฐบปางสักเทื่อ
 คำข้อมอมทรายปูลาหลายคาขออกมาหื้อ
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่ามหาชลธราไหลถลันชลมณถึยศเศกถันดี
 เหลี่ยม 1 ชื่อว่าชติลมหาชณะกเขตถัน โกฎิเวดเต็มฉาง
- หังเสาค้ำเสาท่างเสาสูงค้ำชื่อชูเหลี่ยม
- ถัพสะเคือค้ำปุ่นตั้งเวงจุงสุบสอด

ทุกเหลี่ยมรอดปลายตง
 ตีเหวนบเถียว 2 พาย
 กำเขอนยายและคู่โยคำหมู
 มุงกาหน้าเครดาชและกอนชายอาจคันบวย
 ทังฝ่ากับหน้าฟ่างพะนัคคั้งแต่จตุรา
 ทักที่เข้าที่ออกไว้ประตุติตรายนตร์มุงทงาค
 เครื่องดงนูปผาเจือ ใบแปบ
 โสกาพรณคูอาจหื้อได้ว่าเคหาราชเรือนหลวง
 ปริปุณณาเรือนมงคลก็แล้ว
 กระทำการทังหลายฝูงใดก็แล้ว
 ก้อน 1 มีชื่อว่าแก้วสมบัติมหลัง ไหลมาเท่าเที่ยงหมั้นรอมทันชะคือเต็ม
 พริกเกลือปได้ชื่อท่านก็หากต่างมาขึ้นชอถวายนหินหื้อทุกอัน
 ก้อน 1 ชื่อว่าดวงคำตันคำชะลักคักฝูงสาวรักท่านช่อมรอมหอบฝ้ามามาหาคำชู
 ก้อน 1 ชื่อว่าเงินเต็มแสนคู่สั้งมันช่างเรียกหามาสู
 แม่นว่านอนหลับอยู่ก็ได้เข้าของมั่งมูลมา
 มันช่างคั้นชองมาหากินหนูก็เอาขึ้นมาโรงใหม่
 ครกสากพาดักคัลลี
 แหวนเงินคำครบชูเยื่อง
 อุดมสมบัติหื้อเสมอคังอุดร โขทวีปทัง 3
 ของมงคลมีมาก
 มีทั้งสินาดหอกดาบ
 ก็เอาขึ้นมา โรงใหม่นับเสียงเท็ดหลี
 คำปากข้าอันนี้ว่าหื้อมีก็มี
 ว่าอันใดก็สมคั้งคำปากข้าชูถึง
 หื้อสุขทังอันไปและอันอยู่
 หื้อสุขทาสาทาสี่เชื้อ โคร
 อุดมล้ำยิ่งได้คี่มาอยู่หอ โรงแก้วมิ่งมงคล
 ฝูงอยู่ใน โรงชุนคนน้อยมาก
 ก้อย่าหื้อมีใจ โขคเตียด
 หื้อได้รัยักกันกับทังพ่อและแม่

ใสทังชื่อแปสุบเคี้ยว
 แหนบหน้าหลังหมายตาโลกอุลาภ โชคดูพราย
 กะแลหลบกอนเข้าตั้งคาควพลบจองอวบฉายา
 บ่หื้อมีที่ซำยจ้วยขวย โงกงอนสักแห่ง
 ช่มพิงหน้าเป็นมอก
 ต้องหื้อเป็นรูปเงาขงกงซอน
 มาบหื้อเป็นแสวแฉวเลนเนบเครื่องวัลย์
 เป็นผิงทองสันสรรับ โชคใหญ่วุติเสี้ยง โสภโรคา
 ก็จิงจกมาตคแต่ทังเตาไฟ
 จิงจกฝิงยังก้อนเส้าแก้ว 3 ก้อน
 มีแมวแก้วแมวลายหลวงตาทังสอง
 มีทังหม้อนึ่งไหข้าว
 ทังหม้อแกงแก้วทิพย์
 ของทิพย์เกิดทันใจ
 เกิดเสื่อผ้าเครื่องควรรทรง
 เข้าน้ำหากหลวงหลาย
 เพ็กแสงแก้วมีชูเยื่องอันเป็นเครื่องมงคล
 ว่าอันใดก็แม่นคำปากแห่งจำแก่นแควนยาแยง
 หื้อเจ้าทังหลายสุขล้ำยิ่งกว่าพายหลัง
 หื้อสุขทังหมู่ลูกเต้าและญาติกา
 ใสส้อย โสคอภิรมย์ใจ
 กับภริยาถูกหลานตน
 มีหัวใจและคำปากก็หื้อเสมอกัน
 อย่าหื้อมีคำสึมเสียดใจคำ
 ช่างม้าหมูจัวควาย

เดินไปหาเวียนหมั้นคองยิ่งนัก
นั้นจึ่งจักมีเที่ยงแท้คือหัตถ์

สัพพชอุ้นชูเอียง
ตวันักทอะ

(ศรีเลา เกษพรหม จากหนังสือประเพณีชีวิตคนเมือง
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2538)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ภาคผนวก ง

วรรณกรรมพิชิตกรรมเกี่ยวข้องกับเรื่องขวัญโดยอ้อม

คำปิดเคราะห์

โอมสัพพัตถิตถุสัมพทา	สัพพะ โรคา สัพพะอุบาทว์
สัพพะพยาธิอันตราย	เคราะห์ทั้งหลายเคราะห์พาวายชีไซ้
เคราะห์หิวปีฎุกต้อง	เคราะห์พี่น้องมาเยือน
เคราะห์ในเรือนต้องด้าย	เคราะห์ย้ายย้ายพามี
เคราะห์ไ้ไรนามีปูเฝ้า	เคราะห์ปู่เฝ้าฝากครัว
เคราะห์จิวควายตัวกล้า	เคราะห์ข้างมาต่อชน
เคราะห์กั้วกลเป่นถ้อย	เคราะห์ปีเดือนวัน โกรธใหม่
เคราะห์เจ็บเคราะห์ไข้เคราะห์หนาว	เคราะห์เมื่อคืนเมื่อวัน
เคราะห์พากลั่นหาอยาก	เคราะห์กวนเคราะห์กัมม์
เคราะห์เมื่อหลับเมื่อตื่น	หลับขื่นเป่นฝัน
เคราะห์พายหลังอย่าได้มาถ้ำ	เคราะห์พายหน้าอย่าได้มาจาก
เคราะห์ทางวันตกอย่าได้มาเฝือ	เคราะห์ทางเหนืออย่าได้มาต้องมาถูก
เคราะห์วันนี้วันพุกจูงหื้อหนีไกล	หื้อหนีไฟตามพระอาทิตย์พระจันทร์
ยังการฟ้าเลี้ยงแผ่นดินสูง	จูงหื้อตกไฟกับพระพุทที่ปากวังกงสังค
จูงหื้อหนีไฟตามพระพรหัสที่ขุคันธร	แอ้วเหล่นเทียวแ่ววันสนุก
จูงหื้อหนีไฟตามพระสุกรที่ป่าดงมีดเส้า	ที่พระพุทเจ้าบไว้ศาสนา
จูงหื้อตกไฟตามพระเสาร์นาคาห้อมหย้า	ได้ขอบฟ้าอุครกรู
จูงหื้อตกไฟตามราหูอสุรินทไอสวรร	เคราะห์ต่างๆ นานาจูงหื้อตกไฟในวันนี้ยามนี้
ตั้งแต่วันนี้ยามนี้เป็นต้นไฟ	อยู่ที่หื้อมีชัยไฟที่หื้อมีโชคมีลาภ
ปราบแพ้ข้าเสกสัตว์ทุกเยื้องทุกประการ	จูงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี

ชยตุ ภว ชยสุภมจกคฺ ชยโสตุถฺภวนุตเต

(ไข่มุก อุทยาวลี ในหนังสือที่ระลึกในงานครบ 90 ปี

คำสืบทะตา

หน้า 1

บุคลลหญิงชายกฤหัสถ์นักบวช อยู่ป่วฒิจำเรณู เจ็บใหม่ใช้หนาวปสว่าง บ่หายก็ดี มักเป็น
 ถ้อยเป็นคำได้ตกได้เสียดังอัน

หื้อแบ่งสวทวงอัน 1 ใหญ่ แล้วเอาไม้มาไขว้หื้อเป็น 9 ตา แล้วใส่เครื่องพร้อม คือว่า 1 ตา
 หนึ่ง 4 ช่อ แกงส้ม แกงหวาน กลัวยอ้อย ลูกส้ม ของหวาน ชื่นปลาอาหาร หมากเมียง พลุ
 ยา คีลา พร้าพร้อม 1 ตาหนึ่ง 4 ช่อ ทั้งหมด แล้วแต่งขันอาจารย์ผู้จักส่งนั้น หื้อมีข้าวเปลือก
 ข้าวสาร เทียน 4 คู่ ผ้าขาวผ้าแดง เงินเฟื้อง 1 หมาก 3 ไหม 3 ก้อม ข้าวตอก ดอกไม้ กลัวย
 อ้อย ใส่หื้ออาจารย์ผู้จักส่งนั้นเถอะ ขันตั้งเอาทั้งหมดแลบ้านเมือง

หอเรือนไร่นาคามเขต คำขายหอดแห่งบ่เหมือนดังเมื่อก่อน ชื่อว่าชาตาขาดเสียดแล หื้อมี
 บอกรน้ำบอกทรายข้าวเปลือก

สารลวดเบี้ยหมากพลู ลวดเงิน คำ สาตใหม่ หม้อใหม่ น้ำตันใหม่ เสื้อผ้าใหม่ หน่อกกล้วย
 อ้อย ข้าวไม้ค้ำศรี ครั้นบ้านเมือง หื้อมีเบี้ยหมั้นหมากหมั้น

เงินพันคำร้อยราชวราแดง ครั้นขุนนายเบี้ยพัน 3 หมากพัน 3 เงิน 3 ร้อย ตามกระกุลย์เถอะ
 แล้วสุคติพยอมต์อันนี้ว่า สุนนตุ

โภณโตชินชินาตถ นาคาจครุฑธาตสสุวาตี เชนเทวราชา

จตุโลกปุปาลา ยสมาวจัน

อิทานิปรคณั ปุรโตอาสิ ทกขิณ เมตตสุตคั อากาเสสทหน้ออาสิ

เสสาปการสนพิตถว

นตุ ลทุธิมนนตุเจ อารกษาเทวดา สหสสปริวารา สุชีตถวณตุ

ปารกาจพหู มหานรินโท การิเก

มหาเจติเย เขตวนนมหาวิหาเร ปุพพารามทกขิณเรราม

ปจฺฉิมเรรามอุตตฺตเรราม อา

รกษาเทวดาสพฺพโส สหสสปริวารา สุชีตถวณตุ โวปารกา

จาตุมหาราชิกาเขตวนนริ

เป เวพฺพวนนมหาวิหาเร กปฺปิลวตฺตุมหาวิหาเร อิลิปคฺตเน

มหาวิหาเร กุสลินารายมมหาวิหาเร

อารกษา กาเทวดาสพฺพสา สหสสปริวาราสุชีตถวณตุ อิมสมิ ชมฺพ

ทิเปสพฺพสหเจติยั สพฺพวานิมิ

เสฏฐ์ สมโพธิรุกขกา เทวตา อุตตรทิส อุปาสกาน์ อุปาสิกาน์
 อารามิกาน์ สหุเพสตุคาน์ อาร
 กุขกาเทวตา สหุเพสหัสสปริวาราสูจิตาภวนตุ อิมสมิอากาศเสเส
 กกร โหจอิมสมิตาเมอรณญเญ อี

หน้า 2

อิมมิชนปเทอมร โคหมสมิสกกรฎฐเญ อารกุขกาเทวตา
 สหุเพสหัสสปริวาราสูจิตาภวนตุ มหาฟูปา
 ราโมนาม มหาวีหาระ ปรัทฐิตตวิหาระ อารกุขกาเทวตา
 สหุเพสหัสสปริวาราสูจิตาภวนตุ อ
 ภยวิหาระ เระตวเนจ อารกุขกาเทวตา สหุเพสหัสสปริวาราสูจิตา
 ภวนตุ มหาราชาคูลาอา
 ลลลลิต มหายกุขเสนาปติกา อิตาเทปเทวตา กุมมารีภคตติ
 กุมมารีกาจ โสจ สหุเพสหัสสปริ
 วาสูจิตาภวนตุ สุม โนเทวตาราชาโน เจปชชาปตติเทวราชา
 ยโสเทวราชาจ วรุ
 เณเทวราชาโนจ สหุเพสหัสสปริวาราสูจิตาภวนตุ อิมสมิเสนาสโน
 อารกุขกาเทวตา สหุเพส
 หุสสปริวาราสูจิตาภวนตุ อิมสมิอากาศเสเสกกร โห อิมสมิตาเมอรณญเญ
 อิมสมิชนปเทเคหา
 อิมสมิสกกรฎฐเญ อารกุขกาเทวตา สหุเพสหัสสปริวาราสูจิตาภวนตุ
 มลุปามรา เมมมววิหาระ
 ปรัทฐิตตวิหาระ อารกุขกาเทวตา สหุเพสหัสสปริวาราสูจิตาภวนตุ
 มหาราชาคูลาจอล
 เสติ มหายกุขเสนาปติกา อิตาเมเทมิเทวตา กุมมารีภคตติ
 กุมมารีกาจ โสจ สหุเพสหัสสปริวา
 ราสูจิตาภวนตุ สุม โนจปชชาปตติเทวราชา ยโสเทวราชาจ รุณ โณ
 เทวราชาโนจ สหุเพส
 สหุสปริวาราสูจิตาภวนตุ สุลาหกาเทวา วชุน โณเทวปุตโต
 สุริโย เทวปุตโต จนนโเทวป
 ตโต สกโกเทวปุตโตว สุริน โหจ สหุเพสหัสสปริวาร

สุธิดาภวณฺตุ เยจนาคํราชา โนจลถาวา
 วโฆรวิสทลาหฺลํ อปฺเปกฺขาสม โหสิทฺทชฺตฺรณฺฐา มหาราชาวิรุพฺพโก
 มหาราชาวิรุปกฺโข ม
 ทาราเวสฺส อฺนุปลนาย อฺปฺปนฺนาสฺสโรคาวินาย อฺปฺปนฺนสฺส
 อฺปฺวสฺส อฺปฺรฺนสฺส อฺปฺโสทกฺขสํ นิมิ
 ตติเทวน เปกฺขมเสกฺขา สพฺพสทฺสปรึวาราสุธิดาภวณฺตุ
 ปฺร โนสพฺพเพรหฺมามหายกฺขาเทวา นาคาอิม
 พรหฺมุโนมยสิทฺธิ อิมสฺมิ ปฺริตฺตํเตตฺสยฺน ปฏฺิถสฺสาย อมฺหากํภิกฺข
 สงฺฆสฺส อฺปาสกสฺส อฺปาสิกสฺส กฺมา
 รกานํ อารามิกานญจ สพฺพสทฺตาสุธิดาภวณฺตุโว คถาสีบชาตา
 บ้านเรือนแล ครั้นสืบแล้วหื้อส่งเคราะห์เสีย
 หื้อแบ่งสะทวง 4 อัน ใส่แกงส้มแกงหวาน หมาก เมียง พลฺู ยา ดอกไม้ เทียน ข้าวตอก ชัน
 ปลาอาหาร ลูกไม้ กกล้วย อ้อย ช่อแล อันแล 8 ข้าว
 ลูกข้าวสาร 8 ทั้งมวล พร้อมแล้วตั้งขันผู้จักส่งมีเบ็ยพับ 3 หมากพัน 3 เงิน 3 ร้อยบาท ผ้า
 ขาวผ้าแดง ข้าวตอกดอกไม้ เทียน 4 คู่ตั้งบู (ชา)

หน้า 3

อาจารย์เถอะ แม้ผิดผีฟ้าผีแดนก็ดี ผีนร้ายก็ดี สรรพเคราะห์ทั้งมวลก็จักร้างชะแล หื้อสวา
 ทธิยายมนต์อันนี้ว่า โอมสิทฺธิการคฺรฺบวาอาจารย์ถูกกล่าวไว้ว่าข้าวตั้งบูชากู จักแก้เคราะห์ผู้
 ใหญ่ต่อเรือนแลบ้านคน มีเคราะห์นอนคื่นผีน ร้ายอย่ามี เคราะห์ฝืนจูงจ้วงควายอย่ามี
 เคราะห์อันเป็นหนักอย่ามี เคราะห์ลักเป็นไช้อย่ามี เคราะห์ไข้เด้มาไชอย่ามี เคราะห์เป็น
 หนักท่านลามอย่ามี เคราะห์เป็นความท่านไต่อย่ามี เคราะห์ท่านไต่ถ้อยแถมคำอย่ามี เคราะห์
 ไปค้าท่านลักของอย่ามี เคราะห์นอนคื่นผีนหลากอย่ามี เคราะห์ฝืนชีเรือชีแพว้ยท่อย่ามี
 เคราะห์ฝืนนอนป่าช้าอย่ามี เคราะห์ทั้งหลายมวลฝูงนี้ จักเอาไปหื้อแก้สุหลากเอย
 อ้ายสุทั้งหลายเจ้าทั้งหลายจูง—มาเอาแกงส้มแกงหวานทั้งเครื่องพร้อมกล้วยอ้อยหมากพลู
 ชันปลาอาหารช่อ ทูง เทียน ดอกไม้ ลูกส้มของหวาน เครื่องบูชาฝูงนี้หื้อพร้อม หื้อเคราะห์
 พ้นจากภรวาส เข้ายเรือนที่นี้เถอะ โอมสิทฺธิการ พุทฺธพฺพสฺสวาหาย เคราะห์นื้ออย่าหื้อ เสียวั
 ควายยังคอก เคราะห์นื้ออย่าหื้อเสียยังข้าคน เคราะห์นื้ออย่าหื้อเสียตนแลเสื่อผ้า เคราะห์นื้ออย่า
 หื้อเสียลูกรักเมียแพงหมูข่า เคราะห์นื้ออย่าหื้อเสียของ เคราะห์นื้ออย่าอยู่ประคู้ที่เข้าไป
 เคราะห์นื้ออย่าอยู่ชีไฟไหม้เข้า เคราะห์นื้ออย่าอยู่ที่หมูข่าวแกงกิน เคราะห์นื้ออย่าอยู่ห้วนอน
 เคราะห์นื้ออย่าอยู่หัวลึกที่ทัยโพย เคราะห์นื้ออย่าอยู่ตีนคั้นไคที่ชัน เคราะห์นื้ออย่าอยู่ลี้ได้ตั้ง

อย่างนั้นได้ดูน เข้ามาบูชาเครื่องเท่านั้น หื้อเขาทั้งหลายอยู่ดีมีสุขต่อเท่าต่อเท่ากว่าพื้นทั้ง
หลาย

หื้อเขามีจัวควายเต็มคอก หื้อเขามีข้าวช้อยออกเต็มเรือน ตีกลองเงินทองคำ อุ่นเกล้าเป็นเจ้า
จ่ายสมบัติ หื้อมีมาด้วยวันป็นมาด้วยมือ หื้อมีเงินคำเต็มไห หื้อมีข้าวไร่เต็มเรือน หื้อมีอายุ
ยืนต่อเท่า หื้อมันเที่ยงเท่าดังเขาสิเนโร ตกน้ำอย่า

อย่าหื้อไหล ตกไฟอย่าหื้อไหม้ เข้ามาบูชาด้วยเครื่องเท่านั้น สูงง้วนกันเอาไปกินทั้งแกงส้ม
แกงหวานแลกล้วยช้อย พร้าพร้อม ทั้งข้าวเกลือเล็กแล้วบูชา หื้อเคราะห์คลาดกลางจาก
ฆราวาสหยาเรือน หื้อเคราะห์ตกไปด้วยไฟ ไหลไปด้วยดิน เคราะห์ลืบปีอย่ามาแต่
เคราะห์ 9 ปี อย่างมาไซ โอมหนูหนูสวาทหาย โอมโกตมาตยสวาทหาย โอมกถิรายควรรสาปา
ตยสวาทหาย โอม

รายปริวารายสวาทหาย โอมยตุคนสุส สพพยสุสสุตยสวาท

สถานติมหาสถานติสวาทะ สังกะเลในทิศทั้ง 4 เถอะ

พ้นจากเคราะห์ทั้งมวลแล ที่นี้จักกล่าวบูชาจตุรงค์ก่อนแล หื้อตั้งขัน 50

ก๊ีบ 2 บาท ก๊ีบเฟื้อง 1 หื้ออย่าหื้อหิวหอด แท่นอ หมา 1,300 เบี้ย

บูชา มี 1,300 ข้าวดอกคอกไม้ เทียน 4 คู่ หม้อใหม่สาตใหม่ น้ำคั้นใหม่ ลวดเงิน ลวดคำ ตั้งค่านี
แล้ว จาล่วงสุดไปหื้อมีเบี้ย 300 หมา 3 ไหม อย่าหื้อชวดแท้

จตุรงค์ เนอ บุคคลผู้จัดชุดหื้อชำระเนื้อคนเสียบ แล้วหื้อนั่งเหนืออาสนะเย็บะสุด ผู้เป็นพยาธิหนัก
นั้น หื้อนั่งอยู่ที่สะทวง 4 อันนั้นแล้ว พระ

ทั้ง 4 กิติ คนกิติหื้อเอาเครื่องขันตั้งนั้นแก้ง 1 ก๊ีบผ้า 3 เอาส่วน 1 บ่เอานี้ แพ้ตัวแพ้ได้ สะทวง 4
อัน หื้อมีช่อตามอายุเคราะห์ชู้ตัว ข้าว

หน้า 4

คอกคอกไม้เทียนใส่คู่ช่อ แกงส้มแกงหวานขึ้นปลาตบ หมา 1 เบี้ย พลุ ยา กล้วยช้อย หมา
ไม้ ลูกไม้คู่ อายุเคราะห์ชู้ตัว ปั้นรูปราชสีห์ ใส่ขัน 3 ปั้นรูปครุฑขัน 1 รูปนาคใส่ขัน 7 รูป
ช้างใส่ขันราหู แล้วขัน 1 วันออกแจ่งเหนือแล้ว อังคารไว้วันออกแจ่งได้ 7 วัน ตกแจ่งได้ 1
ไว้วันตกแจ่งเหนือแล้วจึงกล่าวว่ดังนี้ จตุรงค์มหาราช คุรา

พระยาเคราะห์เจ้าทั้ง 4 อัน ทัยเวตท้องทวา ทศ 12 รวยสี่คือว่า 1378 เจ้าทั้งหลายได้มาถูก
ลัคนาแลนา เจ้าชาตาผู้มีชื่อ ดังนี้ชั้นต้นชั้นกลางชั้นปลาย เราก็บรรู้ว่าเจ้า ทั้งสี่คนมาบิเบเบียน
กระทำร้ายหิงสรวาวิ แก่เจ้าชาตาผู้มีชื่อ ดังนี้จึงจักได้แต่งแปลงตามเครื่องพิธีกรรมบูชาด้วย

ปัจฉิมมังสังรุกษผลานานาต่าง ๆ แกงสัมแกงหรวานบ่ซำกแกงหรวานบ่ ซ้ำวน้ำภาชนะอาหาร
หมากพลูช่อทงทั้งหลายฝูงนี้ เราก้แต่งแปงหื้อตามประเวณีอันมีกับโลก หื้อเจ้าทั้งหลายได้
บวร โภค ตามเพ็งใจ เจ้าทั้งหลายจูงมารับเอาเครื่องพลี

กรรมบูชา ด้วยคนตามหนเจ้าทั้งหลาย อันอยู่นั้นชูตนชูตัว ได้เดินได้ บวร โภค แล้วจูงจักหื้อ
เจ้าชาดาผู้นี้หายอุปีทวกังวลอนทราย พยาธิโรคาเคราะห์นาม แล้วจูงหื้อมีที่มาอายุวรรณ
สุขพละยิ่งยอกกว่าเกล้า บ่เท่าแต่นั้นเจ้าทั้งหลายจูงมาฟังยังคลา
อันเราจักกล่าวหื้อรู้แจ้งแก่ทางกินแก่เจ้าทั้งหลายบัดนี้เถอะ แล้วสูคยันต์ทูนัน 3 รอบ แล้ว
ว่า โอมอาทิตตย

จตุรคเทวดา โอมจตุรคเทวดคณายสหปริวาราย เอหิเอหิอาคจฺสนตุ

อิมอาหารโกชนคณฺหฺนตุ ภูณฺชนตุ

ปีวนตุ ขาทนตุ อิมพลิกมฺมํ สพฺพพฺยาธิวินาสฺสนตุ

เสขฺยถิทํหฺนุหฺนุสฺวาหาย 3 ทีเปาสะทวงหั้นเถอะขัน 1 แล โอมอํการ

จตุรคเทวดา โอมอํการจตุรคเทวดาคณา สหปริวาราย

เอหิเอหิอาคจฺสนตุ อาสเนนีสินฺนตุ ปริภุณฺช

นตุ ปีวนตุ ขาทนตุ อิมพลิกมฺมํ สพฺพพฺยาธิวินาสฺสนตุ

เสขฺยถิทํหฺนุหฺนุสฺวาหาย 3 ที องฺการแล โอมโสรีจตุรคเท

ดา โอมโสรีจตุรคเทวดา สหปริวาราย เอหิเอหิอาคจฺสนตุ

อาสเนนีสินฺนตุ ปริภุณฺชนตุ ปีวนตุ ขา

ทนตุ อิมพลิกมฺมํ สพฺพพฺยาธิวินาสฺสนตุ เสขฺยถิทํหฺนุหฺนุสฺวาหาย

3 ทีเส้าแล โอมราหู จตุรคเท

วตา โอมราหู จตุรคเทวดคณา สหปริวาราย เอหิเอหิอาคจฺสนตุ

อาสเนนีสินฺนตุ ปริภุณฺชนตุ

ปีวนตุ ขาทนตุ อิมพลิกมฺมํ สพฺพพฺยาธิวินาสฺสนตุ เสขฺยถิทํหฺนุ

หฺนุสฺวาหาย 3 ทีเปาสะทวงเถอะ 1 แดงคอกคำ

คถามนฺคํน้ำ 3 แดง สลัก 8 7 คำ 10 1 หม่น 12 แล

โอมโมโล ปโมนรายนสนหาย อนคฺคสนภฺย พุทางคัปปุสฺส

คัปป โลก คยวสฺส สทสน สวสทพฺม มนฺคํน้ำหื้อกิน

ครั้นหว่านผิอาร์กษ์ ครั้นหยาดผิยักษ์กับถูกตุ ครั้นสมผิปิ้ง

ครั้นจ้างผิพราย ครั้นแผด ผิทะเล

หน้า 5

สูดอน สุมาตเมกนเตสโย ยาสาอาพาธา สงฺเขนสมมตา
 สมานล้าสา เอ
 พยธิ กุโปสธา ยทิสงฺฆสฺส ปตฺตคฺคฺลฺสฺสโม ค้ออาพาริ
 สมุหนะยฺเย เอสาณคฺคฺติ สุณา
 ตูเมกนเตสโย ยาสาอาพาธา สงฺเขนสมมตา สมานล้าสา
 เอกุโปสธา
 สงฺโม ค้ออาพาริ สมุหนติ ยสฺสายสุมา โตขมติ เอสาอาพาธา
 สมุหมา
 โฏ โสตุณฺหสฺส ยสฺสเนกขมติ โสกาเสยฺเย สมุหมาฎา
 สาอาพาธา สงฺเขน
 ขมติสงฺฆสฺส ตสุมาตฺตฺตฺติ เอวเมคฺคฺคารยามี 3 ที
 นงสพฺพสตรฺรตฺตย สหุโรจเวต
 นาวิรสฺสเตน วิรสฺสเตน วิรสฺสเส วิมผลพลลวิทฺธิสฺสิตฺวา
 พุทฺธเตเชน รมฺมเต
 เชน สงฺฆเตเชน นโมพุทฺธสฺส นโมรมฺมสฺส นโมสงฺฆสฺส
 พุทฺธรูปิ สหสฺส
 เครกฺขนตฺต ราชกฺย โจรกฺย อุกกกฺย อมนุสฺสกฺย
 สพฺพสตรฺร สพฺพสปรฺกยฺ ส
 พุทฺวินสฺสนฺติ สพฺพพยาริวิณสฺสนฺติเตเล ภยวินาสกแล
 นุคคฺลคฺคฺไคเป็นพยาริหนักคฺงอัน แลจกฺคฺค
 ถอนพยาริคฺงอัน หื้อคฺงคฺเรื่งบุขาร้าขาวร้าคฺง เบี้ย 1,300
 หมาก 1,300 เงิน 3,003 บาท เทียน 2 กู่ หื้อมีคฺน 4
 สูดเอา ก้อนมาไว้หั้น ครั้นสุด 3 รอบแล้วเก็บเอาคฺน 4 ก้อนนั้นแล้วหีน
 อย้าปากได้ปากจิมไผเถอะ อยัไซวิหิ
 ขวัญ สติ อยัไซวิเหเรติ อยัยฺกไซวิเหเรติ อยัยฺกไซวิหิสติ อยัยฺกไซนฺมฺญา
 นฺติ กคฺคเมสยฺกขานํ ปตฺตินิ มหาเสนาปตฺตินิ อธิโสทรฺร
 เณจการทว้าไซ ปตฺติจนฺทโนกาม
 เสฎฺฐโฐจ กิณฺณณฺฑนฺนิณฺณฺฑจ มหานาโร โอบเมเยยจ
 เทวปฺตฺโตจ มากริ กรุณฺณา

เทวปุศุโคตร ปณจเกสรราชวณ โณเทวปุศุโค เกสขช้เทวนมุตตม
 สุจีทิมายกา โหนติ

หน้า 6

สุจีสทา ทานสีลา เอเคนสจจวชเชน โหนตุเตเชยขมจคค

ดาวเทวสุสเน ภควาสจจขตทานเต เกโท

สุขา อาทิตเรคาทาเวพพุเชนธเมนสงเขน เชยขมจคค

ขันตั้งหมาก 2 ขด เทียน 2 คู่ เงินชีก ข้าวสารพัน 1 พลุ

ลอยเคราะห์

มัด 1 แด่ สูดเอาขวัญ ผียักผีสังเอาไว้ก็ได้เลี้ยงแด

บุคคลผู้ใดเป็นพยาธิ ปรุ่สว่างปรุ่หาย กินยา ก็บ

รูนัน หื้อได้ลอยเคราะห์เสียเถอะ หื้อเอาเงินค้ำเหล็กทองชินหยก

ผมเล็บทั้งขาว ข้าวเปลือกข้าวสาร แล้วยหื้อ

เอาผ้าขาวหื้อเครื่องทั้งหลายฝู่งนั้นแล้วยหื้อเอาฝ้ายเส้นยาวทำวาผูกเป็น

พยาธิ นั้นเอาคู่อายุเหลือห้าตี เอาเงิน

1 มามัดกับหื้อเครื่องทั้งหลายฝู่งนั้นแล้วย เงิน 1 หื้อผูกสุคนั้นกำไว้แล้ว

ผู้เป็นพยาธิ นั้น เอาตีนตียบหื้ออันนั้น แล้วยหื้อสูดว่า

ตั้งนี้ นวรดน้สงกาท้ นวคฤณน้ นราสพุก้ นรานาถ้

ปโยกาถ้ นวพุทฐ้ นนามิห้ สพุทตุละ

สพุททา สพุทโรคา สพุทพยาธิ สพุทอุปปาทอนตราย

เคราะห์พาวยเจ็บไข้ ก็หื้อหนีไปในวันนี้ เราะห้จีร้าย

แรงมิ ก็หื้อออกหนีไปในวันนี้ เราะห้หัวบิถูกทาง ก็หื้อออกหนีไป

ในวันนี้ เราะห้ผู้อ้างคาชน ก็หื้อออก

หนีไปในวันนี้ เราะห้ท้ยหน ถูกต้อง ก็หื้อออกไปในวันนี้ เราะห้

จ้วควายตัวกล้าก็หื้อออกหนีไปในวันนี้ เราะห้

ช้างม้าลารอม ก็หื้อออกหนีไปในวันนี้ เราะห้ตอมตุนอกบ้าน ก็หื้อออก

หนีไปในวันนี้ เราะห้แกมหย่านจนตาย ก็

หื้อออกหนีไปในวันนี้ เราะห้หลวงหลายเท่าช้าง ก็หื้อออกหนีไปในวันนี้

เราะห้อยู่อย่างคนชน ก็หื้อออกหนีไปในวัน

นี้ เราะห้ก้งวลด้วยถ้อยคำ ก็หื้อออกหนีไปในวันนี้ เราะห้ใหญ่่น้อย

มียาม ก็หื้อออกหนีไปในวันนี้ เราะห้อยู่ต้องประตุเรือน

ก็หื้อออกหนีไปในวันนี้ สพุทตุตสพุททา สพุทอุปปาทอย่ามาใกล้

จูงหื้อหลักเว้นหนีไกล หื้อหนีไปตามพระ
 อาทิตย์แสนขอก หื้อออกไปเติมพระจันทร์นอกจักรวาล หื้อออกหนีไปตาม
 พระอังคารที่ฟ้าเลี้ยงแผ่นดินสุด
 หื้อออกหนีไปตามพระพุธที่ฟ้าตั้งสังข์ หื้อออกหนีไปเติมพระพลุหัสที่ฟ้า
 ตั้งเมืองเย็น หื้อออกหนีไปเติมพระศุกร์

หน้า 7

ที่เมืองเย็นมือเศร้า ที่พระพุทธสถิตยไวกาสนา หื้อหนีออกไปตามพระเสาร์
 ที่น้ำค้างหย่อมหญ้า นอกฟ้า
 อูครโข หื้อหนีไปตามพระราหู ตกท้องแทนแคว้นไอศวร สิบปีอย่าหื้อ
 มาใกล้ 9 ปี อย่าหื้อมากลาย สัพพตถ
 สัพพทา สัพพอุปัทววินาสสนตุ โอมหุหุหุสวาทาย
 แล้วเอาใส่สะทวงไหลน้ำเสียดะ สะทวง
 นั้นหื้อใส่เครื่อง 4 แกงส้มแกงหวาน ชันคิบปลาคิบส้มหวาน
 ข้าวตอกคอกไม้ เทียน แลอันแล 4 ซ่อคำ 4 ผืน แล
 ชักเอา แล้วชักชักเอาโซคมาว่าดังนี้ ศรีสวัสดิโซคชัยมีล้ำเลิศ โซคพงศ์พันธุ์
 ชาติเชื้อหื้อเข้ามา โซคริ่งเรือ
 โซค เป็นดีหื้อเข้ามา โซคเศรษฐีไว้เข้าของหื้อเข้ามา โซคชุ่มมือมียามหื้อเข้ามา
 โซคหลามไหลมาใส่หื้อเข้ามา
 โซคหลับได้เงินหมื่น โซคตื่นได้คำแสนหื้อเข้ามา โซคบ่เกล้าวกลายคล้อย
 หื้อได้สาวหนุ่มน้อยมารอม โซคคอมดู
 อยู่ท่า หื้อมีข้างมือลามารอมพราพร้อม หมู จัวควายหื้อมา สุขสบาย
 เทียงเท่ากุมเท่า หื้ออายุเจ้ายืนพันปี
 สมบัติมีบ่ไร มีทั้งเล่มเสื่อผ้าแลเงินคำ จูงจำคำขำนี้ไว้ หื้อเจ้าได้อยู่
 แทนเรือน หื้อล้ำท่านทั้งหลาย
 สุด หื้อมีจัวควายข้างม้าลา เทียงแท้ดีหลีแท้เถอะ ครั้นว่าชักเอาโซค
 แล้วหื้อสุดเอาขวัญแลมเถอะ สุดเอาขวัญว่า
 เอาขวัญ กรุณาเทวบุตตธร ปญจเกสรราช วณโณเทวบุตตเถ
 เกสขุเทวณมุตตม สุขีที่ฆายุกา
 โหนตุ เทโวสุขีที่ฆายุกา ทานสีลเอดนสจจวชเชน
 โหนตุเคเชยขมจล คาวเท

วสเน ภควาสจฺจทาน เตภะเทตมฺปติจฺโจ รากาวา โโต
 พุทฺเธน ฐมฺเมเน สงฺเขเน เขยฺย
 มงฺกลํ คตาสฺสเอาขวัญแล ห้อมีหมากไหม พลุมัด เงินซีก 1
 เบ็ญร้อย 1 เทียน 4 คู่ บูชาอาจารย์เถอะ โอมพุทฺโธพุ
 คตามนคฺน้ำ ทุทธกฺขนฺตอิ อิติปิโสมหาเจตโ ข ปสฺมินา โข อติมิสฺสาหสฺสาหํ
 ฐมฺโมฐมฺม สงฺโฆสงฺฆ มนคฺน้ำให้กินครันหวนผิเรอนครันเคม
 ผิฟูง
 ครันขมผิกะ ครันหมิ่นผิโหง ครันส้มเพินใส่ ครันผาดพยาธิเกส้านแล

หน้า 8

ครันว่าซักเอา โขคแล้วหื้อสูตเอาขวัญแถมเถอะว่าคังนี้ สรีสวสฺสตีข้าจัก
 ผูกมือซ้ายหื้อขวัญเจ้ามา ขวัญ
 ขวัญ เจ้าอย่าไปอยู่ที่จิมแม่ผังเผ็ด ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ที่จิมแม่ใจเคือด
 ยิงไฟลน ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ที่จิมแม่ใจไว
 ปีบ 1 ล้ายิ่ง ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ที่จิมแม่ใจหนักหนายิ่งกว่าดิน ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่
 จิมแม่ห่มแผ่นคินต่างผ้า ขวัญเจ้าอย่า
 ไปอยู่ที่จิมแม่ท้องค้ำเทียวขาย ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ที่จิมแม่นายเมืองนัค
 ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ฟากฟ้าทั้ง 6 ขวัญเจ้าอย่า
 ไปตกเสี้ยกลางป่าพงคองใหญ่กว้าง ขวัญเจ้าอย่าไปชี้ข้างชนหลักชนคด
 ขวัญเจ้าอย่าไปจาทอผิยักยผิเสื่อ ขวัญเจ้า
 อย่าไปไล่เนื้อในตง ขวัญเจ้าอย่าไปชมเขาอยู่กลางป่า ขวัญเจ้าอย่าไป
 ถ่าแสวงหากิน ขวัญเจ้าอย่าไปวันเดิม
 แผลวยัยคอด ขวัญเจ้าอย่าไปสอกเมืองแล้วเมืองแมน แสนปืออย่าไปถ่า
 จุงจิกอยู่ยังหอรเรือเราเถอะ สพุพ
 สิทธิพุทฺทภวนฺตฺเต สุตเอาขวัญแล้วหนีแล ขันตั้งอาจารย์
 ห้อมีผ้าขาวพอวาผ้าแดงพอวา หมาก 4 ขด 4 ก้อม เทียน 4 คู่
 เงิน 5 บาท เพ็องเถอะ
 สิบชา ทินี้จักกล่าวสิบชาตาข้าวชาตาสรรพพิชคามภูตคามหมากคุดลูกไม้ทั้งมวล
 ก่อนแล หื้อแต่ง
 คา เป็นคังจักสิบชาตาคนเรานั้นเถอะ อ่านคาถาอันนี้ 3 รอบว่า
 อตุถลทฺธาสุชีตา วิรุฬหาพุทฺทสาสเน อโร

ข้าว คาสุชีตาโหนดุ ทสสุทิสาสุพิตาโหนดุ สหุเพปรีวาเรหิ
 आयुवण्णोत्तुค โน अनिमासुमना
 กล้า โหนดุ สหสพเพหิญาคคิ อयวณฺณปวณฺตุ มนุสสาปฺริส
 อิตฺถิโย กุมารวากุมารีกานํ
 आयुवण्णํ คามํว आयुवण्णํ ฆรราวถํ आयुवण्णํ
 โคณ आयुवण्ณํ มหิสา आयुवण्ณํ สาวกา
 ราชาวา आयुवण्ณํ รตนํ วาสุวณฺณํ วา หิรณฺญ์ วา आयุवण्ณํ
 พิซชพิซชวํภูต พิซชว आयुवณฺณํ รชि
 ญุคฺคิณฺณลคฺคา आयุवณฺณํ กุกฺกุกฺกุสฺสกร आयุवณฺณํ ทิฆายุกา
 สุชีตาโหนดุ มหตฺตามหาพลํ
 มหาโกคํ มหายสฺสํ กิตฺติสา ปิยามนาปา เทวมนุสฺसानํ โหนดุ
 สหุพพุทฺธา เตนพุทฺธานุ

หน้า 9

ภาเวน เตนธมฺมานุภาเวน เตนสงฺฆานุภาเวน เตนลีสตา
 นุภาเวน เตนชิวิทานานุภา
 เวน โหนดุเทโวสุชีสทา อเวราโหนดุ อพฺยาปชฺชาโหนดุ
 อนิมาโหนดุ ทิฆายุกา
 สทาโหนดุ สหุพสมฺปคฺคิโย สมิขณฺนคฺคิสุชีสทา โสคฺคิถิมฺจคฺคิ
 ผปฺโปตฺวิณฺณํ สุรฺจิริ ปกส
 โรหฺตุวา อาโรจติ อิตฺติอาธรรณํ ปกาสิตา สมฺมณิฏฺฐิตา
 คถาสีบชาดาพิซชวํกล้าทัง
 มวลคฺคิอาระแล
 โอมลิตฺธิการุณาอาจารย์ภู หื้อกุกกล่าว หื้อกูป่าวมุคฺคิภูมกัณท์
 ทังหลาย เป็นบ่าวเป็นข้าเป็นบริวาร แห่งพระยาใหญ่
 คนชื่อว่า วิรุพหก อันมีมหาโมคคฺคิลาเนรเจ้า ตนมีอิทธิฤทธิ์มากนั้
 หากได้สอนหื้อเป็นผู้ดีแล้ว บัดนี้สูทํานทังหลายพ้อยมาฟัง
 คำคนพาลใจบาป รับสินจ้างทํานขนาบใช้ จํมากระทำให้ร้าย แก่ทํานานาต่าง ๆ
 สูทํานทังหลายพ้อยมากระทำให้ กรรมอันเป็นบาปหนักหนา
 เทียงว่าจักชกเอาสูทํานทังหลาย ไปสู่อบายทัง 4 อันเป็นทุกข์
 บัรูที่อันจักเป็นสุข สูทํานทังหลายจุงกระทำให้ตน หื้อพ้นจากทุกข์

หื้อไค้เถิงสุข สู้ทั้งหลายจูงถือเอาศีล 5 แลสรณาคม อันวิเศษ
หื้อสูได้ละเพศอันเป็นผู้ร้ายเลยแล หื้อตั้งอยู่ในเพศ
อันเป็นผู้ดีเถอะ บทนี้ตกที่หมายดอกจันทไว้พืชรกินไป 14 ไป พิจารณาดูเถอะ

(นิตยา จันโทภาสกร สืบชาติตา : การศึกษาเชิงวิจารณ์วิทยานิพนธ์ 2526)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

คำมัดมือข้างซ้าย

ศรีสวัสดิศศิริโชค

เงินคำมีหลายกองปู้ค่า
 จักผูกขวันหื้ออยู่คี่งกว่าเก่า
 จักผูกคั้วฝ้ายมงกลอันวิเศษ
 ฝ้ายอันคนมนุสสใช้อุปโภค
 แม่มจักผูกเพ็กผูกแสงศี่หมั่น
 แม่มจักผูกพลายสารคี่อยู่
 แม่มจักผูกมือคั่นคี่หายพยาธิ
 ฝ้ายเส้นนี้มีอานุภาพแควนวิเศษ
 ข่าจักผูกขวันเจ้าไว้บ่หื้อโคลคลา
 ใพอยู่จิมฝี่ในป่า
 บ่หื้อขวันหล่าหลงใพแอ่วเหล่น
 บ่หื้อใพอยู่กลางคงใพรในป่าเถื่อน
 บ่หื้อขวันเจ้าใพอยู่จิมฝี่กัษฝี่นตัวใหญ่
 แขนงามล้ำเลิศเหมือนคังลวดเงินดี
 สัพพะภัยชะมีร้อยแลพันแสนสิ่ง
 ปลายมือเจ้าเป็นอาวุธห้ำเยี่ยงเฝ้ารักษาตน
 เหมือนน้ำกลิ้งตกจากใบวันนั้นแท้คี่หลิ
 นั้นจุงจักมีเที่ยงแท้คี่หลิ

โอม พุทฺโธ รุกฺขติ ธมฺโม รุกฺขติ สงฺโฆ รุกฺขติ โอม ธนฺนมหาธนฺนํ ลากฺสาวหา ฯ

อุตตมมโชคเนืองนอง

ข่าจักผูกมือซ้ายเจ้าไว้บ่หื้อขวันหนี

จักผูกขวันเล่าไว้กับตน

ฝ้ายขาวเทศอันบัววิสุทธิ

เส้นฝ้ายมนุสสโลกหากลือแพง

บ่าวบ่สั่นมอกพอประหมาด

ผูกเอาจ้วควายขี้ลูคี่หน

ดีกว่าเชือกกระบี่วงบาศแห่งพระญาณาคตนชื่อว่าวิรุ๊ปโกโย

อันประกอบคั้วยสาสตรเวทอันได้แต่เมืองคักกลีลามา

ข่าจักผูกแขนนายเบื่องซ้ายไว้บ่หื้อขวันเจ้าหนี

บ่หื้อขวันเจ้าล่าเดินคง

บ่หื้อตื่นตื่นตกใจ

บ่หื้อใพเปนเพื่อนแรดข้างแลเสื่อหมี

ข่าจักผูกขวันเจ้าไว้บ่ปนมงกลคี่แขนควงประเสฐ

มีเถ็บยาวขว้างเหมือนคังงาข้างเอราวัณ

หื้อหลังคล้อยพรากหนีบหาย

สัพพะอนตรายคี่หื้อหายพราก

หื้อเจ้าใค้อยู่คี่ขมาอายุหมั่นยืนยาว

(อุดม รุ่งเรืองศรี จากหนังสือวรรณกรรมล้านนา
 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543)

คำมัดมือข้างขวา

อักษะในวันนี้คือเป็นวันศิรีไชยโชค	วันนี้คือเป็นวันตีพัน โทษโสกา
ข้าจักผูกมือขวาแห่งเจ้า	จักผูกมือไว้ล่าด้วยเส้นฝ้ายอันบัววิสุทธิ
เพื่อหื้อเป็นมงคล	หื้อพ้นจากกังวลทุกสิ่ง
หื้อขวันเจ้าอยู่หมั้นยิ่งกับตนแท้ดีหลี	หื้อเหมือนคั่งปรูพื่ออันหาได้สองแสนสี่หมื่น โยชน์
หื้อหมั้นเหมือนคั่งคอยหินหนักได้แสน โกลีสั่งขยา	หื้อหมั้นเหมือนคั่นธมาทะสะอาด
หื้อหมั้นเหมือนเขาไกลาสปีพพตา	หื้อหมั้นเหมือนคั่งหินโปนทุกัมพลสี่ลานแห่งพระญา
อินทาทิราช	
หื้อหมั้นเหลือขนาดเหมือนคั่งเสาอินทพิล	อันฝั่งดินไว้หมั้นบรูโกลาหล
หื้อหมั้นเหมือนบ่าหินสิมา	อันพระสังฆาเจ้าหากปลุกไว้
ข้าจักผูกมือเจ้านี้ไซ้หื้อเจ้าได้อยู่สุขสบาย	ปลายมือเจ้ามีห้ากึ่ง
หื้อมีเตชะยิ่งกว่าดาบศรีกัญไชย	คั่นเจ้าเอี้ยดมือไพทางใด
คี่หื้อฝักลัวเหมือนใจจักขาด	สัพพะพยาธิเจ้าคี่หื้อหาย
คลายจากคนตัวเจ้าไฟเลียวันนียามนี้	จูงจักมีเที่ยงแท้ดีหลีเนือ
โอม พุทฺโธ รุกฺขติ ธมฺโม รุกฺขติ สงฺโฆ รุกฺขติ โอม ธนํ มหาธนํ ลาภํ โอม สวาหฯ	

(อุคม รุ่งเรืองศรี จากหนังสือวรรณกรรมล้านนา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543)

คำปิ่นพร

เหววัง โหนตุ อชชะในวันนี้คือเป็นวันดีอดิกัน โตะ สังกรานตีปีเก่าก็ข้ามล่วงพันไฟแล้ว
 ปีใหม่แก้วพระฉายวันก็มาชอุอครอดถึง
 บลัดเสี่ยยังคลองป่าเวณิแห่งอริยเจ้าทั้งหลาย
 ทานทั้งหลายคือบ่หื้อผ่อนหายสูญ
 แลสิ่งทานังทั้งหลายมวลฝูงนี้
 ผู้ก็ก็มีธัมมเมตดาอวยหน้าปฎิกะ
 แمنةลูกหลานทั้งหลายได้กะทำ
 ได้กะทำกับผู้ข้าเป็นอันมาก
 ได้ปากเสี่ยดังครางเสี่ยใหญ่
 แمنةจักเปนวงจัมมโนกันมีไฟถูกต้อง
 ผู้ก็บ่หื้อเป็นโทษาสังสักอย่าง
 หื้อได้อู่ออยนเป็นสุขอายุหมั้นขวันขึ้น
 เคะระหีบเคะระหีบเดือนเคะระหวั่นเคะระหยาม
 มีดีนว่าเคะระหีบหายหน้าจักบังเกิดมีมาคังอันคีตี
 ในกาละวันนียามนี้
 อายวุฑฒ โภ ธนวุฑฒ โภ สิริวุฑฒ โภ ยสวุฑฒ โภ พลวุฑฒ โภ วณวุฑฒ โภ สุขวุฑฒ โภ
 โหตุ สพุพทา ฯลฯ
 มาเตภาตวุฑฒราโย สุจีที่มายุโกภว
 อภิวาทนสีลีสุสนิจจวุฑฒปาจาโยโน
 จตุตาโร รมมา ววุฑฒนติอายุ วณ โณ สุข พล

ลูกหลานทั้งหลายคือบ่เสี่ยยังรีด
 อันเป็นมาแล้วในกาละเมื่อก่อน
 บัดนี้จึงตงแต่งน้อมนำมายังสุคัน โธทกะ
 มาสะตางสะเกล่าคำหวัยังตนตัวแห่งผู้ข้า
 รับเอาแล้ว
 ค้วยกายจิม โนกันมีหลายหลาก
 แمنة ได้ปากกล้าคำเหลือเป็นสังจัจ
 ได้ขึ้นที่ตำยำที่สูงฉัน ใดตั้งอันคีตี
 ลูกหลานทั้งหลายคือพร้อมถ้าจักมาขอสุมา
 หื้อกระจางล้ำเลิศ
 พันเสี่ยจากยังสัพพะกัวงลอนตราทั้งหลาย
 32 เคะระหีบหายหลังจักมาอยู่ถ้า
 คีขอหื้อจุงรังับกลับหายไฟเสี่ย
 จุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี

(อุดม รุ่งเรืองศรี จากหนังสือวรรณกรรมล้านนา
 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543)

พระครูสังหวาชัยสิริวิชโย, 2533)

คำเวณتانหากนตาย

อะนิเจ้า วัดตะ สังขารา ฟังราโสดุงนาคังหลายเฮยมวลหมู๋ อันพร้อมหน้าอยู่ยายโย จุ่งฟัง
 สารไขคั่งเราจักกล่าว หือรู้ข่าวถึงสังขารเอาไว้สอนลูกหลานและปิ่นระวงสา อันเกี่ยวข้องกับอัตตา
 ตัวเรา อย่าปากันมัวมาประมาท มันเป็นธรรมจืดเหมือนกันจู้ บ่ว่าไฟจกอยู่หนแห่งไหน เกิดมา
 ย่อมตายไปบ่ค่าง ดังปราชญ์กล่าวอ้างว่าเป็นกรรม อันค้นกระทำไว้ล่วงแล้วมา อนิจจำวัดตะสังขารา
 อันว่าสังขารนี้ نابหมั้นบ่เตียงรู้จู้ว่าแห่งยงเวณ จับหล้างคนมาเอากำเนิด ไปต้นเกิดก็ตายแต่ในต้อง
 แม่ไป ฟ่องอายุขัยยังหนุ่ม สีหน้าจุ่มเบียงปาว ฟ่องเป็นสาวจักขึ้นใหญ่ กรรมเลยโล่มาตวยตัน ก็ได้ดับ
 ขันธม้วยมอด ฟ่องอยู่รอดต่อเต้าเถ้าจรา มนุสสาญิงจายน้อยใหญ่จู้ ย่อมมีกรรมอยู่ไผมัน อันจักมา
 ต้นตอบสาย หือได้ร้ายและดี ฟ่องอยู่สุขีเตียงเต้า ทุกคำเจ้าบ่มีพยธิอันใด กันกรรมจั่งไรมาจูกอด ก็
 ตายม้วยมอดเมื่อมรณ ฟ่องกินอนกับลูกเต้าเมียแปง กันกรรมตัวแรงอันใหญ่ มาเลยโล่ราวี้ ก็ได้เป็น
 ฝีม้วยม้าง ฟ่องอวดอ้างว่าต้นแก่ง ขับรดแก่งรดปึกอิฐ กันว่าจับไปจ้ำ ๆ ก็กลัวคนเขาว่าหืออับอาย ก็
 วาดลวดลายแรงรีบ บ่ต้นเว็นหลิไปจนกันก็เลยดับขันธมูบมู๋ ฟ่องซี้รถเครื่องอยู่ตามถนน ใจแห่งต้น
 กัดไปไคว่ บ่มีสติไว้พิจารณา ว่าเราซี้รถราเร็วหรือช้า กันรถขวักกว่าก็ว่าวาย คนญิงจายหล้างฟ่อง บรู๋
 กัดส่องยาวไกล แอ้วสอดไปตามห้องเขต ไปติดโรคเอดส์ปามา กันหยุดยาหลายป้าก โรคก็บ่พราว
 มาหาย โรงพยาบาลหลายผับไคว่ หมอน้อยใหญ่ก็สายห้ว เอายี้กมาบ้านตัวไปดูหมอมมือ ด้วยความ
 เจื่อและศรัทธา ก็เอาสุราและเบ็ดไก่อ ไปเลี้ยงผีใหญ่ตามเขาบอก กันปึกป้อกมาถึงบ้านเขต คนคิด
 โรคเอดส์ก็ตายม้วยมอด บ่ท่อนหันรอดสักราย ด้านดั่งหลายเฮยมวลหมู๋ อย่าได้นับอยู่นับกัน กันได้
 อินกำอันนี้แล้ว เอาไว้สอนลูกเต้าและเหลนหลาน ว่าอย่าไปหาญตางบ่จอบ ถ่วงถ้ำขอบประเพณี ฟ่อง
 ก็บ่ดีถ้ำมอก พ่อแม่สอนบอกบ่ฟังกำ ไปลองยาฆ่าสูบฝิ่นเฮโรอินและผงขาว บ่ว่าหนุ่มสาวและพ่อ
 บ้านแม่บ้าน บ่พ่านหย่านอันตราย ปอบ่อยจาวโลกกันบริโศกเสพติดแล้ว เงินค่ากำแก้วมีปอหมด
 ปอเลี้ยง ตีนา ตีบ้าน ขายเกลี้ยงบ่มีเหลือ สุดแต่พริกเกลือและฮ้ำ ก็ขนน้ำป้าอาวอว้างวัดตาฝั้นเสื่อ ก็
 เหลือแต่ติดเนื้อตัวต้น ได้ดูข้ทวารผด้าก้อย ย้อนบ่ก็ด้อยพิจารณา เอายาเสพติดมาเป็นเหตุเก้า จิ่ง
 ดูข้โศกเส่นตวยมา มนุสสาญิงจูกน มีกรรมของต้นตวยได้ บ่ปิ่นได้จากตางตาย ก็หากเป็นคังนาย...
 นาง ผู้จู้ตตายไปสู่ปรโลกหน้า ย้อนกรรมตัวกล้าหากป้าไป แต่ดีหลีๆ บัดนี้จักได้กิดนา ยังมุลศรัทธา
 เก้าเหง้า หมายถึง... (จื่อเจ้าภาพ) เป็นเก้า พร้อมด้วยลูกเต้าเหลนหลาน สายวงค์วารพีน้อง ดั่งมิตร
 แก้วบ่้องสหายจู้จูกน ก็ได้สะนั่งขงขวยตคแ่งข้างของตาน มีดั่งบุปผาบานดวงดอก ดั่งข้าวดอก
 และลำเตียน มาจำเนียรไว้เหนือขัน (มีดั่งโthonะภิกขาหาร) สัพพะบริวารตางดั่งหลาย เพื่อจักยอ
 ถวายแด่พระแก้วเจ้าดั่งสามประการ ว่าสันนี้แต่ดีหลีๆ บัดนี้ศรัทธาผู้จู้ดั่งหลาย ขอโอกาสราชนา
 พระแก้วเจ้าดั่งสามประการ จุ่งมีธรรมเมตต้าอว้ยหน้า ปฏิภะหะรับเอาแล้ว เพื่อจักอุทิศส่วนบุญ

กุศลไปหา นาย...นาง... ผู้จตุตถายไปสู่ปรโลกหน้า แม่นว่ายามดับจิตกว่าตายไป ได้วางจิตใจไปบ่
 จ่าง หลอนไปตกห้องหว่างจตุรอบาย ก็ขอนุญาตทั้งหลายนี้ไปค้ายพราภ ได้ปีนตี๋ยกพราภตี๋ผ่าน ไป
 เกิดในวิมานฟากฟ้า อยู่ในเขตหล้าเสวยสวรรคค์ นั้นจูงจักมีเตียงแต่ตี๋หสิฯ ด้วยตั้งผู้ขำจักเวนวางตาม
 มะคะระภาษาบาลีว่า (ตั้งนะโม 3 จบก่อน)

สาธุ โลก้าสะ มะยัง ภันเต อิมานิ อัคคิมะรูปผลาชะตานิัง โอตะนะภิกขาหาระตานิัง สะ
 หะ ปุ้จูปะกะระณาวิสสะตานิัง ภาชะนะตานิัง ฐะเปตว่า พุทธะธัมมะสังฆัสสะ สักกัจจัน เตมะ ปุ้เจ
 มะฯ

ทุติยัมปิ...ตติยัมปิ...สักกัจจัน เตมะ ปุ้เจมะฯ พุทโธ โน, ธัมโม โน, สังโฆ โน, พุทโธ คา
 ระโว, ธัมโม คาระโว, สังโฆ คาระโว, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ยาวะ นิปปานะยะ สังวัต
 ตันตุ โนฯ

(ญาณสมมบุปฺโน คำราพิธีกรรม โบราณ : ลำพูน ; ภิญฺโญ 2540)

คำอัญเชิญเทวดา

ฟั่งราฝูงเทพท้าว	อยู่ค้ำค้ำวเขตโจงธรรณีแผ่นผืนไกล
อากาศกว้างโลกจักกवाल ไพรพนม	แผ่นดินกลมทั่วทุกค้ำ
โจงเขตค้ำวค่านคงรี	อันอยู่ในที่น่านน้ำ
ทุกเดือนถ้ำสระศรี	ทั้งเส้นหย้าวัลลี
ทั้งคีรีปัพพเตอสุเรมกมวล	
มีทั้งกุมภณัฑ์กัณฑ์พิทักษ์ขมเหสี	ได้ห้อมมือเวจริราชท้าวยมบาล
จตุโลกทั้งทั้ง 4 องค์คราญจอมเจืองท้าวธรรของค้ออินท์	อมรินท้านฟ้าอ้อมอามาวระ
อัญเชิญมาทั้ง โขงโสฬสะแผ่นฟ้าถึงพรหมมวลมาก	ตราบต่อเท่าเนวสัจญา
อัญเชิญมาปัดตานุ โมทนา	ลาวคปนสักขีพยานแห่งมูลสัทธาเปนจิง
ขอนำชื่อแห่งยงชาย	เมื่อถวายแก่พระอินท์เจ้าฟ้า
ว่าวันนี้มูลสัทธาผู้ข้าทั้งหลาย	ได้น้อมหน้าพำเพงทานน้นจึ่งจักมีแลฯ
เพียงคั้งโพธิสัตว์เจ้าเกิดมาใน โลกก็ภวชาติ	เหลืมนึ่งชื่อภัสร์วิมลราชบัวบาน
เจ้าเรือนอยู่สุขสำราญชมชื่น	เงินค้ำหมื่นแถมตาง
เข้าเปลือกเข้าसानวางใส่เกล้า	มีหุ่บเท้าบ่บคบาง
หม่อมขุนนางและผู้ใหญ่	ข้อมมีใจใฝ่กรุณา
แม่นจักทำนาทำไร่	คี่ห้อมมีดินกอใหญ่งามดี
แม่นมีของเลี้ยงคือย่ำได้หนีเสียดจากคอก	ได้เพรพอกออกหลวงหลาย
อยู่สุขสบายอย่าขาด	ค้ำมียคือย่ำประมาทเสียดกัน
มีลูกขอหื้อเปนลูกคิงมฟั่งคำสอนพ่อแม่	มีใจแผ่กว้างไมตรี
พิชชะมีของปลูก	คี่ห้อมมีลูกอุกหนา
คนทั้งหลายเทียวมาหา	คี่ห้อมมาป็นของฝาก
เทวดามาป็นโชคลาภ	คนใจบาปคี่ห้อมหลีกหนีไกล
คนจัญไรหลงโลก	บรู้เท่าทุกข์โสภ โสกา
คือย่ำได้ม้ามมาสู่	อย่าได้มานั่งอู่ปราไสร
อยากได้อันใดคือย่ำได้อับจน	ขอนาบุญนี้ค้ำชูตนห้อมือเสียดจิงกาล
เรือนสัณฐานหลังวิเศษ	เรือนแก้วเทศมงคล
เรือนค้ำชูคนชู้ถ้าน	หื้อท่านอวดอย่างสวัสสดี

ชยสิทธิชนันต์ ลาภ โสคติพล์ สุข สิริจ आयुญ โณจ โภค วุฑฒยสวา สดตวสาจ

อชชมิว สิทธิภวนุตเตฯ สหุพีติโยฯลฯ (ต่อจนจบ)

(ต่อจากนี้ให้ว่า“นโมฯ”พร้อมกัน 3 จบแล้วกล่าวคำถวายภัตตาหารดังนี้)

อิมานิ มยัภนุเตภตตานิ สหุปรिवารานิ ภิกขุสงฆสฺส โอ โณชยาม สาธุ โน ภนุเต

อิมานิ สหุปรिवารานิ ภิกขุสงฆสฺส อมฺหากิ ทิฆมรตตํ หิตาย สุขายฯ

(อุดม รุ่งเรืองศรี จากหนังสือวรรณกรรมล้านนา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ภาคผนวก จ

รูปภาพประกอบ

ภาพตัวอย่างบายศรี

รูปภาพที่ 1 ตัวอย่างบายศรีใช้เรียกขวัญ โอกาสต้อนรับบุคคลสำคัญ

รูปภาพที่ 2 ตัวอย่างบายศรีที่ใช้งานเรียกขวัญทั่วไป

รูปภาพที่ 3 ตัวอย่างบายศรีที่ใช้ในการเรียกขวัญแต่งงาน

พิธีกรรมเรียกขวัญตูกแก้ว
(เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2543)

ภาพที่ 4 พิธีเรียกขวัญตูกแก้ว (ตูกแก้ว)

รูปภาพที่ 5 การป้อนข้าวนาค (ตูกแก้ว)

รูปภาพที่ 6 การป้อนน้ำนาค (ลูกแก้ว)

รูปภาพที่ 7 พิธีมัดมือนาค (ลูกแก้ว)

พิธีกรรมเรียกขวัญบ่าวสาว
(เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2541)

รูปภาพที่ 8 ในพิธีเรียกขวัญบ่าวสาว

รูปภาพที่ 9 พิธีการมัดมือเจ้าบ่าว

รูปภาพที่ 10 พิธีมคอเจ้าสาว

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

พิธีกรรมเรียกขวัญผู้ป่วย
(เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2543)

รูปภาพที่ 11 การเรียกขวัญผู้ป่วย

รูปภาพที่ 12 การเสียน้ำมันเมล็ดข้าวสาร

รูปภาพที่ 13 มัดมือผู้ป่วยในพิธีเรียกขวัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai University

บายศรีสู่ขวัญสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

(เนื่องในโอกาสสมโภช 700 ปีของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2539)

รูปภาพที่ 14 บายศรีต้อนรับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

รูปภาพที่ 15 เพื่อนเลื่อมถวายต้อนรับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

บายศรีสู่ขวัญโอกาสต้อนรับอาคันตุกะต่างประเทศ
(เมื่อวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2538 ณ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร)

รูปภาพที่ 16 พิธีการกล่าวต้อนรับประธานประเทศลาวและภริยา (นายหนูอัทธ ภูมิ ส.หวัน)

รูปภาพที่ 17 พิธีมัจมือด้วยสายสิญจ์ประธานประเทศลาวและภริยา

บายศรีสู่ขวัญโอกาสการเดินทางมารับตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
(เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2541 ณ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร)

รูปภาพที่ 18 พิธีกล่าวต้อนรับการรับตำแหน่งใหม่ของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
(นายประวิทย์ สีห์โสภณ)

รูปภาพที่ 19 พิธีมัดมือผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

บายศรีสู่ขวัญโอกาสต้อนรับนักศึกษาใหม่
(เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2543 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

รูปภาพที่ 20 พิธีเรียกขวัญนักศึกษาใหม่

รูปภาพที่ 21 พิธีมัดมือนักศึกษาใหม่

พิธีกรรมเรียกขวัญวัวควาย
(จากงานสืบสานตำนานนา เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2543)

รูปภาพที่ 22 พิธีเรียกขวัญวัวควาย

รูปภาพที่ 23 พิธีเรียกขวัญและให้อาหารควาย

รูปภาพที่ 24 พิธีกล่าวขอขมาไทยควาย (แบบพื้นบ้านทั่วไป)

รูปภาพที่ 25 พิธีการมัดค้ายสายสิญจน์ที่เขากวาย(แบบพื้นบ้าน ทั่วไป)

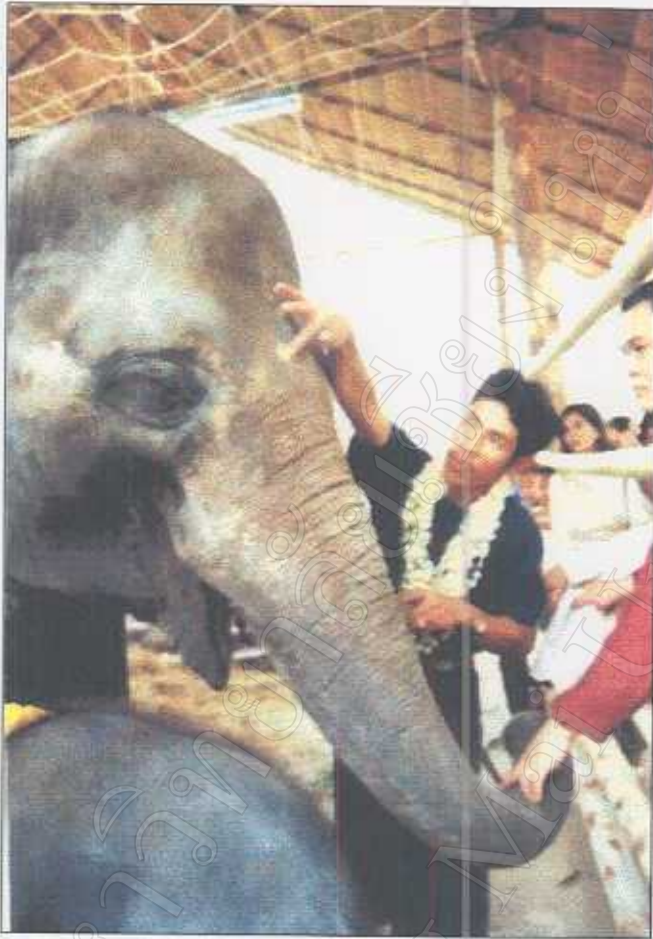
บาศรีสู่ขวัญช้างไต่โยกับช้างเพนดริน
(วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2542 ในสวนสัตว์จังหวัดเชียงใหม่)

รูปภาพที่ 26 พิธีเรียกขวัญลูกช้างเพนดริน

รูปภาพที่ 27 พิธีการเจิมควานช้าง

รูปภาพที่ 28 พิธีเจิมช้าง

พิธีกรรมเรียกขวัญข้าวหลังการเก็บเกี่ยวข้าวก่อนนำเข้ายุ้งฉาง
(เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2543)

รูปภาพที่ 29 พิธีเรียกขวัญข้าวให้ข้าวมาอยู่ในยุ้งฉาง

รูปภาพที่ 30 พิธีขอให้ขวัญข้าวอย่าได้ไปไหนให้มีเก็บมีกินตลอดปี

พิธีกรรมเรียกขวัญข้าวในยั้งฉาง
(เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2543)

รูปภาพที่ 31 พิธีกล่าวเรียกขวัญข้าว

รูปภาพที่ 32 พิธีกล่าวขอผีและแม่โพสพคุ้มครองข้าวให้อุดมสมบูรณ์

พิธีกรรมเรียกขวัญขึ้นเรือนใหม่
(เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2544)

รูปภาพที่ 33 พิธีขนข้าวของเครื่องใช้ คราวเรือนขึ้นเรือนใหม่

ภาพที่ 34 พิธีกล่าวเรียกขวัญขึ้นเรือนใหม่

ภาพที่ 35 พิธีประพรมน้ำมนต์ผู้ร่วมในงาน

รูปภาพที่ 36 พิธีมัดมือเจ้าของเรือนใหม่

พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์
(เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2543)

รูปภาพที่ 37 พิธีสะเดาะเคราะห์

รูปภาพที่ 38 พิธีรดน้ำมนต์

รูปภาพที่ 39 พิธีนำเสด็จไปวางนอกสถานที่บ้านของเจ้าชะตา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

พิธีกรรมสืบชะตาบุคคล
(เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2543)

รูปภาพที่ 40 พิธีสืบชะตาบุคคลทั่วไป

รูปภาพที่ 41 พิธีโยงด้ายสายสิญจ์ให้กับผู้ร่วมงานในพิธีสืบชะตา

พิธีกรรมสืบชะตาเมือง
(จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2540)

รูปภาพที่ 42 พิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่หน้าอนุสาวรีย์สามกษัตริย์

รูปภาพที่ 43 ในพิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่

รูปภาพที่ 44 พิธีโยงด้ายสายสัญญาณ ผู้ร่วมงานในพิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

พิธีกรรมรดน้ำดำหัวบ้านพรในวันสงกรานต์
(ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 15 เมษายน ของทุกปี)

รูปภาพที่ 45 พิธีรดน้ำดำหัวและกล่าวคำบ้านพร (อวยพร)
(นายวีรชัย แนวนุญเนื่อง อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่และภริยา)

รูปภาพที่ 46 พิธีรดน้ำดำหัวและกล่าวคำบ้านพร (อวยพร) นายประวิทย์ สีห์โสภณ
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่และภริยา

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวณาวินีย์ ศรีวงศ์ราช
วันเดือนปีเกิด	13 มิถุนายน 2514
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกัลยาณีลำปาง ปีการศึกษา 2532 สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาสังคมศึกษา สถาบันราชภัฏลำปาง ปีการศึกษา 2539
ประสบการณ์การทำงาน	ทำงานบริษัทวิริยะประกันภัยลำปาง ฝ่ายธุรการปี 2534